FEDERICI BONAVENTVRAE VRBINATIS.

PRO THEOPHRASTO, ATQVE Alexandro Aphrodisiensi, de vero tempore ortus, atque occasus Orionis,

APOLOGIA.

TRIBVS LIBRIS DISTINCTA.

In qua de speciebus ortus & occasus syderum ex Ptolemæi sententia latissime agitur, multaque loca veterum Poetarum, Medicorum, ac Philosophorum, & presertim Homeri, Hippocratis, Hæsiodi, Aristotelis, Arati, Hipparchi, Galeni, Theophrasti, Alexandri, Vergiliique enarrantur.

AD CLARISSIMVM MATHEMATICVM.
IO. ANTONIVM MAGINVM PATAVINVM.

VENETIIS, M D XCIV.
Apud Franciscum de Franciscis Senensem.

FEDERICI BONAVENTVRÆ VRBINATIS.
APOLOGIÆ.

Liber Primus.

PRÆFATIO.

AD IOANNEM ANTONIVM MAGINVM.

QVANQVAM Theophrasti libellus de ventis, & incuria temporis, & hominum iniuria mirum in modum mutilus, ac vitiatus esset; non me deterruit tamen rei difficultas, quominus superioribus annis illum è græcorum tenebris, vbi diù latuerat, quoad eius fieri potuit, pro ingenij mei imbecillitate in splendidissimam latini sermonis lucem trasferrem, annotationibusq; prò virili illustrarem. Cum aurem inter alia libelli huius loca difficillima, incidissem in quæstionem illam, vbi tex. 54. Theophrastus de ventis Orionis ortu, & occasu surgentibus disputationem instituir; statim in meutem venir, quàm malè hac in re clarissimus hic autor à Vicomercato 2. Meteoron accipiatur, totaq; illius rractatio exagitetur. etsi enim omnes ferè, qui præclarissimàm, & castissimam Peripateticorum Philosophiam profirentur, Theophrastũ in cunctis sequantur, non defuere tamen aliqui (vt hominum sunt ingenia) qui, vt

 quid

quid sentirent liberè explicarent, tanti Philosophi opinioni contradixerunt. Id ego cum factum viderem à Vicomercato magno homine,& in primis erudito, qui com. 42. explicationem à Theophrasto allatam, & ab Alexandro acceptam, validissimis rationibus, conatur ostendere, & Aristotelis doctrinæ, & rationi ipsi contrariam esse, huius viri existimatio, atq; eruditio tanti apud me ponderis fuit, vt diu suspensum me habuerit, ac eius rationes ita torserunt, præsertim quia in Principis Philosophorum auctoritate nixas esse ipse scribit, vt maxima eas animaduersione dignas esse existimauerim, cum incredibiles detegere profiteretur errores eorum hominum, qui haud quaquam in re philosophica errare solent. Verum è contra durum sanè mihi videbatur alterū philosophiæ peripateticæ Præceptorem vna cum Alexandro, duo clarissima lumina aristotelicæ doctrinæ, quorum iudicium apud grauissimos scriptores instar omnium esse consueuit, ac maximi momenti semper habitum est, tam longe abfuisse, cum à veritate ipsa, tum à Præceptoris mente. Quamobrem hæsitabundus doctissimos viros consulere cepi, atq; inter hos Aloysium Lollinum Patritium Venetum amicum optimum ac hominem disciplinis omnibus ornatum, qui ex trypode tantas tantorum autorū controuersias mihi enarrarent, nec citra enodationem relinquerent. cum autem de re præsertim astrologica quæstio esset, tuam Ioanne Antoni (tanquam Mathematici ætatis nostræ insignis & cuius scripta ex purissimis Ptolemæi fontibus hausta ego plurimum admiror) Aloisij Lollini opera sententiam sciscitatus sum, qui (vt humanissimus es) scripsisti ad me epistolam quãdam, quæ hisce meis cogitationibus quasi aurea Mineruæ lucerna ingentē lumen accendit; atq; ad tempora indaganda ortus & occasus Orionis, syderumq; reliquorū maximi adiumenti mihi fuit, velutiq; Lesbia regula, ad quam supputationum mearum rationem accomodarem. Verum cum tibi & reliquis omnibus, quibus cum aut voce, aut scriptis de hac egi controuersia, locū Theophrasti obscurissimum & fortasse corruptum, rationesq; Vicomercati efficacissimas,& maxime ferietes videri animad-

uer-

uerterem: ego verò è contra mihi persuadere non possem viros extra omnem aleam excellentissimos veritatem non fuisse assecutos, quamuis abstrusa, nec satis conspicua ex eorum scriptis appareat: idcircò animum appuli, si quomodo possem ex ipsorum verbis eam elicere, alijsq; conspiciendam tradere: præsertim cum eorum opinioni tantum tribuam, quantum autoritas illorum sustinere potest. Itaq; operæ prætium me facturum arbitratus, si cum Vicomercato in arenam descendens pro Theophrasti, & Alexandri dignitate valde contenderem, totisq; viribus certarem; calamo manum admoui, atq; rationes omnes in Apologiam quandam digessi, quæ non suadere tantum, verùm etiam, & cogere mihi videbantur, vt fateremur, clarissimos illos viros in foribus stetisse veritatis. Quod sanè opusculum, cũ patrio sermone paucis diebus confecissem, illudq; postea cũ versione nonnullisq; alijs lucubrationibus in angulũ quendam eiecissem, vt remisso temporis longinquitate amore, qui in partus nostros tantus est, quantus potest esse maximus, sic facilius errores meos agnoscere possem; nuper coactus amicorum suasu alijsq; de causis, præter omnem deliberationem meam, Versionem, & Annotationes diuulgare, Apologiam quoq; huius libelli gratia conscriptam imprimendam esse censui; quam dum in digerendis annotationibus, relegendaq; versione, ac opusculis, alijs de Plniarum Ventorumq; signis tranferrendis occupatus essem, Petrus Paulus Florius Vrbinas vir & sanctitate morum, & disciplinarum cognitione omnibus carus, ac mei amantissimus, vt me hoc labore leuaret, amicitiæ causa latinã reddidit. Hanc igitur mi Magine ad te nunc mitto, sicuti & cum eam scripsi, consilij mei ratio fuit, vt eam ad te quamprimum perlegendam, ac iudicandam mitterem. Et si quæ scribo, tibi probabuntur, in Theophrasti, ac Alexandri causa me feliciter versatum esse arbitrabor; sin tu secus iudicabis, ac me dedisse manus censeas, nunquam mihi dubium erit, quin iudicium tuum meo sit anteponendum, neq; est cur Vicomercatus, aut alius quisq; hac in re mihi succenseat, si quid ipse sentiam explicem, atq; eruditissimos viros, qui de re philoso-

losophica benemeriti sunt, à suis argumentationibus defendam: cum ego ipsi non succenseam, qui eos reprehendit, quos melius ego, verbo absit inuidia, sapientiusue defendendos iudico. voluit vir doctus quod verum sentiebat liberè dicere; & ego quoq; splendidissimum veritatis iubar, quod in eorum dictis elucet, pro virili demonstrare contendo. Hæc sit eruditorum mens, ac eorum qui philosophantur, vt absq; aliorum iniuria quidquid sentiunt, libero animo suis scriptis inserant, & quod illis licet, alijs etiam licere æquo animo patiantur: mihi enim semper placuit, antiquorum auctoritatem, ac vt credo doctrinæ veritatem, disputatione defendere: quod etiam in hac ipsa mea Apologia facere aggredior, cuius ordo, ac methodus eiusmodi erit. p. libro discutiam, an Theophrasti locus corruptè legatur, quò ve modo intelligendus sit, Vicomercatiq; oppositiones recensebo; & quoniam de ortu & occasu syderum sermo est, de re hac pluribus agam, quot sunt horum aspectuum species ex Ptolemæo ostendens, vt clarius innotescat, de qua nam ortus, vel occasus specię Theophrasti verba sint intelligenda. Dein 2. lib. quia mentionem facit de anni temporibus Theophrastus, quo magis eius verba, mensq; elucescat, enitar aperire, anni diuisionem ab auctoribus antiquis traditam, quo tempore, quo ve modo initium apud ipsos sumeret, & disposita esset; simul etiam, & de ortu, & occasu Orionis, quando ea tempestate accidebat, explicabo; ostendáq; vera esse, quæ de huius Astri ortu, & occasu Theophrastus docuit. Tertio lib. Vicomercati rationes diluam. Verum quia tanquam sacram anchoram verba Aristotelis 2. Meteoron amplectitur, in quibus tota vis est suæ argumentationis, quo loci philosophus de ijsdem rebus differens, videtur diuersa tempora ascribere ortui Orionis, quid ipse senserit de hac re explicare conabor; & quamuis interpretes subobscura esse, & cognitu difficilia iudicauerint (quamobrem diuersi, diuerso modo ea exposuere) tentabo tamen ostendere, nec obscuram sententiam philosophi esse, nec diuersam ab ea, quam Theophrastus docet, nec contrariam.

Theophrasti

Theophrasti uerba ex Alexandro in suum pristinum nitorem restituta, & auctoritate Aristotelis firmata recitantur, arbitrandumque esse Theophrastum, Aristotelemue rectè sensisse de tempore ortus atque occasus Orionis demonstratur. Cap. I.

IAm vero, vt ad primum disputationis membrum deueniam, operepretium est referre verba auctoris: non vt leguntur in eius libello de Ventis, cum ab Aldo, tum Basileæ impresso, lacera atque corrupta: in quo ne vlla quidem vmbra, ne dum vestigium veritatis reliqui est: (quod malum serpit etiam per totum huius præclari viri libellum) verum ea ipsa, quæ singulari eius quodam fato integra incorruptaque retinent commentaria Alexandri Aphrodisiensis, in 2. Meteorō, qui huius autoris ipsissima verba in hunc modum „ refert com. 24. καὶ θεόφραστος δὲ ἐν τῷ περὶ ἀνέμων, περὶ τούτων οὕτω „ λέγει ἔπ'. ὠρίωνος ἀνατολῇ καὶ δύσει τῶν πνευμάτων ἀκρισίαι συμ„ βαίνουσιν, ὅτε ἐν ταῖς μεταβολαῖς ἀεὶ πάντα πέφυκεν ἀριστεῖν. ὁ δ' ὠ„ ρίων, ἀνατέλλει μὲν ἀρχῇ ὀπώρας. δύνει δὲ ἐν ἀρχῇ χειμῶνος. ὥστε διὰ τὸ „ μήπω καθεστάναι μηδεμίαν ὥραν, τῆς μὲν, γινομένης, τῆς δὲ παυομέ„ νης, ἀνάγκη καὶ τὰ πνεύματα ἀκατάστατα καὶ ἄκριτα εἶναι, διὰ τὸ ἐπα„ μφοτερίζειν ἐξ ἑκατέρας. ὅθεν δὴ καὶ χαλεπός λέγεται, καὶ δύνων καὶ ἀ„ νατέλλων. Hoc est, & Theophrastus in libello de Ventis, de „ his ita ait: Orionis exortu & occasu, inconstantes maxime „ spiritus esse conspiciuntur: quoniam natura comparatum „ est, vt omnia semper in mutationibus sint indeterminata: „ Orion autem oporæ initio exoritur, ineunte vero hyeme oc„ cidit: quamobrem, cum nullum adhuc tempus stabile sit, „ ac firmum, cum hoc quidem incipiat, illud vero desinat, „ necesse est spiritus esse incertos, atque indiscretos, vt pote „ qui ab vtrisque temporibus ancipitem nanciscantur natu„ ram, quare exoriens, & occumbens difficilis Orion nuncu„ patur. Quod vero germana hæc sint Theophrasti verba, non solum Alexandri auctoritas ostendit, qui hunc citans locum aliosve eiusdem libri in suis commentarijs, apparet illum integrum, ac emendatum habuisse, atque forsitan quemadmodum ex illius doctissimi viri officina prodijt, quod fatetur

tetur etiam Vicomercatus, qui contra hęc ipsa verba ab Alexandro citata disputat; verum etiam Aristotelis testimonium in problematibus id suadet: nam cum Theophrastus voluerit, (quod satis perspicuum est,) in libello de ventis, perpetua oratione ea pertractare, quæ ex Præceptoris doctrina concisè & problematicè differentis accepit: perinde atque alia quædam scribendi argumenta desumpsit, consimili stylo ab eo pertractata, de quibus Aristoteles problemata fecit, sicuti videbimus in libello de igne & similibus, meo quidem iudicio haud dubitandum est, quin hęc ipsa Theophrasti verba sint, cum in particulæ vigesimæ sextę duodecimo problemate secundum gręcanicam partitionem eadem pertractauerit Philosophus de ortu & occasu Orio-
,, nis, ac eiusdemmet verbis, quæ talia sunt. διὰ τί ἐπὶ ὠρίω-
,, νι γίνονται ἄιολοι μάλιστα αἱ ἡμέραι, καὶ ἀκαιρίαι τῶν πνευμάτων.
,, ἢ ὅτι ἐν μεταβολῇ ἀεὶ πάντα ἀοριστεῖ μάλιστα. ὁ δ᾽ ὠρίων ἀνατέλλει
,, μὲν ἀρχῇ ὀπώρας, δύνει δὲ χειμῶνος. ὥστε διὰ τὸ μήπω καθεστάναι μί-
,, αν ὥραν, ἀλλὰ τὴν μὲν γίνεσθαι, τὴν δὲ παύεσθαι, διὰ ταῦτα ἀνάγκη
,, καὶ τὰ πνεύματα ἀκατάστατα εἶναι διὰ τὸ ἐπαμφοτερίζειν τὰ ἐξ ἑκα-
,, τέρας. καὶ χαλεπὸς δὲ λέγεται καὶ δύνων καὶ ἀνατέλλων ὁ ὠρίων διὰ
,, τὴν ἀοριστίαν τῆς ὥρας. ἀνάγκη γὰρ ταραχώδη εἶναι καὶ ἀνώμαλον. Hoc
,, est, cur Orionis ex ortu, atque occasu dies maxime variant,
,, importunique flatus mouentur? an quoniam in mutatio-
,, ne semper omnia indefinita maximè sunt, Orion vero opo-
,, rę initio oritur, hyeme autem occidit, quamobrem cum nul
,, lum adhuc tempus stabile sit, sed hoc quidem incipiat, illud
,, vero desinat, propterea necesse est flatus etiam esse inconstã-
,, tes, vtpotè qui vtriusque tempestatis naturam redoleant, &
,, sanè difficilis Orion dicitur occumbens atque emergens ob
,, tempestatis ipsius incõstantiã, siquidem necesse est turbulen
,, tum esse & inequalem. Quo in loco satis clarum est, idẽ affirmare Aristotelem, nempè tunc tẽporis difficiles ventos atq; incertos spirare, atq; Orionem exoriri oporę initio, occidere vero principio hyemis: quod cum verum sit, cõsequens erit nullo modo nos posse, vt autorem a Vicomercati calumniis vindicemus, asserere locum esse corruptum; sed necesse erit,

vel

vel exqnisitis rationibus requirere veritatem, vel Vicomercato concedentes sinere Theophrastũ, Alexandrũ, quin etiam & Aristotelem cansa cadere, tanquam si minimè intellexissent quibus temporibus Orionis ortus, atq; occasus accideret; quod quam turpe sit credere, quantumq; abhorreat ab existimatione tantorum hominum, nemo est qui nõ videat. cum & Astrologiæ peritissimi extiterint, & scientiã de ortu & occasu syderũ optimè calluerint. quandoquidẽ Aristoteles in prima particula problematũ, & alibi interdum, at præcipuè octauo de Historia animalium, penè in omni periodo de ortu & occasu Pleiadum, Canicnlæ, Arcturi, verba fecit, horumq; syderum occultatione atq; apparitione, tempora decreuit, quibus pisces cæteraq; animalia sese abscondunt, vel capiuntur; Theophrastusque in libris de Historia & causis plantarum tempora serendi, germinandi, inserendiq; eodem modo docuit, atq; adeo his studijs addictus fuit, vt etiam libros conscripserit de Democriti Astrologia, atq; de Historia Astrologica, vt autor est Diogenes Laertius; quamobrem non est cur miremur, si in libello de Pluuiarum signis, satis superq; se scire ostendit, quot quales ve essent syderum ortus, & occasus, ita
,, scribens. Ea igitnr signa, quæ ab orientibus astris, & oc-
,, cidentibus pendent, ex astrologicis monimentis petenda
,, sunt: porrò occasus duplices inueninntur; enimuerò, &
,, occnltationes occasus sunt, fit autem occultatio, cum astrũ
,, vua vum sole occidit; & quando sole exoriente astrum iden-
,, tidem occumbit, dicitur occidere. simili modo duplices
,, sunt exortus; hi quidem matutini, cum sydera ortum solis
,, anteuertunt, hi verò vespertini, vbi simul cum labente sole
,, oriuntur. ex quibus satis perspicuum est illum iutellexisse, qualis esset, cum matutinus, tum acronichus ortus. hic lectorem admoneo, quod eriam annot. 6. super illud opusculum animaduerti, Theophrastum, ortum matutinum apparentem intelligere, non autem verum, quem satis apto vocabulo Plinius vocat emersum, Ptolemæus autem ἐπιτολὴν, vel προκυκτολὴν ἑῴαν φαινομένην, quemadmodũ infra dicetur: fit enim quoties stella præit solem, cum supra

nostrum horizontem ascendit, quod propriũ emersionis est.

Demonstratur τῶν ἀςέρων nomine, Vergilias, Orionem, Canem, & Arcturum, ab Aristotele, Theophrasto, alijsq; doctis viris illius ætatis potissimum intelligi. ostenditur ad horum syderum ortum, & occasum, temporum mutationes retulisse Homerum, Hippocratem, Aristotelem, Theophrastum, ac Cæsarem; colligitur demum in Theophrasti libello mendum non esse.

Cap. II.

SI igitur Aristoteles atq; Theophrastus ita versati extitere in re astrologica, præsertimq; in cognitione exortus, & occasus syderum scientissimi, haud quaquam mea quidem sententia dicendum est, eos errasse, cum tempora exortus, & occasus quorundam syderum notare illis contingebat. quo iacto fundamento, sequitur non posse dici clarissimos hosce viros syderum tempora à vetustioribus quibusdam accepisse, vnde, eos erroré hunc hausisse quis facile credere posset; (perinde atq; Varroni, Plinio, Collumellæ, Vitruuio, alijsq; euenit, quorũ descriptio ob id potissimum varia, & inconstans apparet;) quin potius Metonis monumẽta sumpsissent, si quando id voluissent efficere, qui omnium græcorum peritissimus fuit Astrologiæ; quique etiam proxima illa ætate sic exquisitis numeris, verisq; rationibus syderum motus prosecutus est, quibus apprimè phænomena respondebant, admirabilisq; naturalium mutationum prædicendi ratio, quemadmodum testis est Diodorus Siculus, vt mira omniũ cõsensione excellentissimus habitus sit: eoq; magis, quia parum differre poterant ortus, & occasus syderum, ob tarditatem motus illorũ; cũ vix elapsi centũ essent anni, ex quo Meton Athenis viuebat. Quod si nec ipsi per se inuenire, nec Metonis monumentis vti voluissent, non deerant tamen, si Theoni credimus Arati commentatori, qui hanc prouinciam potissimum suscipiebant; cum in more positum esset, vt idem refert, apud illius tempestatis astrologos, ortus, & occasus, syde-

ſyderum notare, ex quibus initia temporum anni oſtendebant prædicebantq;,qui dies ſereni futuri erant,qui ve pluuij,rurſus qui flatus, quibus diebus ſpirare inciperent;atq; hoc modo totum Metonis annum ſucceſsiuaq; tempora dimetiebantur. quæ omnia in tabulis relata omnibus Græcie ciuitatibus, hominum commodo conſpicienda tradebant, qui mos à Metone incipiens, eius exemplo moti idē poſtea fecere Aſtrologi,qui ſecuti ſunt vſq; ad Arati tempora; qui Theophraſti ſeculo,vel paulo poſt vixit. quod etiam Cæſarem feciſſe teſtantur autores, qui ſolarem annum Romanis inſtituens, adnitente ſibi M. Flauio & Soſigene inſigni mathematico,non ſolum luminarium congreſſus, æquinoctia, atq; ſolſtitia, verum etiam ſtellarum fixarum ortus, atq; occaſus in ſuo Calendario conſcripſit & per edictum cuncta obſeruari iuſsit. vnde & Pronoſticorum vſus noſtræ æſtatis emanauit: quæ profectò tabulæ multum Arato profuerunt ad ſuum Poema conficiendum, vt notat Theon, qui teſtis loco duo illa carmina recitat in commentarijs.

Γινώσκεις τὰ δε καὶ σύ τὰ γὰρ συναείδεται ἤδη
Εννέα καίδεκα κύκλα φαεινοῦ ἠελίοιο, &c.
Cognoſcis hæc & tu: Concinunt enim iam
Nouem & decem circuli lucidi ſolis. &c.

ex qnibns etiam ſatis clarum eſt, Aratum cum de ortu, & occaſu ſyderum caneret, ea cecinisse, quæ nota omnibus erant, atq; conſpicua; idq; nulla alia de cauſa, niſi quia nemo adeo rudis erat, qui neſciret, quibus anni temporibus eiuſmodi ortus, & occaſus, inſuper etiam quando pluuiæ, venti, cæterę; aëris mutationes, & affectiones contingerent. quam conſuetudinem Aſtrologi etiam noſtra tempeſtate in ſuis lunarijs retinent. quæ res, ſcriptoribus illius ætatis non paruam attulit obſcuritatem, qui ad illa tantum tempora inſpicientes, ſic ea attingebant, ac ſi, vt re vera erat, de re nota loquerentur. id quod factum vidimus à Theophraſto, Ariſtoteleq; his in locis, quæ præ manibus habemus de Orionis ortu atq; occaſu. Atq; hinc etiam eſt, quod Hippocrates in Epidemijs tam ſæpe mentionem faciens de ortu,& occaſu Vergiliarum, Arcturi, Caniculæ,con-

„ cisè sic loquitur. Ad Canem vsq;, Ad Vergilias vsq;, sub „ Arcturo, ad Arcturi ortum: supponens quoties de ortu, & occasu eorum ageret, omnes scire, an matutinus, siue vespertinus esset; quibusuè temporibus exorirentur, & occiderent, consimiliq; modo cæteris in locis; qua de re tertio de Diæta vespertinum Arcturi exortum, tantum Arcturi exortum vocat: id ipsum Aristoteles Theophrastusq; fecere, quorum alter (de Theophrasto exempla non adducam, ne molestus sim) cum de vespertino occasu eiusdem agere deberet, satis illi fuit, vltimum occasum appellasse, cum de tempore, quo Thunni capiuntur, verba faceret cap. xv. „ libri viij. de Hist. anima. ita aiens, Capi incipiunt, Virgi„ liarum ab ortu, ad Arcturi occasum vltimum: quid plura? ex infinito penè stellarum numero, quibus cęlū illustratur, perspicuum est, eruditam illam antiquitatem, cum poneret hanc solam vocem, ἄστρα, quæ omnibus potest esse communis, supposuisse, satis facile à quocunq; intelligi, de quibus syderibus ipsa loqueretur; sicuti clarum est ex eodem „ Aristotelis loco parum infra vbi inquit; pisces autem ęstate „ latere, videtur illud esse indicium, quod sub Astris fiant ca„ pturæ, & præcipuè sub Cane: ex quo loco manifestum est, cum dici non possit, verba illa, sub astris, significare omnia lumina, quæ in cęlo splendent, peculiares aliquas tantū innuere stellas; quod fecisse etiā philosophū videmus probl. 22. part. 26. & post illum Theophrastum in libello de Ventis, illustrius verò ac clarius de tranquillitatis signis, vbi ita „ ait, sub astris vt plurimum prænunciari consueuit. item „ æquinoctijs & solstitijs. Cæterum veteres hac voce, ἄστρα, explicasse potissimum nobis quatuor illa notissima sydera Vergilias inquam, Orionem, Caniculam, Arcturumq; ex quorū ortu, & occasu, vsus docuit varias aëris mutationes euenire, & quorū ortu, & occasu antiqui totius anni partitionem auspicati sunt, hoc primum colligitur ex Hippocrate magno medicæ artis patre, qui semel & iterum, quoties eorum aliquam mentionem facit, vtitur solum hac voce, ἄστρα, quemadmodum potissimum fecit lib. de aëre, aquis, „ & locis, vbi sic inquit, cum temporum mutationes, & astro-

rum

rum ortus,& occasus obseruauerint,quemadmodum singula horum eueniant, prænoscent vtiq; & de Anno qualis sit futurus. & in alio loco,si enim secundum rationem fiant signa in astris occidentibus, & exorientibus, & in autumno aquæ fiant, ex quo loco perspicuum est per illam vocem, ἄςρα, diuinum Senem præsertim significasse nobis Vergilias,Canem, & Arcturum; veluti eodem libro se ipsum declarans his verbis infert, opportet autem, & Astrorum exortus cõsiderasse præcipue Canis, deinde Arcturi, & Pleiadũ quoq; occasum. secundo id ipsum satis clare probat Aristoteles prob. 3. p. partis,vbi querens, cur mutationes temporum ventorumq; augere, minuere, iudicare morbos omnes soleant, subiungensq; etiam ἐπιτολὰς τῶν ἄςρων habere eandem vim, hac de causa, quia eorum exortu mutationes temporum fiant, ventorum, frigoris, atq; æstus,& pluuiarum, statim volens ostendere, de quibus nam syderibus verba faceret, tantum illa quatuor enumerat, de quibus supra disputationem habui. Demum hoc idem etiam & Theophrastum docuisse puto, qui libello de aquarum signis, enumerans ea præsagia, quæ de ortu & occasu syderum accipienda sunt, hęc quatuor tantũ ponit, ita scribens. Porrò autem Arcturi exortus vtroq; modo accipiuntur; nam qui hyeme fit vespertinus est, qui vero autumno matutinus: reliquorum autem illustrium syderum exortus, vt plurimum matutini obseruantur, vt Vergiliarum, Canis, & Orionis. Vnde colligendum est non solum illa quatuor sydera à philosophica, & medica schola obseruanda esse, nempè Vergilias, Orionem, Canẽ, & Arcturum,vt diximus, verum etiam,(quod ad rem nostram maximè facit) ad Orionis aliorumq; duorum syderum exortum, matutinum spectandum esse, quo pluuias, ventos, cæterasq; aëris affectiones diuinemus: ex quibus perspicuum est, Theophrastum eo in loco, quem præ manibus habemus, nullum alium eius syderis ortum intellexisse, præter matutinum. idem & de Aristotele dicendum, qui ea voce, ἐπιτολαῖς, problemate supra citato, hoc ipsum affirmat: & quod ad Orionem attinet, vt de alijs syderibus taceam, haud credo aliquem esse, qui nesciat, quantum antiquitas

quitas illam obseruauerit, circa aëris mutationes, quantiq; apud illos fuerit vt ob eandem causam in sacris litteris huius astri mentio habeatur, quemadmodum in libro Iob cap. 9. videre possumus, quo loco ab antiquis Patribus præsertim; à D. Gregorio duoq; Hieronymo plura de Orione disseruntur; atq; inter Ethnicos Homerus (qui, vt mea quidem fert opinio, studens ostendere optimo Imperatori necessariam esse cognitionem Cosmographię, atq; Astrologię, quibus posset, situs locaue inspicere, multa ab Vulcano in sculpta fuisse mira quadam arte in Achillis Clypeo finxit) postquam narrauit, Vulcanum impressisse Cœlum, Terram, Occeanũq; expresse enumerat Vergilias, Hyadas, atq; Orionē: quæ sydera maximam vim habent in aëris tempestatumq; mutationibus: insuper addens etiam ab Vulcano insculptam fuisse plenam lumine lunam, quæ sic constituta, maximam vim habet, marisq; commotionem facit, ac tempestatem; veluti inter multos testis est Cæsar, qui quarto suorum commentariorum de bello Gallico scribit. Eadem ,, nocte accidit, vt esset luna plena, quæ maritimos æstus, ,, maximos in occeano efficere consueuit, carmina vero Ho- ,, meri 18. Iliados hæc sunt.

ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξ', ἐν δ' οὐρανὸν ἐν δὲ θάλασσαν.
ἠέλιόν τ' ἀκάμαντα, σελήνην τε πλήθουσαν.
ἐν δὲ τὰ τείρεα πάντα, τά τ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται
πληϊάδας θ' ὑάδας τε, τό, τε σθένος ὠρίωνος. id est.

In que eo terram affinxit inq; cœlum, inq; mare.
Solemq; infatigabilem lunamq; plenam.
Inque sydera omnia quibus cœlum coronatur
Pleiadas, Hyadasq; roburq; Orionis.

Ad hæc ipsa respiciens Vergilius ita primo Aeneidos de Orione cecinit.

Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion.
In vada cæca tulit penitusq; procacibus Austris.
Perque vndas superante salo perque inuia saxa
Dispulit, huc pauci vestris adnauimus oris.

Quo loci nimbosum vocat Orionem, quoniam autor est, & causa tempestatum, & varietatis ventorum, necnon nubium

tum densitatis. Quamobrem ipse sigillatim de Austris mentionem facit, quorum proprium est maximam vim nubium euocare. iam enim illud scimus, hanc vocem, nimbus, vt autor est Isidorus. XIX. Originum significare nubis densitatem. Seruiusq; exponens hunc locum testis est apud antiquos, ob id Orionis astrum illustre fuisse, ita scri-
„ bens. Orion ergo postea venator factus, cum vellet cum
„ Dianā concubere, vt Horatius dicit, eius sagittis, vt Luca-
„ nus immisso scorpione perijt, & Deorum miseratione rela-
„ tus in sydera signum famosum tempestatibus fecit; eadem etiam de causa motus, diuinus hic poeta tertio Aeneidos Palinurū inducēs expertissimū nautā sydera spectantem, ex quibus cognosceret an aliqua temporis, ventorumq; mutatio immineret, inter alia enumerat Orionem sic.

Nec dum orbem medium nox horis acta subibat:
Haud segnis strato surgit Palinurus & omnes
Explorat ventos, atq; auribus aëra captat.
Sydera cuncta notat, tacito labentia cœlo,
Arcturum pluiasq; Hyadas geminosq; Triones.
Armatumq; auro circumspicit Oriona.

in quarto etiam maximam tempestatem impendere docens, Annam sic loquentem inducit.

Dum pelago desęuit hyems, & aquosus Orion
Quassatęq; rates & non tractabile cœlum.

vbi tantum laudandus est Poeta, quod de ortu sydernm mulierem loquentem introducit, nempe de re notissima ac seculis illis omnibus conspicua, quantum alioqui culpandus esset, nisi landabilis ille mos apud Antiquos inualuisset, & prȩter decorum Annam de re doctis tantum viris cognita sermonem faceret habere. Quin etiam iure merito aquosum Oriona appellat, cum qualitas illa temporis, quā Greci, χειμῶνα, latini verò tempestatem dicunt, haudquaquā sit, cum solum venti, aut pluuiȩ, aut niues, aut grandines sunt, verum quando duȩ, aut plures harum aëris affectio-
„ num regnāt; quamobrem Plinius lib. 18. cap. 28. inquit, an-
„ te omnia autem duo genera esse cœlestis iniuriȩ meminisse
„ debemus, Vnum quod tempestates vocamus, in quibus gran-

„ grandines, procellæ cætetaq; ſimilia intelliguntur, quæ cũ
„ acciderint, vis maior appellatur. Hæc ab horidis ſyderibus
„ exeunt, vt ſępius diximus, veluti Arcturo, Orione, Hædis.
„ Alia ſunt illa, quæ ſilente cœlo ſereniſq; noctibus fiunt,
„ nullo ſentiente, niſi cum facta ſunt: quibus verbis ſatis clarum eſt, Plinium hic Orionem enumerare inter illa ſydera, quæ huiuſmodi mutationum cauſę ſunt. Quibus ita expoſitis rationibuſq; allatis, quis non videt, haud credendum Theophraſti locum eſſe corruptum ? tantumq; abeſſe, vt ille errauerit, vt potius neceſſarium fuerit concludere eius verba ſupra allata ipſam habere veritatem; quæ non prius à nobis inueſtiganda erit, quàm ſtudioſè diligenterq; verum illorum ſenſum exquiramus.

Theophraſti argumentatio ponitur, ac enarratur; obiter quid boræ ſint apud Homerum & cur cœli portæ ab eodem dictæ, à philoſophoq; mutationum cauſæ. tempora ortus, & occaſus Orionis ſecundum Theophraſti mentem aperiuntur; recitanturq; Vicomercati aduerſus ipſum rationes.

Cap. III.

THEOPHRASTI igitur mens cum eſſet, velle cauſas perquirere accidentiũ, quę ad vẽtos veniunt referenda, veluti exempli gratia, cur alij ingentes principio ſpirent, vt Aquilonij, alij verò è contra exigui, quemadmodum Auſtrini; rurſus verò, & calidi, & frigidi, hi frequentes, illi verò rari, matutini alteri, alteri autem veſpertini; poſtremo cur alij exortu Caniculæ, alij alijs temporibus exoriuntur: cum ſatis perſpicuum eſſet ætate illa, exortu, & obitu Orionis incertos inconſtanteſq; flatus ſpirare conſueuiſſe, verbis ſupra allatis cauſam accidentis huius ſibi proponit inueſtigandam, & ſic ratiocinatur. Flatus omnes, qui in temporum mutationibus excitantur incerti maximè ſpirant, & inconſtantes. At flatus, qui Orionis ortu & occaſu ſurgunt in temporum mutationibus excitantur, igitur inconſtantes maximè ſpirant, & incerti. Maiorem ſic probat. Flatus omnes, qui varijs, & inor-

inordinatis temporibus spirant, & ipsi incerti sunt, & incõstantes; at flatus qui in mutationibus tẽporum excitãtur, varijs, & inordinatis temporibus spirant, ergo flatus, qui surgũt in mutationibus temporum, incerti sunt atq; incõstantes. Quod verò hæc sit Theophrasti argumentatio, ab indeterminatione temporum, ad ventorum inconstantiam, probatur ex citato prob. Aristotelis, in quo, cum paulo vberius de hac quæstione disseratur; non solum proponitur quęstio, cur exortu Orionis inconstantes flatus exoriantur, sed & primum de diebus ipsis, cur potissimum per id tempus varij essent, & incerti, ac si vt dicimus, varietas temporum causa sit varietatis ventorum; qua de causa Theo-
„ phrastus verbis supra allatis cum dixit. Quamobrem cum
„ nullum adhuc tempus stabile sit, & firmum, (subiungit con-
„ cludens.) necesse est spiritus incertos esse atq; indiscretos, neq; difficile esse existimo probare, flatus qui incertis atq; inordinatis temporibus spirant, quia eandem incostantiam ferunt, cum & ipsi pro ratione, mensuraq; caloris solis, & tempestatis generentur, augeantur, sternanturq; vnde si temporis qualitas inordinata, incertaq; fuerit, & ipsi venti inordinati inconstantesq; erunt; quod vt summatim dicam, perinde est ni fallor, modo istos, modo illos, modo vehementes, modo debiles, modo calidos, repentè frigidos spirare, etiam vno eodemq; die. ita quoq; temporum mutationes perturbatas esse ac inconstantes, satis ma-
„ nifestum est, cum in illis, vt inquit hic Theophrastus,
„ nullum adhuc tempus sit stabile, & firmum, cum hoc qui-
„ dẽ incipiat, illud verò desinat. Quod Aetius inter medicos
„ satis superq; expresit 3. lib. his verbis. Rursus autẽ in sin-
„ gulis temporibus tres differentię sunt, prima, media, & vlti-
„ ma; media itaq; sincerissimum temporis temperamentum
„ habet, prima verò, & vltima à vicino tempore imminuuntur. de qua etiam re egregiè philosophatus est Aristoteles
„ prob. 15. p. sectionis ita scribens, διὰ τί δὲ ἡ μεταβολὴ νοσώ-
„ δης; ἢ ὅτι πᾶσα μὲν ἡ μεταβολὴ καὶ ὥρας καὶ ἡλικίας, εὐκίνητον;
„ εὐκίνητα γὰρ τὰ ἄκρα οἷον αἱ ἀρχαὶ, καὶ αἱ τελευταί, quæ ver-
„ ba ita ego interpretor longè à Theodoro dissentiens. Cur

„ autem mutatio morbosa? an quia omnis quidem mutatio
„ & temporis & ætatis motu facilis est? extrema enim tan-
„ quam principia & fines facilè mouentur: εὐκίνητον .n. idem
hoc loco est, quod instabile & incertum; mutatio nanq;
temporũ in extremis consistit, extrema verò, ptincipia sunt
& fines, nempè principia sequentis, fines præcedentis tépo-
ris, atqui extrema facilia motu ac subinde incerta, hinc Hip-
pocrates hac de re maxima sępisimè Medicos admonet, ni-
mirum vt diligentisimè obseruent temporum mutationes,
cum in ipsis præsertim morbi exoriantur, sicut ipse inquit
primo Aphorismo tertij secti; ad quem locum forsan respi-
ciens Aristoteles particula prima problematum, admonuit
homines in temporum mutationibus potisimum valetudi-
nem curare, vtens eodem aduerbio, quo vsus est Hippocra-
tes, quod tam diu torsit Galenum in illius loci explicatio-
ne. ex qua Aristotelis autoritate, satis clarum est, Hippo-
cratem in illo Aphorismo accepisse vocem, μετάβολαι, non
solum pro mutatione, quæ fit in vno tempore, cum videli-
cet tempus ipsum à propria temperatione recedit, verum
etiam, & pro ipsorum mutationibus, quando ex vno in al-
terum fit transitus, quamuis alia mens sit Galeni; de qua re
plura secundo libro de Hippocratica anni partitione. quas
sanè mutationes ipse Hippocrates, quantũ ad Europam at-
tinet, & ad hanc mundi partem, quam nos incolimus, re-
spiciens ad eas, quæ in Aegipto, Lybiaq; fiunt, in libro de
aëre, aquis & locis vocauit μεγίσας μεταβολὰς. nam perin-
de ac ipse dicit, sensibus percipimus diuersis anni tempo-
ribus maximam frigorum, æstuumq; differẽtiam, pluuiarũ,
vẽtorum, siccitatumq; hyberno, æstiuoq; tempore euenire,
quandoq; etiam vno & eodem tempore, cũ è contra in Ae-
gypto Lybiaq; temperato, æquabiliue cęlo fruatur, nec ma-
gni intersit inter æstatẽ ac hyemẽ, interq; ver & autumnũ:
ex quo rectè dixit Herodotus in Euterpe, Aegyptios opti-
ma omnium valetudine frui, Libię populis exceptis, eo quia
anni tempora haud quidem varia apud illos sunt. & Theo-
phrastus lib. 2. cap. 2. de Plantarum causis, ibi plantas ob
perpetuam aëris tranquillitatem mirũ in modum pullulare,

id enim recta admodum ratione euenit, propterea quod ficuti quatuor anni tempora, (quorum effector & moderator sol ipse est, vt innuit Philosophus 2. de generat. & corrupt. explicatius verò Philoponus suis commentarijs) rerum mutationes faciunt, ita etiam ipsis variantibus consentaneum est plurimum res naturales variari; qua de re antiqui hæc anni tempora Gratias vocauere, in Apollinis dextera eas locantes. Homerus etiam ob eandem causam quinto Iliados Horas (intelligens, quattuor anni tempora) cęli ianitores effinxit, habereq; vim turbidum æque reddendi cęlū, atq; serenum; ac si diceret, ipsas cœlestem virtutem impartire rebus inferioribus, atq; tribuere, & sua mutatione variare. sed vt ad propositam quæstionem redeamus, concludendum est, flatus, qui inordinatis incertisq; temporibus spirant, incertos, inconstantesq; esse, & qui in mutationibus temporum exoriuntur, flare in incertis inordinatisq; temporibus: vnde consequens est, flatus omnes, qui in temporum mutationibus flant, incertos esse, ac inconstantes, quemadmodum maior propositio primæ argumentationis Theophrasti posuit, idq; satis probatum est. Iam verò alia propositio explananda est, nimirum flatus, qui exortu & & occasu Orionis potissimum spirāt, in mutationibus temporum maximè spirare: cuius rei gratia tanquam sensuum fide notū, primū illud ponit Theophrastus, sua ætate Orionem nasci, atq; occumbere in temporum mutationibus; Nam oporæ initio conspiciebatur, vt ipse refert, hyemis itidem initio occultabatur; vnde consequens erat, cum Orion oriretur, ac occideret quando ex æstate in oporam, ex autumno in hyemem fieret mutatio, illos flatus, qui eius ortu, & occasu surgebant, necessario in temporum mutationibus flare. Aduersus hanc rationem Vicomercatus, vt reor, autoritate Aristotelis 2. Meteoron. fultus, quo in loco eadem quæstio à philosopho pertractatur, necnon Olympiodori expositione, vehementius inuehit; affirmans verum id esse, quod Orion oriatur, & occidat, surgat & occumbat in temporum mutationibus; verum nequaquam in illis, de quibus Theophrastus verba facit, atq; Alexander eius

sectator, vt qui minimè verum tempus exortûs & occasus Orionis intellexerint; verba Vicomercati hæc sunt.
„ Quem Aristotelis locum malè, vt mihi videtur, interpretes
„ omnes, vno dempto Olympiodoro explanarunt; quippe
„ qui Orionis ortus, & occasus tempora non rectè intellexe-
„ runt; Alex. enim, quem secuti sunt, in mutatione æstatis ad
„ autumnum oriri censuit, cum potius in veris ad æstatem
„ mutatione, aut initio æstatis oriatur, siquidem cum Tauro,
„ & Geminis, inter quos situs est oritur, & quæ sequuntur,
„ & paulo post: Nec verò primus hac in re aberrauit Alexan-
„ der, sed Theophrastus prior, quem ille secutus est, verbis
„ eius ex libro de Ventis commemoratis, in quibus non alium
„ Orionis ortum Theophrastus tradit. siquidem ingressu
„ τῆς ὀπώρας, id est temporis fructuum colligendorum, quo
„ tempore æstas feruens recessit, docuit oriri, est enim ὀπώρα
„ secunda pars æstatis, vt in priore libro, ex Hippocrate &
„ Galeno docuimus. & alio in loco paulo inferius, perspi-
„ cuum autem ex priori quæstione esse potest, Orionis ortum,
„ ante autumni initium longè esse, quandoquidem Ethesiæ il-
„ lud multo tempore antecedunt, ad quos vsq; Ethesias ab O-
„ rionis ortu tranquillitas esse tradita est, Alexandrum igitur
„ Theophrastum & alios errasse, qui in mutatione æstatis in
„ autumnum illum esse voluerunt. ex quibus & sequentibus etiam, & ex ijs quæ præcedenti commentario dixerat, colliguntur quatuor argumenta in Theophrastum, atq; Alexandrum. Primum ex autoritate Aristotelis sumitur, qui affirmabat, Orionem nasci in mutatione æstatis, hoc est vt Vicomercatus exponit in ipsa inclinatione veris in æstatem; quamobrem videtur secus atq; Theophrastus tempus assignare Orionis exortus. Secunda itidem ratio simili fundamento nititur; nam cum voluerit Aristoteles, Orionem elucere ante Ethesias, nullo pacto oriri poterat in mutatione æstatis in autumnum; sic enim post Ethesias, non autem antea apparuisset. Tertia ratio è re ipsa desumitur, quia Orion cum ijsdem signis oritur, quibus cum ipse coniungitur, hoc est cum extremis Tauri partibus Geminorumq;
„ primis. Nam ita inquit Vicomercatus, siquidem cum Tau-

» ro & Geminis, inter quos situs est, oritur: & paulo post.
» Cum autem Orion in veris ad æstatem mutatione, nempe
» sole finem Tauri & initium Geminorum tenente oriatur,
» occidit profectò in mutatione autumni ad hyemem, sole vi-
» delicet Scorpium ingresso: qua de re oriri non potest in premutatione æstatis in autumnum, quemadmodum Alexander, Theophrastum exponens citato loco sentit, siue vt Theophrastus indicauit, cum pars æstatis feruentior discessit, quod significare videtur hęc vox ὀπώρα vt Vicomercatus dicit; verum potius in mutatione ipsa veris in æstatem. Quarta, & vltima argumentatio sumitur ab intercapidine temporis inter ortum & occasum vnius cuiusq; syderis; quæ sex mensium est, vt docet Vicomercatus illis in
» verbis. Illud autem mirandum est, cum ab ortu syderum,
» ad eorum occasum sex menses intercedant, quibus sol sex
» Zodiaci signa motu suo conficit, tres tantum aut circiter,
» seu paulo plutes, ab Orionis ortu ad eiusdem occasum esse
» tradiderint. Nā si Orion autumni initio exortus esset, hyemisq; principio occidisset, tres tantum menses inter eius ortum & occasum intercessissent. Verum quia liberè reprehendere Theophrastum magni ducebat, subdidit mendosum esse locum, atq; pro illa voce ὀπώρας potius legendū esse θέρους; at maius insuper esse reprehendere Aristotelem arbitratus, qui in problematibus id ipsum scriptum reliquit, Problematum opus Aristotelis esse negauit; ex inde argumentum sumens, illud esse Theophrasti, quod eadem res iisdem penè verbis in libello de Ventis pertractetur. Quamobrem vis totius disputationis, ad hoc potissimum caput refertur, an Theophrasto scribente verè Orion principio oporæ exoriretur, quod ita fuisse secundo huius operis libro ostendemus; cum primum in hoc priori de ortu & occasu syderum generatim verba fecerimus, quomodo etiam à Ptolemęo omnes diuidantur explicantes; quod quidem maximè necessariū est ad percipiendam huius loci explicationem, tum ad aliorum etiam autorū præsertim Hippocratis, Aristotelis, & eiusdē Theophrasti loca intelligenda, quę in hac disputatione citabuntur: est enim Aristo-

telis

celis regula primo celi tradita, vsu ab omnibus recepta, vt omne nomē, quod multipliciter dicitur, prius distinguatur, quo videre posimus, qua in significatione accipiēdum sit.

Declarantur ex Ptolemęo syderum innerrantium aspectus, ac secus quàm alij fecerint, ipsius mens enarratur. Cap. IIII.

PTolemęus lib. VIII. Almagesti cap. 4. docet aspectus fixarum stellarum, quos ipse vocat σχηματισμοὺς, tribus modis accipi (illos præteriens, quibus sydera inter se aspiciuntur, nec vllo modo mutantur, idcircò ab eodem, μονῖμοι σχηματισμοὶ, immutabiles aspectus vocati) solummodo considerans stellas, quatenus à nobis referuntur ad alia. nos enim, aut consideramus fixa sydera ad solem, vel ad lunam, aut ad reliquos quinque planetas, seu ad partes Zodiaci relata, vel secundo ad terram; vel tertio loco ad vtrunq;. Primum igitur genus aspectuum à Ptolemæo diuiditur in proprium, & commune; commune vocat, quando sidus, siue planeta equè sunt in vno eorum circulorum, qui transeunt per mundi polos; siue in diuersis, dūmodo distent inter se triangulari, quadrangulari, sextiliq; aspectu. proprium verò ad sydera illa voluit pertinere, sub quibus planetæ iter facere possunt: sunt autem sydera hæc collocata, vt ipse inquit, in Zodiaci prismate errantiū penes latitudinem cursus comprehendente. Hoc secundum membtum primi generis aspectuum, proprium à Ptolemæo dictum; duobus etiam modis ab eodem accipitur; siue vt stellæ, quæ in Zodiaco sunt, considerantur respectu quinque planetarum tantum, siue etiam respectu solis, & lunæ: si primo modo, huiusmodi aspectus à Ptolemæo fieri dicuntur κατὰ τὰς φαινομένας αὐτῶν κολλήσεις ἢ ἐπιπροσθήσεις. Trapezuntius interpretatus est, secundum apparentes abiectiones, aut coniunctiones: si vero secundo modo, videlicet ad solem, & lunam relatæ, κατὰ τὰς κρύψεις καὶ συνόδους καὶ ἐπιτολὰς, nos commodè interpretari possumus, secundum occultationes, coniunctiones, & emersiones. Aspectusq; à Grecis κρύψις, à nobis occultatio dictus, tunc fit, vt Pto-

 lemæi

,, lemæi verbis vtar; ὅταν ἄρχηταί τις ὑπὸ τὰς αὐγὰς γινόμενος
,, τῶν φώτων ἀφανίζεσθαι, id est quando aliquod sydus incipit
,, occultari à lumine solis & lunæ obrutum. Alter verò συνό-
,, δος dictus, coniunctio à latinis, ὅταν ὑπὸ τοῦ κέντρου αὐτοῦ
,, τὴν ἐπιπρόσθησιν λάβῃ. Quod Trapezuntius interpretatus
,, est, quando sub centro ipsius obijcitur. Erasmus verò Re-
,, inholdus in Theoricis, quãdo in vna linea veluti copulãtur
,, stella & luminare. Tertius & vltimus græce ἐπιτολὴ, emer-
,, sio latinè, ὅταν, inquit Ptolemæus, ἐκφυγὼν τὰς αὐγὰς αὐ-
,, τῶν ἄρχηται φαίνεσθαι, id est quando stella solis, aut lunæ ra-
,, dios fugiens apparere incepit, secundum verò genus aspectuum, quod respicit fixa sydera prout referuntur ad terram tantum, diuiditur à Ptolemæo quatuor modis, hi omnes generali quadam voce à multis, vt ipse animaduertit, dicuntur, κέντρα, aut sicut Theon inquit in suis commentarijs συγκέντρωσεις, particulatim verò ἀνατολὴ, id est ortus stellæ ab orientali orizontis parte, μεσουράνημα ὑπὲρ γῆς, id est situs stellæ eiusdem in medio cęlo supra terram. δύσις, id est occasus eiusdem; μεσουράνημα ὑπὸ γὴν, id est situs stellæ in angulo mediæ noctis. Tertium & postremum genus aspectuum communitet acceptum, à Ptolemæo tribus modis diuiditur, sumiturq; vt ipse inquit ἀπὸ τῶν συνανατολῶν, ἢ συμμεσουρανήσεων, ἢ συγκαταδύσεων, id est cũ aliqua stella ascendit vnà cum aliquo planeta, aut parte aliqua Zodiaci angulum orientalem; aut vnà tenet cœli medium, siue id supra nos sit, siue infra; aut tandem simul cadunt sub orizonte occidentali. Verum si hoc ipsum genus propriè sumamus, respicientes ad solem, diuidendum erit secundum Ptolemæi mentem in nouem modos, quos doctrinæ gratia species appellabimus, quo res ipsa magis magisq; illustris appareat. ratio autem huius diuisionis eiusmodi est, quia cum possimus considerare hos aspectus iuxta solis positionem in angulis cœli, tribus tantum modis ipsæ stellæ comparari possunt cum sole; quando est in orientali angulo, aut in medio cœli (medium enim cœli voco angulum diei medium, noctisque) vel in occidentali orizonte: paribus etiam modis stellæ sic comparatæ considerari possunt. Nam si sol existat

in orien-

in oriente ſtella aut in eodemmet loco erit, aut in cęli me-
dio, aut in occiduo cardine: ſimiliter ſi ſol erit in medio
cęli, ſydus eſſe poterit aut in orientali, aut in occidentali
orizonte, aut in cęli medio; ac tandem ſi ſol in occidentis
angulo erit, & illic ſydus, aut in oppoſito angulo, aut in cęli
medio. Concludendum igitur neccesſario erit, quemadmo-
dum iam diximus, ac ſatis ſuperq; clarum eſt, hæc ſydera ſic
,, ſoli comparata, ſpecies nouem aſpectuum efficere, quarum
,, prima à ſitu ſolis, ſtellæq; in oriente vocatur à Ptolemæo
,, πρωϊνὸς ἀπηλιώτης, id eſt ortus matutinus. altera verò ſpe-
cies, quia ſtella eſt in medio cœli πρωϊνὸν μεσουράνημα. hoc
eſt matutina mediatio cœli. Tertia autem à loco ſtellæ in
angulo contra orientem πρωϊνὸς λίψ, id eſt occaſus matuti-
nus. Quarta verò ſole exiſtente in vno, aut altero cœli me-
dio dicitur μεσημβρινὸς. verum à ſitu ſtellæ in oriente με-
σημβρινὸς ἀπηλιώτης, hoc eſt ortus meridianus. Quinta ſpe-
cies cum ſtella ſit cum ſole, μεσημβρινὸν μεσουράνημα, id eſt
meridiana mediatio cœli. Sexta verò à ſtella in occiden-
tis angulo μεσημβρινὸς λίψ, id eſt meridianus occaſus. Sep-
tima à loco ſolis in occidentali orizonte, ὀψινὸς, verum à lo-
co ſtellæ in angulo oppoſito ὀψινὸς ἀπηλιώτης, id eſt ortus
veſpertinus. Octaua autem, quia ſtella eſt in cœli medio,
ὀψινὸν μεσουράνημα, id eſt veſpertina mediatio cœli. Nona
tandem ab eodem ſtellæ & ſolis loco ὀψινὸς λίψ, id eſt occa-
ſus veſpertinus dicitur. Hæ ſunt inquam nouem ſpecies a-
ſpectuum ſtellarum fixarum cum ſole, ſecundum Ptolemæi
opinionem. Verum quia, ipſas ſtellas, ſoli quemadmo-
dum diximus comparatas, tribus modis conſiderare poſſu-
mus; aut quatenus cum ſole iunguntur, aut quia incipiunt à
radijs ſolis occultari, aut demum de radijs emergunt: hinc
eſt quod à Ptolemæo ſubtiliſsimo, atq; acuratiſsimo artifi-
ce hæ nouem ſpecies diuiduntur in octo ſupra quadragin-
ta modos: quanquam ſuis verbis ſolum modos vigintiquin-
que enumerare videatur, quod quidem eo libentius ſtudio-
ſorũ gratia, qui in hac materia maximè verſantur, animad-
uertere volui, quominus, ni fallor, quæ fuerit mens Pto-
lemæi à verſatis in hac diſciplina, haud quaquam percipi
hucuſq;

hucusq; potuit; cum scriptum reliquerint, illum diuidere vnamquamq; speciem ex nouem, tribus modis: quo pacto septem & viginti omnes essent, cum tamen, si quis diligentet eius verba ponderabit, octo supra quadraginta existant; preterquam quod videmus non paruam lucem nos allaturos esse multis non solum poetarum, cum græcorum, tum latinorum, verum etiam medicorum, philosophorumq; locis; si hanc prouinciam suscipiamus, dilucidius, atq; explicatius enumerandi omnes aspectuum species à Ptolemæo positas: quorũ sententia, ui prius harum naturam inspiciamus, nequaquam assequi à nobis potest, quemadmodum aliquorum exemplo ostendemus, nam omnia explanare longum admodùm ac difficile esset.

Tres esse species matutini aspectus secundum Ptolemæum ostenditur, item ex eodem, quomodo occultationes, & emersiones syderum sint accipiendæ; enarratur locus obscurus Hesiodi de tempore occultationis Vergiliarum. Cap. V.

DIcendum est igitur, primam speciem, quam ipse vocat matutinum exortum, tribus modis ab eo diuidi; quorum primus græcè dicitur ἑώα μὴ φαινομένη ἐπανατολὴ, hoc est ortus succedens matutinus non apparens, quia stella iam ἀρχομένη, inquit ipse, κρύπτεσθαι, .i. incipiens abscondi, oritur post solis exortum; quamobrem configurationem hanc ἐπανατολὴν vocat, hoc est ortum succedeutem solis exortui; qui apparens prius nostris oculis, suo lumine impedit stellam, ne videatur, ob idq; aspectus hic etiam non apparens vocatur, vtpotè in quo minime stella cerni queat. Alter vero aspectus ἑώα συνανατολὴ ἀληθινὴ, id est stellę exortus verus matutinus cum sole vocatur, quia sydus coniunctũ cum ipso sole inuenitur in eodem gradu Zodiaci, quo cum oritur; quem aspectũ supra Ptolemæus σύνοδον appellauit, nos coniunctionem, quia stella vna cum sole surgit eodem tempore supra orizontem orientalem. Tertius verò modus ἑώα προανατολὴ φαινομένη, id est ortus præcedens matutinus apparens dici-

tur, quia stella, vt inquit Ptolemæus, ἀρχομένη ἀνατολὴν ποιεῖσθαι, id est cum è solis radijs exeat, prius in oriente conspicitur; eiusmodi est emersio; quamobrem rectè præcedens vocatur, quia ortum solis adeo præcedit, vt nequaquam impediri posit, quin à nobis conspiciatur. Verum quis dubius esse posset circa primum exortus modum, quo pacto verum sit in eo occultationē incipere, quia, cū sydus oriatur post solem, siue proximum sit, siue remotum, semper solis splendore obruitur; vt semper sydus videatur occultatum. cui abiectioni satisfaciemus respondentes occultationem, quam græci κρύψιν vocant, propriè sumi in fixis stellis respectu occasus earum vespertini apparentis, quem Ptolemæus, vt infra videbimus, vocat ἑσπερίαν ἐπικατάδυσιν φαινομένην, qui fit, quando sydus radijs sese solis inuoluere incipiens occidit post ipsum: appelaturq; occultatio, quia sol proprio motu per Zodiacum ambulans Eclipticæ versus punctum, cum quo stella conspicitur occumbere, adeo fit ei propinquus, vt ipsa nequeat mox apparere ob solis splendorem. Id ipsum exemplo aperiā, vt res magis elucerat; Vergiliæ, vt in nostris tabulis supputauimus, Theophrasti ætate in orizonte Athenarum occidebant cū gr. 29. 1. Arietis; itaq; perspicuum est, solem, cū existeret in extremis partibus Pisciū, atq; in principio Arietis, quemadmodum primi mobilis motu prius oriebatur, ita etiam prius occidisse, quamobrem vesperè post ipsius occasum in occidente Vergiliç conspiciebantur; verum quia motu proprio sol non erat adeo vicinus gradui, quocum illæ cadebant, vnde posset occultationis articulus instare, vt proprijs scientiæ terminis loquar, non erat dicendum adhuc Vergilias occasu vespertino apparente occidere. vt igitur ætatis illius homines cognoscerent tempus, huius aspectus, quot vè gradus Zodiaci oportebat interesse inter Eclipticę punctum cum quo occidebant, ac solem, quo posset fieri huiusmodi occultatio; necesse erat interuallum occultationis vespertinæ inuenire: quod quemadmodum inueniatur, luculentissimè docet Ioannes de Regiomonte in Tabulis pri-
» mi mobilis in proposit. 61. qui ita illud definit. interuallum occul-

» occultationis est arcus Eclipticæ, qui clauditur inter so-
» lem, & stellam occultari incipientem. Interuallum igitur vespertinę occultationis Vergiliarum, vt notauimus in nostris tabulis, erat grad. 16. 45. Igitur quando sol tantũ aberat à puncto occasus Vergiliarum, vespertinus occasus earum erat; quod contingebat cum sol grad. 12. 16. Arietis percurreret. nam cum per id temporis Vergiliæ lumine solis venirẽt occultandæ, solq; adeo illis esset sequẽtibus diebus appropinquandus, vt vesperè ab eius lumine tectæ, cerni nequaquã possent in occidente post illius occasum; tunc occasus vespertinus apparens earũ efficiebatur. Verũ quia Ptolemæus docet in articulo occultationis alicuius stellæ, fieri etiam succedentem exortum matutinum non apparentem, hinc habemus eodem tempore, quo fit occasus succedens vespertinus apparens; fieri etiam, vt ipse docet, ortũ succedentem matutinum non apparentem: idcircoq; optimè eum dixisse huiusmodi aspectum accidere, quoties stella incipit occultari. ex quibus etiam habemus succedentẽ exortum matutinum non apparentem dependere, vt Ptolemæus vult, ab occasu vespertino apparente, cum ordine naturæ hic prior sit illo. Iam verò quemadmodũ hi duo aspectus terminantur interuallo vespertinæ occultationis, ita etiam & exortum pręcedentem matutinũ apparentem, tertium modum huius primæ speciei, metitur interuallum matutinæ apparitionis, quod vt citato loco inquit Regiomon-
» tanus, Arcus Eclipticæ est soli, & stellæ primum apparen-
» ti interiacens; ob idq; hic aspectus ἐπιτολὴ gręce dictus est, hoc est emersio è solis radijs, quia sydere primi mobilis motu ante solem exoriente, ipse sol motu proprio adeo à puncto, cum quo ipsum oritur, remouetur, vt suo splendore minimè impediatur, quominus commodè illud conspiciamus; quod antea minimè eueniebat, cum à tempore occasus vespertini apparentis, aut quod idem est, ab exortu succedente matutino non apparente, vsq; ad exortum præcedentem matutinum apparentem, sydus lumine solis tectum oculis notari non possit, quod vt clarius fiat eodem Virgiliarum exemplo ostendam. notauimus in nostris tabulis, eas Theo-

 phrasti

phrasti ætate oriri supra orizontem Athenarum cum partibus. 19. 37. Arietis, pariq; modo interuallum apparitionis earum matutinæ tunc fuisse posuimus partium 37. 43. exinde colligimus solem ingredientē grad. 27. 24. Tauri tantum abesse à gradu, quo cum ipsę oriebantur, vt apparitionis articulus instaret. Quamobrem eo temporis puncto ortus earum matutinus apparens existebat, ipsæq; in puncto emersionis erant, quia manè ante solem exorientes, sic in signifero distabant ab eo, vt facile conspici possent, iam iam è solari lumine exeuntes. Exortus autem earum succedens matutinus non apparens, incipiebat, vt iam vidimus, cum sol existeret in grad. 12. 16. Arietis, quo tempore etiam occasus vespertinus earum apparens contingebat; eodemq; temporis puncto sese occultare incipiebant, hoc est adeo sol motu proprio ad gradum, quo cum ipsæ cadebant, appropinquabat, vt eas occultans suo splendore, minimè conspici permitteret; quod accidere poterat die quarta, aut quinta Aprilis: ex quo intelligimus toto illo tempore, quo sol decurrebat à grad. 12. 16. Arietis, vsq; ad gradum 27. 24. Tauri, Vergilias lumine solis tegi, quod erat à die quinta Aprilis, vsq; ad decimam octauam Maij, nimirum circiter 43. dies. quod cum verum sit, facile possumus nunc percipere, quid Hęsiodus ostendere voluerit primis illis carminibus 2. lib. de dieb. & operib. haud satis rectè, vt mea quidem fert opinio, à Proclo, & Tzetze, atq; à Moscopolo declaratis, quaue ratione ita cecinerit.

> Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων
> Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ, ἀρότοιο δὲ, δυσομενάων.
> Αἳ δὴ τοι νύκτας τε καὶ ἤματα τεσσαράκοντα
> Κεκρύφαται. .i.
> Pleiadibus Atlante natis exorientibus
> Incipe messem, arationem verò occidentibus.
> Hæ quidem noctesq; & dies quadraginta
> Latent.

Cum satis clarum sit, nil aliud docuisse, nisi tempore ortus præcedentis matutini apparentis Vergiliarum, principium æstatis apud antiquos, messem faciendam esse, tempore verò oc-

rò occaſus præcedentis matutini apparentis, hyemis principium, arandum. has verò Vergilias 40. diebus occultari, quia ſolare lumen ortu ſuccedente matutino non apparente ingrediẽtes, ibi tàmdiù erãt, quàmdiù à ſole relictę, emerſionem facerent, quod erat ſpacium 40. dierum, vt iam vidimus; quæ res haud quaquam percipi poterat, niſi prius ea, quæ à me ſupra tradita ſunt, rectè percipiantur. Verũ enimuerò ad noſtra redeuntes, tertius modus huius ſpeciei præcipuè vſu eſt apud Philoſophos, atq; Medicos; qui quotieſcunq; de alicuius ſyderis ortu verba fecere, hunc ipſum intellexerunt, quemadmodum ab ipſa voce, ἐπιτολὴ, cuius frequens apud illos eſt vſus, percipitur ex locis à nobis ſupra allatis Hippocratis & Ariſtotelis: clariſsimæq; ſunt apud poetas cum Pleiades, tum Canicula, & Arcturus, ob hunc aſpectum; quocirca Vergilius eiuſmodi ortum intelligens, ita cecinit primo Georg. de Arcturo.

" At ſi non fuerit tellus fœcunda ſub ipſum
" Arcturum, tenui ſat erit ſuſpendere ſulco.

In quarto verò de Pleiadibus imitans, ni fallor, citato loco Hæſiodum.

" Bis grauidos cogant fœtus: duo tempora meſsis.
" Taygetæ ſimul os terris oſtendit honeſtum
" Pleias, & oceani ſpretos pede repulit amnes.
" Aut eadem ſydus fugiens, vbi Piſcis aquoſi
" Triſtior hybernas cœlo deſcendit in vndas.

Tertio verò Aeneidos de Sirio.

" Linquebant dulces animas, aut ægra trahebant
" Corpora: tum ſteriles exurere Sirius agros.
Arebant herbæ, & victum ſeges ægra negabat.

Quo in loco non aſſentior Seruio, qui exiſtimauit Canis exortum eſſe circa VIII. Kal. Iulij.

Declarantur modi ſecundæ ſpeciei, ex eodem Ptolemæo. Heſiodi carmina de Sirio explicantur. Procli, Tzetzis, ac Moſcopoli reijcitur explanatio. Cap. VI.

SEcunda verò ſpecies eſt, quæ locum habet, quando ſol eſt in orientali angulo, ſydus verò in meridionali circulo,

culo, aut ſupra, aut infra terram conſtitutum: quæ ſex modis accipitur: Nam cũ ſydus ſupra terram ſit in cęlo medio, tribus modis ad ſolem comparari poterit, primum enim efficit aſpectum illum, quem Ptolemæus appellat ἑῷον ἐπιμεσουράνημα μὴ φαινόμενον, id eſt matutinam ſuccedentem mediatiooem cœli oon apparentem; quia ſydus paulo poſt exortum ſolis attingit circulum noſtrum meridianum; ſecundus verò vocatur, ἑῷον συμμεσουράνημα ἀληθινόν. id eſt matutina vera mediatio cœli, quæ fit quando eodem temporis puncto, quo ſol oritur, ſydus meridianum angulum percurrit. tertius verò ἑῷον προμεσουράνημα φαινόμενον, id eſt matutina præcedens mediatio cœli apparens, quod eueoit quotieſcunq; ſtella paulo ante ſolis exortum tenet dictũ locum. tres alios itidem ſimiles aſpectus faciet, quando in mediæ noctis angulo ſydus reperietur, qoi rectè à Ptolemæo dicti ſunt, μὴ φαινόμενοι, non apparentes, quòad nos, quia cum tellus interiaceat inter ſtellam viſumq; noſtrum minimè cerni à nobis poteſt. Ex tertio modo huius ſpeciei explicatam habemus ſententiã Heſiodi duobus io locis huc uſq; quod viderim noo obſeruatis; inquit enim ſic, cum docet tempus aptum incidendi lucus.

Ημος δὴ λήγει μένος ὀξέος ἠελίοιο
Καύματος ἰδαλίμου, μετοπωρινὸν ὀμβρήσαντος
Ζηνὸς ἐρισθενέος, μετὰ δὲ τρέπεται βρότεος χρὼς
Πολλὸν ἐλαφρότερος (δὴ γὰρ τότε σείριος ἀστὴρ
Βαιὸν ὑπὲρ κεφαλῆς κηριτρεφέων ἀνθρώπων
Ερχεται ἠμάτιος, πλεῖον δὲ τε νυκτὸς ἐπαυρεῖ)
Ημος ἀδηκτοτάτη πέλεται τμηθεῖσα σιδήρῳ
Υλη φύλλα δ᾽ ἔραζε χέει, πτόρθοιό τε λήγει
Τῆμος ἄρ ὑλοτομεῖν μεμνημενὸς ὥριον ἔργον.

» Quum itaq; iam defioit robur acuti ſolis,
» A calore humido per Autumnum, plueote
» Ioue præpotente, mutatur humanum corpus
» Multo leuius (nam tunc Syrius ſtella,
» Paoliſper ſupra caput fato obnoxiorum hominum
» Venit interdiũ, magis autem nocte fruitur)
» Quando incorrupta eſt cæſa ferro

Sylua,

» Sylua, folia autem humi fundit ab ramisq; cessat,
» Tunc sanè ligna secato memor tempestiui operis

Quem locum exponens Proclus, accipit Syrium pro sole ipso, ita inquiens in suis commentarijs, vt nos interpreta-
» mur: & ipse sol, quem vocauit Syrium, ob speldorem; nam
» & τὸ σείριον hoc manifestat, quoniam non amplius super
» terram multo tempore fertur, sed minorem diem efficit. su-
» per terram existens, diutius autem sub terris commoratur,
» & maiorem noctem reddit. illud enim magis nocte frui, va-
» let, maiorem noctis partem assumere, quia maiorem sol
» ipsum efficiat. Cum igitur iam hæc omnia contingant, sci-
» licet æstus fiat remissio, autumnales aquæ cadant, humano-
» rum corporum succedat refrigeratio, dies decrescere inci-
» piant, noctes augeri; tunc materiam cædere oportet, inci-
» piente nimirum post æstatem autumno, ac folijs decidenti-
» bus. Hanc opinionem secutus est Tzetzes, ac Moscopulus, qui simul affirmarunt Hesiodũ supra allatis carminibus Syrium pro sole accepisse. Verum alia mihi mens est, existimanti potius poetam voluisse significare tempus aptum excidẽdorum nemorum ex aliquo cœli aspectu, idq; vt moris erat, fecisse ex tertio huius speciei modo, de quo nunc verba facimus; hoc est ex matutina præcedente mediatione cœli apparente Caniculæ. vult enim docere, in principio autumni; quo tompore maximus solis æstus deficit, Syriusq; ἠμάτιος, id est in die; nimirum, vt nos interpretamur, illucescente iam die ὑπὲρ κεφαλῆς ἀνθρώπων ἔρχεται, id est fertur supra caput hominum, videlicet in angulo medij cœli reperitur, appositè ab Hæsiodo expresso his verbis, ὑπὲρ κεφαλῆς (quod idem est ac si dixisset, cũ Canicula matutinam præcedentem mediationem cœli facit) tempus aptissimum esse cædendorum nemorum. quodq; hæc ipsa vera sit huius loci explicatio, probatur autoritate eiusdem Hæsiodi paulo infra, vbi coniungit Canem cum Orione, de huius syderis aspectu verba faciens, deq; Arcturi exortu matutino apparente: quod idem est, ac si dixisset, initio autumni, qui vt notum est omnibus, apud antiquos huius syderis ortu inchoabat, Orionem, & Canem in medio cęlo extitisse;

titisse; quo in loco satis clarum est, nullo pacto Sirium, posse significare solem, postquam Hæsiodus nequaquam cũ Orione illum coniunxisset; præterquam quod compertissimum est omnibus nullo pacto illum potuisse cœli medium tenere, si eodem temporis puncto ortus matutinus Arcturi erat; carmina Hæsiodi hæc sunt.

Εὖτ' ἂν δ' Ὠρίων καὶ Σείριος ἐς μέσον ἔλθῃ
Οὐρανόν, Ἀρκτοῦρον δ' ἐσίδῃ ῥοδοδάκτυλος Ἠὼς
ὦ Πέρση τότε πάντας ἀπόδρεπε οἴκαδε βότρυς.
,, Quum verò Orion, & Sirius in medium venerit
,, Cęlum, Arcturũ autem inspexerit rosea digitis Aurora
,, O Persa, tunc omnes decerpe domum vuas.

In quibus luce clarius conspicitur, illum accipere matutinã mediationem cœli apparentem Orionis & Caniculæ: nam quemadmodum notarunt Moscopolus, & Tzetzes, ac optimè quidem, illa verba ἐς μέσον ἔλθῃ οὐρανὸν idem significant ac μεσουρανίσῃ, quod nil aliud dicit, nisi quod parum ante solis exortum Orion & Sirius cœli medium tenebant; neq; nos moueat, sydera hæc minimè simul supra orizontem euehi, ac si minimè possent simul esse in cœli medio, quia sicuti docet Ptolemæus 4. cap. 8. Almagesti, in recta sphera illa sydera, quę simul sunt in cœli medio vna etiam oriũtur, & occidunt; secus verò in obliqua, cum eadem possint esse in cœli medio; quamuis oriantur & occidant diuersis temporibus: quod Hesiodum non latuit. quod vero hic poeta, primo etiam loco Sirium pro sole non posuerit, satis superq; ex suis verbis elicitur, cum ipse dicat Sirium in cœli medio esse, quando solis æstus desijt; quibus apertè ostendit, differre inter se solem, & Sirium; præterquam quod insulsa fuisset elocutio, dicere Sirium (si hæc vox solem significasset) ferri in die super caput hominum: cum nemo sit, qui non sciat, cum sol diem afferat suo lumine, non nisi de die supra nos ferri: ex quibus clarum est iusta de causa Hesiodum addidisse vocem ἤματιος, vt ostenderet Sirium in cœli medio tunc interdiu fuisse, hoc est vt opinor, ineunte die, quia posset aliàs contingere, eodem in loco nocte siue prima, siue media esse, iuxta ac sol, siue in occidente, siue

in noctis

„ in noctis angulo esset. neq; contra nos faciunt verba, quæ „ Proclus adducit, magis nocte fruitur; ac si Hæsiodus diceret, solem ipsum frui magis nocte, quia tunc nox maior sit die; nam si hæc verba ad Canem referamus, dicendum erit, vt reor, eo magis sydus hoc nocte frui, quo magis noctu, quàm interdiu esset super terram; nam cum secundum primi mobilis motum prius Canis esset in orientali horizonte, quàm sol in medio noctis angulo; noctu supra terram erat, vsq; ad solis exortum, quo tempore cum iam pertransiuisset angulum medij cœli, perspicuum est antea occidisse, quàm sol medij cęli angulũ attingeret, idcircò plus noctu, quàm interdiu supra nostrum hemisphærium eluxisse. vt propterea magis eum noctè frui diceret poeta.

Tertia species ad octauam vsq; enarratur. Ouidij locus exponitur. & obscurissima quædam Arati carmina de Hesperijs Vergilijs declarantur. Cap. VII.

TErtia species, quę matutinus occasus dicitur, tripartita est, cũ tribus tantum modis accipi possit, iuxta ac sydus occidens cum oriente sole comparari potest. primus igitur aspectus erit, quem Ptolemæus, ἑῴαν ἐπικατάδυσιν μὴ φαινομένην vocat, id est matutinũ succedentem occasum non apparentem, qui fit cum stella delite„ scit orto iam sole. alter vero ab ipso vocatur, ἑῴα συγκατάδυ„ σις ἀληθινή, id est matutinus occasus verus, quando stella oc„ cultatur eodem puncto, quo sol oritur. tertius verò, ἑῴα πρόδυσις φαινομένη. hoc est occasus præcedens matutinus apparens: qui aspectus locum habet, cum paulo post stellæ occasum, sol in oriente apparet. de hoc tertio modo, cum Philosophi, tum Medici locuti sunt sigillatim, cum de occasu alicuius syderis mentionem fecere; ac inter hos, atq; inter Poetas, claræ sunt ob hunc aspectum Vergiliæ, quocum hyberni temporis initium describebant, quemadmodum supra dictum est. Quarta denique species, quæ à situ solis in circulo diei medio siue noctis, ac stellæ in angulo orientali ortus meridianus vocatur, ob id à Ptolemæo primum

diuiditur in duos modos generatim, quorum vnum vocat ipse, ἡμερινὸν, καὶ μὴ φαινόμενον, id est ortum meridianum diurnum non apparentem, quia stella oritur tunc, cum sol in meridie est; idcircò lumine solis obruta minimè cerni potest: alterum verò vocat, νυκτερινὸν καὶ φαινόμενον, id est nocturnũ, & apparentem: quia cum sol existit in angulo mediæ noctis, stella apparet in oriente. Deinde quia vtrorumq; consideratio esse potest tribus modis, quemadmodum & supra alij aspectus considerati sunt, in sex modos rursus diuidi potest, quos omnes enumerare, ne longus sim, prætermitto; cum satis superq; per se noti sint; hoc tantũ adijciens ad secundum modum Aristotelis verba illa cap. 9.
» p. Meteoron pertinere, quibus sic loquitur. ὅτὲ μὲν γὰρ μέ-
» σων νυκτῶν ὁ δελφὶς ἀνατέλλει, ὅτε δ' ἕωθεν, id est aliquando
» enim medijs noctibus Delphin oritur, aliquando diluculo:
vt hinc satis eluceat, omnes harum omnium specierum modos veteres obseruasse. Quinta verò species, quam vocant meridianam cœli meditationem, in plures adhuc partes à Ptolemæo diuiditur, si quis diligenter eius verba perpenderit; nam sol, & stella possunt esse primum in meridionali angulo, tum potest stella locum huic oppositum tenere, qui duo modi à Ptolemæo, ἡμερινοὶ καὶ μὴ φαινόμενοι, id est diurni non apparentes vocantur; quia fiunt tunc, cum nobis media dies est; tertio sol, & stella possunt esse in medio noctis angulo; quarto item stella in loco opposito, qui duo modi à Ptolemæo, νυκτερινοὶ, id est nocturni vocantur. quorũ primus νυκτερινὸς μὴ φαινόμενος appellatur, quia sol & sydus sunt in angulo terræ, absconditiq; à nostris occulis. νυκτερινὸς καὶ φαινόμενος alter, quia cum nox medium iter habeat, stella in cœli medio emineat, ac splendeat; quocirca his quatuor modis consideratis secundum tres iam expositos modos, vt supra dictum est, perspicuum est, hanc quintam aspectus speciem modis duodecim sumi posse. sexta verò species, quæ dicitur occasus meridianus, in sex modos diuiditur; quorum tres primi à Ptolemæo, ἡμερινοὶ καὶ μὴ φαινόμενοι, dicti sunt, hoc est diurni nequaquam apparentes; quia tunc sydus occidit, cum sol medium diei iter peragit. tres verò

alij

alij νυκτερινοὶ καὶ φαινόμενοι, id eſt nocturni apparentes, quia cum ſol medium noctis affert, ſydus occidat. ſeptima verò ſpecies veſpertinus exortus vocata, tribus tantum modis cōſiderari poteſt; nam aut ſtella oritur poſt ſolis occaſum, id à Ptolomæo ἑσπερία ἐπανατολὴ φαινομένη, id eſt ortus ſuccedens veſpertinus apparens vocatur; aut cum ſol occidit inſtante puncto eodem ſydus conſpicitur, quod ipſe dixit ἑσπερίαν συνανατολὴν ἀληθινήν, id eſt ortum veſpertinū verū; aut ſurgit ſupra horizontem orientalem, paulo antea quàm ſol occumbat, quem aſpectum Ptolemæus vocauit ἑσπερίαν προανατολὴν μὴ φαινομένην, id eſt ortum præcedentem veſpertinum non apparentem. Primus huius ſpeciei modus illuſtrat nobis illa Ouidij carmina primo de Ponto in nona elegia ad Seuerum.

Vt careo vobis Scythicas detruſus in oras,
Quatuor Autumnos Pleias orta facit.

In quibus dicendum eſt, Poetam verba facere de ortu ſuccedente veſpertino apparente Vergiliarum; qui tunc temporis erat, quando ſol primas Libræ partes attingebat. (nā tunc Vergiliæ oriebantur vna cum vltimis Arietis partibus) quamobrem neceſſe erat, ſi conſpici debebant in oriente poſt ſolis occaſum, vt ipſe ſol ad primas Libræ partes accederet, ex quo & iure meritò Ouiduis affirmare poterat, cum oriebantur, efficere, hoc eſt quartum Autumnum incipere ex quo exulabat. Quapropter Columella, qui ferè
„ eodem tempore vixit lib. X I. cum dixiſſet X I I I. Kal. Oct.
„ ſol in Libram tranſitum facit; ſtatim ſubiungit V I. id.
„ Octob. Vergiliæ exoriuntur; loquitur enim, ni fallor, de
„ ſecundo modo huius ſpeciei, hoc eſt de ortu vero veſpertino; idcircoq; ſolem ponit in vltimis Libræ partibus oppoſitis puncto, quocum ſimul Vergiliæ exoriebantur. germana rurſus quorundam carminum Arati intelligentia ex tertio modo habetur, quæ ſecus expoſita, mea quidem ſententia, inexplicabilibus ſubijciuntur oppoſitionibus. Hæc Aratus de Vergilijs.

Αἱ μὲν ὁμῶς ὀλίγαι, καὶ ἀφεγγέες, ἀλλ᾽ ὀνομασταὶ
Ἦρι καὶ ἑσπέριαι, ζεὺς δ᾽ αἴτιος, εἱλίσσονται:

Ὃς φισι καὶ θέρεος καὶ χείματος ἀρχομένοιο
Σημαίνειν ἐκέλευσεν, ἐπερχομένου τ᾽ ἀρότοιο.

Hæ quidem ſimul modicæ & obſcuræ : tamen celebres
Mane, & veſpertinæ (Ioue autore) circumaguntur :
Qui eis æſtatem & hyemem inſtantem
Significare præcepit, aduenientemq; arationem.

Quo in loco cum dicat Vergilias ἑσπερίας, vt eius verbis vtar, ſignificare nobis hyemis initium, videtur de veſpertino aſpectu verba facere, qui cum eſſe poſsit, aut ortus, aut occaſus; dici non poterit, ipſum de occaſu intellexiſſe; nam cum Vergiliarum occaſus veſpertinus ſit, quando ſol cum illis eſt ſimul coniunctus, ipſæ vero occiderent ætate illa cum partibus 29 1. Arietis, perſpicuum eſt hyemis initium eſſe non poſſe, cum ſol locũ illum tenet : neq; multo antea, neq; poſt. Dicendum igitur erit Aratum accipere ortũ veſpertinũ; hunc autem aut verum, aut apparentem accipiamus, nequaquam hyemem facere potuiſſe dicendum eſt : nam ſi ortus veſpertinus verus ſit, vt jam dictum eſt, quando ſtella opponens ſe ſoli oritur eodem puncto, quo ipſe cadit, Vergiliæq; Arati tempore ſupra horizontẽ Athenarum exoriebantur, cum partibus 19. 37. Arietis, conſequens erit, cum ſol in oppoſito loco exiſteret, hoc eſt in partibus 19. 37. Libræ talem aſpectum factum fuiſſe; quo tempore, quis non videt nequaquam hyemem eſſe, verum autumnum? quod ſi dicere voluerimus Aratum accipere ortum apparentem, qui multo ante erat, hoc eſt cũ ſol exiſteret in partibus 11. 50. Virginis, quemadmodum interuallum matutinæ apparitionis deductum à loco oppoſito, quocum Vergiliæ oriebantur, oſtendit; id magis, ac magis falſum eſſe conſtabit: cũ huiuſmodi Vergiliarũ aſpectus autumnum potius, quàm hyemem incipiat. Auget dubitationem in Aratũ, id etiam, quia ipſe de prognoſticis agens eadem repetit dicens.

Αὐτὰρ ὅτε σφῆκες μετοπωρινὸν ἤλιθα πολλοὶ
Πάντῃ βεβρίθωσι, καὶ ἑσπερίων προπάροιθεν
Πληιάδων, εἴποι τις ἐπερχόμενον χειμῶνα, & c.

Sed cum Veſpæ autumni tempore glomeratim multæ

Paſsim

,, Pasſim conſtipatæ fuerint etiam veſpertinas ante
,, Pleiades, dixerit quis ſubſecuturam hyemem, & c.

Quo in loco Theon, quemadmodum in alio etiam ſupra citato, eandem ſententiam ſequi videtur, cum in expoſitio-
,, ne primi loci dicat, vt ego interpretor. Manè igitur dilu-
,, culum, id eſt ortum ait; diluculo enim exoriuntur vna cum
,, ſole Taurum tenente vigeſimaquinta die menſis Pharmothi,
,, qui eſt apud Romanos Aprilis, tunc enim tempus eſt meſ-
,, ſis apud Aegyptios. Veſpertinæ autem veſperè oriuntur
,, ſole ad Scorpiũ deiecto, menſe Athir, qui Romanis eſt No-
,, uember, quod tempus eſt arandi; tũc enim veſpertinę ſunt,
,, quoniam veſperè exoriuntur. Et in expoſitione ſecundi. &
,, ante veſpertinum Pleiadum ortum oportet hyemem præ-
,, uidere; dictum eſt autem prius, quod veſpertinus Pleiadum
,, ortùs hyemem affert; illud igitur, veſpertinas ante Pleia-
,, des, valet Pleiadibus veſperè exorientibus, matutino enim
,, æſtate exoriuntur. Ex quo loco habemus Theonem ſenſiſſe, Aratum veſpertinum exortum Pleiadum hyemem incipere voluiſſe, cum tamen omnes antiqui tradant, occaſum earum matutinum apparentem principiũ eſſe hyemis; quod quidẽ alibi Aratus expreſſè docuit, veluti illis carminibus.

μάλα κεν τότε χείμαρον αὐταὶ
Πληϊάδες χειμῶνα κατερχόμεναι φορέοιεν. id eſt.

Valde tunc tempeſtuoſam ipſę
Pleiades hyemem occidentes afferre ſolent.

Quem locum, vis magna veritatis Theonem impulit, ſic ex-
,, ponere. Pleiades hyemem & c. Diximus ſuperius, quod
,, autumuales exoriuntur Pleiades; ipſæ igitur occidentes
,, hyemem adducunt. quibus verbis innuere videtur ortum veſpertinum fuiſſe in autumno; fateturq; perſpicuè earum occaſum matutinum hyemẽ incipere, quod clarè alibi dixit
,, his verbis; ſumendum igitur, quod menſe Pharmoti manè
,, exoriuntur ineunte æſtate, manè verò occidunt menſe At-
,, hir hyeme incipiente. itaq; ſi dicamus, occaſum matutinum apparentem Vergiliarum incepiſſe hyemem; quod Arati ſeculo contingebat ſole 15. 46. Scorpionis gradum attingente, id maxime erit conſentaneum; at aſſerere earumdem or-

tum

tum vespertinum idem fecisse, si accipiamus, verum, aut apparentem, res profectò est contraria sensui: nam vnus eueniebat, vt dictum est, quando sol erat in partibus 19. 37. Libræ: alter verò cum sol Virginem percurrebat; quamobrem nullo modo hyemis principiū indicare poterant. necessarium erit igitur fateri, quemadmodum supra dictū est, Aratum, cum dixit, περὶ καὶ ἑσπέριαι, accepisse vocem ἑσπέριαι loco tertij modi huius speciei, qui est ortus præcedens vespertinus non apparens Vergiliarum; nam cum talis esset aspectus, quando sol pertransibat Scorpionem, appositè hyemis principiū significare poterat: ac forsan etiam Ouidius carminibus supra citatis de hoc eodē aspectu verba fecit, quo casu intelligere voluit Vergilias earum exortu vespertino incipientes hyemem, quartum sui exilij autumnū explicuisse. ex his autem manifestum quàm verè Lambinus in Coment. in lib. 4. carminum Horatij ode 14. dixerit vespertino Pleiadum ortu, qui est à Kal. Octob. vsq; ad V. Idus Nouemb. hyemem nunciari, idq; pueris esse notum; cum satis obscurum sit, vt ex superioribus constat, quo modo vespertinæ Pleiades tunc hyemem inchoare possent, ac longè præterea abhorreat à ratione, vespertino Pleiadum ortui tot dies dedicare, cum veteres omnes huius astri aspectus vno tantum die confici scripserint. Quinetiam & dicere possemus, aliter verba Arati accipientes, vocē ἑσπέριαι positam fuisse ab eo ad significandum potius occidentis angulum, earumq; occasum, quàm orientalem angulum & ortum Vergiliarum: nam quemadmodum aliqui græcæ linguæ peritissimi scripsere, hæc vox non solum tempus significat vespertinum, sed ipsum occasum, partemq; illam cœli occidentalem; quod perspicitur, vt de his aliquod exemplū afferam, ex illis verbis Apollodori libro p. suæ Bibliothecæ, vsu esse apud græcos, cum de Typhone dicat
„ χεῖρας δὲ εἶχε τὴν μὲν ἐπὶ τὴν ἑσπέραν ἐκτεινομένην, τὴν δ' ἐπὶ
„ τὰς ἀνατολάς, hoc est, sed & eiusdem manuum altera ad oc-
„ cidentem vsq; & altera ad orientem pertinebat. hic enim clarum est vocem ἑσπεράν, positam esse pro parte, siue angulo occidentali: hinc forsan Theon exponens illud carmē,

videtur

» videtur eam interpretari eodem modo dicens, ὀλίγας αὐτὰς
» φησὶ διὰ τὸ ἐξ ἀμυδρῶν συγκεῖσθαι ἀστέρων. ὀνομάσαι δὲ ὅμως
» καὶ ἐπιδόξους διὰ τὸ καὶ τὴν ἀνατολὴν αὐτῶν καὶ τὴν δύσιν πρὸς
» ἀναγκαῖον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. ἐπιτελλομενάων γὰρ τοῦ ἀμήτου
» ἄρχεσθαι χρή. δυομενάων δὲ τοῦ ἀρότου, &c. id est Modicas
» ipsas dicit, quoniam ex obscuris stellis cōpositæ sunt, cele-
» bres tamen, ac illustres propterea quod earum ortus, & oc-
» casus necessarius sit mortalibus, etenim exorientibus ipsis
» messem, occidentibus verò arationem incipere oportet.

Quibus verbis perspicitur Theonem loco vocis, ἑσπερίαι, ponere vocem, δύσιν hoc est occasum: quamobrem forsitan erit dicendum, quòd quemadmodum Aratus alio in loco impropriè vsus est illa voce, ἀκρονύκτος, vt videbimus, quam matutinum tempus significare voluit; ita etiam, vt mos est poetarum, haud proprie accipiens vocem, ἑσπέριαι, quæ tempus vespertinum declarat, ea ad occasum matutinum, & matutinum tempus exprimendum vsum fuisse.

Modi reliquarum duarum specierum, octauæ scilicet, & nonæ ex eodem Ptolemæo aperiuntur; ostenditurq; alios autores in tradendis ortus & occasus speciebus à vera Ptolemæi sententia deuiasse. Cap. VIII.

OCtaua species, quæ vespertina cœli mediatio venit appellanda, sex modos habet; quorum primi tres fiunt, stella in angulo medij cœli, & sole in occidente locato. alij verò tres spectantur inter sydus in mediæ noctis angulo constitutum, & solem in occasu: quorum omnium primus modus à Ptolemæo, ἑσπερινὸν ἐπιμεσουράνημα φαινόμενον, vocatur, hoc est vespertina succedens mediatio cœli apparens, quia statim post solis occasum stella in cœli medio fulgeat: secundus verò, ἑσπερινὸν συμμεσουράνημα ἀληθινόν, id est vespertina mediatio cœli vera, quòd eodem puncto, quo sol cadit sub orizonte, stella percurrat cœli medium: tertium verò proprium hoc nomen signat, ἑσπερινὸν προμεσουράνημα μὴ φαινόμενον, id est vespertina præcedens mediatio cœli non apparens; quippe

quia ſydus locum illum teneat ante ſolis occaſum. Tribus verò alijs modis, cum ſydus ſit in mediæ noctis angulo, manifeſtum eſt nos non poſſe eius affectiones videre. Nona verò, atq; vltima ſpecies veſpertini occaſus nomine ſignata, in tres tantum modos ſecatur, quorum primus à Ptolemæo, ἑσπερία ἐπικατάδυσις φαινομένη, id eſt occaſus ſuccedens veſpertinus apparens dictus fuit, qui fit quando ſtella, vt in-
» quit Ptolemæus, ἀρχομένη κρύψιν ποιεῖσθαι, id eſt incipiens occultari, cum ſole in eodem angulo paulo poſt eius occaſum occumbit; quo etiam modo intelliguntur fixorum ſyderum occultationes, vt ſupra dictum fuit. ſecundus verò
» ἑσπερία συγκατάδυσις ἀληθινή, id eſt veſpertinus occaſus ve-
» rus, quando vna cum ſole ſub horizontem deſcendit. tertius verò, ἑσπερία προδύσις μὴ φαινομένη, hoc eſt occaſus præcedens veſpertinus non apparens, quia ſydus, vt inquit, Ptolemæus, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποτέλεσθαι, id eſt cum emergere incipit, ante ſolis occaſum ſub horizontem cadit. Itaque ſi quis velit attentè conſiderare, ex ijs quæ poſita ſunt, omnes aſpectuum modos à nobis expoſitos, conijciet ſpecies cunctas, quas recenſuimus, diuidi poſſe in quadraginta octo modos; quemadmodum primo dictum fuit. Rurſus ex Ptolemæi ſententia, quatuor ſpecies occaſuum, totidemq; exortuum fixarum ſtellarum eſſe videbit; quæ omnes à ſole, cum angulos cœli tenet, nomen accipiunt. nam quemadmodum clarum eſt ex ijs, quæ dicta ſunt de prima, quarta, & ſeptima ſpecie. ſi ſol vna cum ſydere orientis angulum occupauerit matutinus exortus fiet; ab ipſo Pto-
» lemæo, πρωϊνὸς ἀπηλιώτης vocatus; ſi verò in angulo medij
» cœli poſitus fuerit, ortus meridianus erit, græcè ab illo
» dictus, μεσημβρινὸς ἀπηλιώτης. ſi in occidentis angulo ve-
» ſpertinus exortus, græcę vocatus, ὀψινὸς ἀπηλιώτης. ſi in op-
» poſito medij cœli angulo, aſpectum hunc doctrinæ gratia mediæ noctis exortum vocabimus. eadem diuiſio locum etiam habet in occaſu, vt ſatis manifeſtum eſt ex ijs, quæ ſupra poſita ſunt, de tertia, ſexta, & quarta ſpecie. & animaduertendum eſt, quo certior huius materiæ cognitio habeatur, quòd, cum poſſit vnaquæq; ſpecies ortus & occa-

ſus

ſus tribus modis ſæpiſsime ſupra allatis conſiderari; hoc eſt ſecundum ſuccedentem, verum & præcedentem, aſpectum; concludendum erit ſecundum mentem Ptolemæi duodecim modos ortus, totidemq; occaſus reperiri: quorum quinq; tantum ſinunt, vt ſtellæ videantur ſurgentes, quinq; verò cadentes; oriens nanq; ſydus conſpicitur in tertio modo prim æſpeciei, in primo tertiæ, & in tribus quartæ modis: qui verò occidentem ſtellam oſtendunt, tertius erit primæ ſpeciei modus, primuſq; tertiæ, tres verò quartæ. Cum igitur hæc ſit Ptolemæi opinio de ortu & occaſu ſyderum, manifeſtum eſt communem viam, & diuiſionem, qua multi paſsim vtuntur in docendis his aſpectibus, multũ abeſſe à ſententia, viaq; tam præclari viri. enimuerò partitio in coſmicos, acronychos, & heliacos (in quarum vocum ſignificatione non ſatis etiam conſentiunt inter ſe autores) longè ab eius mente diſsidet, cum apectus omnes enarrati, cum coſmici, tum heliaci eius iudicio appellari poſsint; quoniam, vt ipſe inquit, & πρὸς τὴν γῆν & πρὸς τὸν ἥλιον, referuntur. animaduertendum etiam ex tot aſpectibus ſupra poſitis; enarratos autores (quantũ ad exortus ſpectat,) tantum quatuor enumerare: hoc eſt ſecundum primæ ſpeciei à Ptolemæo ἑῴαν συνανατολὴν ἀληθινὴν dictum, quem alij vocant coſmicum exortum, alij vero, coſmicum matutinũ, cæteri heliacum, ſiue matutinum verum. Item tertium modum eiuſdem ſpeciei, quem Ptolemæus ἑῴαν προανατολὴν φαινομένην appellat, communiter verò græci ἐπιτολὴν, ab aliquibus heliacus ortus dictus, ab alijs verò heliacus matinus nõ apparens. ſimilirer ſecũdũ modum tertiæ ſpeciei, quem Ptolemæus vocat, ἑσπερίαν συνανατολην ἀληθινὴν multi exortum veſpertinum verum appellant: nonnulli verò heliacum veſpertinum, alij acronychũ; tandem alij multi corrupta voce cronychum, id eſt temporalem dixere. tertium quoq; modum eiuſdem, quem Ptolemæus ἑσπερίαν ἐπανατολὴν φαινομένην, id eſt ortum veſpertinum apparentem appellauit; alij verò, ortum heliacum veſpertinum, ſeu acronychum apparentem dixere. itidem de quatuor tantum modis occaſuum mentionẽ fecere, hoc eſt de ſecundo & tertio pri-

mæ ſpeciei, quos coſmicum ſiue matutinum verum & apparentem nuncupauerunt, Ptolemæus verò ἑῴαν συγκατάδυσιν ἀληθινὴν, & ἑῴαν πρόδυσιν φαινομένην. de ſecundo, & tertio tertiæ ſpeciei, qui nominati ſunt occaſus veſpertini veri, aut achronici & apparentes, à Ptolemæo, ἑσπερία συγκατάδυσις ἀληθινή, & ἑσπερία ἐπικατάδυσις φαινομένη. De alijs verò modis, qui omnes, aut pars eorum maxima neceſſaria eſt ad intelligenda multorum poetarum carmina, aliorumq; autorum loca, ne verbum quidem: quamuis, vt verum fatear, ortus, & occaſus, cum matutini, tum veſpertini, tam veri, quàm apparentes, quorum ipſi fecere mentionem, maximè vſui fuerunt apud antiquos. Verum ſat dictum ſit de præſenti materia, de qua forſitan hoc in loco pluribus, quàm neceſſe fuit, locuti ſumus; ad propoſitam quæſtionem de Orionis ortu, de qua à nobis ſuſcepta diſputatio eſt, reuertamur.

Ponuntur ſuppoſitiones duæ neceſſariæ ad Theophraſti verborum enarrationem. Cap. IX.

His ita expoſitis facile erit nobis oſtẽdere, quemadmodum & polliciti ſumus, Theophraſti ſeculo Orionem principio oporæ exoriri conſueuiſſe, quod veriſsimũ eſſe demõſtrare conabimur ſecũdo huius diſputationis libro, vbi tũ antea duo in extremo hoc capite præfati fuerimus: primum, Theophraſtum loqui de ortu matutino apparente eiuſdem, qui fit, quando ſydus manè ſupra noſtrum horizontem aſcẽdit ante ſolis exortũ; ſicuti ſupra expoſitum fuit auctoritate eiuſdem, atq; Ariſtotelis, in problematibus, infraq; etiam oſtendetur ex verbis eiuſdem 2. Meteoron: non autem de illo ortu, quem verum, aut coſmicum appellant, quemadmodum Vicomercatus ſentire videtur, exiſtimans eodem tempore ambos exortus contingere; quæ res falſum illum habuit, cum vniuſcuiuſq; ſtellæ apparens ortus poſtea fiat, in nonnullis vero poſt multorum dierum ſpatium: & ex conſequenti etiam dicendum erit de eadem ſpecie occaſus Theophraſtum intellexiſſe

lexisse, scilicet de occasu matutino apparẽte. Alterum verò erit supponendum, illum loqui de ortu atq; de occasu totius imaginis, deq; tempore, quo exoritur, atq; occidit: cum
„ quoties antiqui autores, sic locuti sunt, Orion exoritur,
„ Orion occidit, existimandũ sit voluisse totam Orionis imaginem oriri, & occidere, non autem aliquam illius stellam singularem, cum in ea nulla sit præ alijs conspicua, ant quę referat imaginis nomen; quamobrem si non loquerentur de tota imagine, dubiũ esset, de quanam stella verba fecissent, exindeq; sequeretur magna cõfusio. iam verò cum duobus modis verba interpretari possint; quoties sic locuti sunt;
„ Orion exoritur: Orion occidit: nimirum, aut de tempore, quò Orion exoriri incipiebat, primaq; eius imaginis stella conspiciendam ante solis ortũ se tradebat; aut de tempore, quò tota Orionis imago supra horizontẽ ascendens vltima eius stella libera à solis lumine videri poterat: (id ipsum & de occasu dicendum) postremo sensu, cũ scilicet tota Orionis imago oriri desinit, aut occidere, Theophrastũ locutum esse arbitramur: quamuis ipse explicite nõ posuerit tẽpus, quo Orionis imago tota exoriebatur, & occidebat. quapropter cũ dixit Orionem oriri principio oporæ, occidere verò hyemis initio, idem erit ac si dixisset Orionem desinere oriri atq; occidere, siue totum Orionis astrum temporibus illis exoriri, & occidere. neq; nos moueat, non posuisse illum vocem ὅλος, neq; illi similem, qua totius imaginis exortum exprimeret, quod solent Astrologi facere, cum de totius astri ortu mẽtionem habent, quemadmodum Hipparcus, & Ptolemæus sexcentiq; alij fecere; qui, cum solummodo diceret Orion exoritur, Lepus exoritur, semper de tempore tantum, in quo incipit oriri astrum, & prima illius stella apparere, intelligunt; ex quo & Hieronymus Cardanus magni ætate nostra in Astrologia nominis hanc rem tractans in Coment. super Ptol. lib. 2. de Astrorum Iudicijs com. 64.
„ ita de ea statuit. Circa quod notandum est; quod quando
„ sunt plures stellæ, exortus intelligitur cum vna earum pri-
„ mo incipit videri: occasus autem cum prima illarum qua-
„ liscunq; sit, abscondi inceperit: ita quod ortus intelligitur

„ de prima, quæ apparet, & occaſus de prima, quæ abſcõditur.
non inquam hæc nos turbent. nam cum Theophraſtus nominatim tempus exprimat, ortns & occaſns Orionis, oſtẽdit etiam neceſſario tempus ortus atq; occaſus totius imaginis; cum alio ſenſu eius verba accepta falſa ſint, nimirum eius ætate Orionem principio oporæ incepiſſe naſci, occidereq; principio hyemis. præterquam quod cum exiſtimaret ea perſcribere, quæ ſno ſeculo exploratiſsima omnibus erant, quemadmodum ſtellarum ortus, & occaſus tempora, veluti ſupra ſatis ſuperq; Theonis teſtimonio probauimus, ſat illi fuit indicaſſe tantum. atq; etiam Ariſtotelem 2. Meteoron, de toto Orionis ortn, atq; occaſu intellexiſſe certum eſt, cum de eius imagine verba fecit, veluti infra oſtendemus; quod euidens argumentum eſt, Theophraſtũ hoc in loco eadem ſenſiſſe, vbi eandem diſputationẽ inſtituit. Hæc dicta ſufficiant. Secundum librnm aggrediamur.

FINIS.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM.

Anni solaris sectio ponitur de Philosophorum, Medicorum, Poetarumq; veterum sententia. Hippocratis ex Epidemijs; ac ex lib. de Aere, Aquis, & Locis & ex lib. de Diæta diuisio affertur, & de ea Galeni opinio reijcitur. Cap. I.

OPeræ precium erit, quò melius dilucidiusuè Theophrasti verba intelligantur, de anni diuisione verba facere, vt sciamus quid significent duæ voces ὀπώρα primū, & χειμών. breui igitur vt me expediam, sciendum est, antiquos omnes diuisisse annum in quatuor partes, quæ communiter, ver, æstas, autumnus, hyemsq; vocantur. has verò duobus modis incipere consueuisse; aut à solis motu, à quo originem habent, atq; dependent; aut ab ortu, occasuq; syderum. De prima diuisione anni non est propositum impresentia disputare, cū res clara sit, atq; conspicua; & qui hac vsi sunt, tantummodo annum in quatuor tempora diuisere, incipientia à Solstitijs, atq; Aequinoctijs; quæ diuisio cum firma ratione nitatur, sæpisimè ab Aristorele, Theophrastoq; accepta fuit. Altera verò de qua disputationem habere institui, diuidit annum vniuersum pluribus in partibus, de qua sat mihi erit recensere, quæ Hippocrates scripsit, cuius autoritas instar omnium esse debet. Duas igitur diuisiones anni, suis monumentis, (vt interea eam relinquamus, quę in libello de Structura hominis habetur,) expressè conscripsit Hippocrates; in Epidemijs vna conspicitur, ac in lib. de Aer. Aqu. & Locis, atq; in Aphorismis. altera verò tertio de Dięta. Harum primam Galenus recensens Com. primo primi Epidem. inquit, Hippocratem secutum communissimam anni sectionem in quatuor tempora, tamen partitum esse annum

in

in ſeptem partes, quarum tres hyberno tempori adſcripſit, æſtati duas, quibus attexens duas, ver inquam, atq; autumnum ſeptem expleuit partes à nobis, atq; à Galeno enumeratas: qui explicans etiam principia vniuſcuiuſq; partis, ſcriptum reliquit verni temporis initium eſſe ſecundū Hippocratis mentem ab Arietis æquinoctio, extendiq; ver vſq; ad Vergiliarum exortum; à Vergilijs rurſus ad Canem vſq; primam æſtatis partem eſſe, à Sirio autem ad exortū Arcturi ſecundam; ab Arcturo ad Vergiliarum occaſum autumnum, à Vergilijs ad vernum æquinoctium hyemem totam, in tres tamen partes ſeiunctam; quarum prima tempus illud erat poſt Vergilias, σπορητον, hoc eſt ſementarium dictum, quia tunc ſemina terræ committuntur; altera verò circa brumale ſolſtitium, quæ propriè hyems dicitur; tertia autem reliquum tempus vſq; ad æquinoctium Arietis, φυταλίαν, id eſt plantarium appellatum, quia tunc optimè plantæ coluntur: hæc eſt Galeni opinio; quæ ni fallor hac in re minimè ſequi debet; cum longè aliam, ſi rectè Hippocratis verba ijs in libellis conſiderare velimus, anni diuiſionem ab ea, quàm Galenus opinatus eſt, reperiamus: diuinus enim ſenex mētionem facit citatis locis de duobus æquinoctijs, de ambobuſue ſolſtitijs, atq; de ortu, & occaſu Vergiliarum, de Arcturi exortu, ac de Canicula, deq; Fauonij flatu, ex quibus obſeruando notat mutationes, atq; temperationem aëris, quæ annuatim fiebant, ex indeq; alterationes egrotantium: qua de re neceſſe erit fateri, illum diuiſiſſe annum in nouem partes, non autem in ſeptem quemadmodum refert Galenus; quod reſpiciens Hippocrates lib. de aer. aqu. & loc. poſtquam temperaturam ſalubris anni oſtendit, atq; ægritudines etiam, quæ contingere ſolent, ſi quando euenit, vt ab optimo temperamento diſcedat, ac ſi diuiſionem ſuam ob oculos nobis poneret, ita ſubiungit. Periculoſiſsima ſunt ambo ſolſtitia, maximè verò æſtiuū, periculoſumq; æquinoctium vtrūq;, magis verò autumnale, oportet præterea & aſtrorum ortus conſiderare, & præcipue Canis, deinde Arcturi, atq; Pleiadum etiam occaſum, quibus omnibus ſi adiungamus Fauonij flatum ex primo Epidem. nouem

tiem erunt partes iam supra enumeratę;hoc est tres hyemis, totidem æstatis, duæ autumni, vna veris. quarum prima, vt à verno tempore principium sumamus, erit ab Arietis æquinoctio, vsq; ad Vergiliarum exortum: nam Hippocrates ab hoc æquinoctio, non antem à Fauonio flatu videtur vernum tempus incepisse primò Epidem. illis in verbis.
,, Quin & post hybernum solstitium, cum Fauonius incipit
,, spirare, præposteræ magnæ tempestates fuerunt, septentrio-
,, nes multi, nines multę, & iuges pluuię, cęlum procellosum,
,, nubilumq; fuit, quæ ad æquinoctium vsq; durauerunt, ver
,, autem frigidum, septentrionale, nubilum, aquosumq;
,, fuit. secunda verò à Vergilijs ad solstitium ęstiuum, eritq; prima æstatis pars: tertia anni totius, altera verò æstatis pars, à solstitio incipiet, desinet ad Caniculam; ab hacq; ad Arcturum quarta anni, tertia verò æstatis; ab ortu Arcturi, quinta totius anni, prima verò autumni vsq; ad æquinoctiú Libræ; ab hoc autem ad Vergiliarum occasum, sexta erit anni, secunda verò autumni; à Vergilijs ad hybernum solstitium, septima anni, primaq; hyemis; ab ipsa ad Fauonium flatum, secunda hyemis, octaua autem anni; tandem à Fanonio ad æquinoctium veris, nonà atq; vltima pars anni erit, tertiaq; atq; postrema hyemis. De altera verò diuisione sic in tertio de Diæta Hippocrates loqui-
,, tur. Plerique annnm in quatuor partes, quas multi noue-
,, runt diuidunt, hyemem, ver, æstatem, autumnum: hye-
,, mem quidem à Vergiliarum occasu, vsq; ad vernum æquino-
,, ctium, ver autem ab æquinoctio ad Vergiliarum exortum,
,, æstatem ab Vetgiliarum, ad Arcturi exortum, antumnnm
,, ab Arcturi ad Vergiliarum occasum. Hęc via incipiendi anni tempora ab ortu, & occasu sydernm, quam Hyppocrates secutus est, ab heroicis vsq; ducta temporibus, antiquissimis auctoribus cognita fuit: nam Homerus, quo non vetustiorem alterum, si Iosepho credimus in Appionem inuehentem, Grecia omnis in testem adducere potest, cũ ita concinne cecinit de aqnis.

τὸ μὲν ποτὲ δυομένῃσι.

Θέρμης πληϊάδεσσιν ἀμοιβηδὶς δ᾽ ἀνιούσαις,

Κρυ-

Κρυστάλλῳ ἴκελον καλῆς ἀνεκήκιεν πέτρης.

» Interdum enim occidentibus.
» Stellis Pleiadibus cōcalebat, vicissim autē ascēdētibus
» Christallo similis à formoso scatebat iugo.

dicens Vergiliarum occasu aquas subterraneas calefieri, earumq; exortu frigescere, & quid aliud ostendere voluit nisi illis temporibus hyemem, æstatemq; incipere? Hesiodus verò secundo Oper. & die. æstatis atq; hyemis aliunde principium non duxit; quamobrem Aratus carminibus iam supra primo libro capite septimo allatis matutino ortu æstatem, vespertino hyemem incipere Vergilias dixit. Autumnusq; apud Hæsiodum non aliundè principium habet, nisi ab ortu matutino Arcturi, neq; in alio differt Hippocrates ab ipso, nisi quia Hipp. vult ver incipere ab ęquinoctio Arietis, Hæsiodus vero ab ortu vespertino apparente Arcturi, quemadmodum optimè his carminibus expressit.

Εὖτ' ἂν δ' ἑξήκοντα μετὰ τροπὰς ἠλίοιο
χειμέρι' ἐκτελέσῃ ζεὺς ἤματα, δή ῥα τότ' ἀστὴρ
Ἀρκτοῦρος, προλιπὼν ἱερὸν ῥόον Ὠκεανοῖο,
πρῶτον παμφαίνων, ἐπιτέλλεται ἀκροκνέφαιος.
τὸν δὲ μέτ' ὀρθρογόη Πανδιονὶς ὦρτο χελιδὼν
Ἐς φάος ἀνθρώποις, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο. .i.

» Quum sexaginta post versiones solis
» Hybernos perfecerit Iupiter dies, tunc sanè stella
» Arcturus, relinquens immensum fluctum Occeani,
» Primus totus apparens exoritur vespertinus.
» Post hunc manè lugens Pandionis prorumpit hirundo
» Ad lucem hominibus, vere nuper cœpto.

Idcircò Theophrastus, ni fallor, verbis supra positis dixit, vbi de Arcturo loquitur, vtrunq; eius ortum obseruari. innuens matutinum incipere autumnum, vespertinum ver ipsum.

Cur veteres ortu & occasu syderum in anni diuisione vsi sunt, & præsertim Hippocrates. principia annuarum partium Theophrasti ætate congruentia constituuntur. locaq; plurima Hippocratis de dierum numero inter has partes interiecto enarrantur, ac veritas sententiæ ipsius demonstratur. Cap. II.

CVr verò erudita illa antiquitas exortu & occasu syderum anni diuisionem accepetit, causa forsitan est, quia existimauit octauam spheram immobilem esse, vel quia, vt autor est Proclus in commentarijs in Hæsiodum, antiqui auctores solebant designare tempora, hæc quidem apta, alia verò minimè, ex stellis, herbis plãtis, animalibus, ad mortalium opera exercenda; ita enim Hæsiodus ab illo animali, quod Greci vocant φερέοικον tempus colendis vitibus contrarium ostendit; idemq; docuit hyemem instare cum Grues apparẽt; germinatione fici indicauit verni temporis nauigationem: tritissimaq; est tum apud Poetas, tum apud Philosophos, lentisci proprietas, quam, tradunt, ter in anno frutificare tripliciq; fructu indicare tria arandi tempora: ex quo & Cicero lib. ptimo de Diuinatione versibus ex Arato adductis.

Iam verò semper viridis, semperq; grauata
Lentiscus, triplici solita grandescere fœtu
Ter fruges fundens tria tempora monstrat arandi

tandem exortu, atq; occasu Vergiliarum messem arationemq;, cum vesperrino Arcturi exortu tempus putandarum vitium, cum eiusdem matutino exortu tempus vindemiæ faciendę græci Poetę docebant, præsertim Hæsiodus, qui ijsdem stellis vsus est ad significanda anni tempora, quibus hæc facienda erant. idcircò Aratus in Phęnom. in principio ita cecinit.

ἐσκέψατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
Ἀστέρας. οἵκε μάλιστα τετυγμένα σημαίνοιεν
Ἀνδράσιν ὡράων, ὄφρ' ἔμπεδα πάντα φύωνται. id est.
prouidit verò ad annum
Stellas, quæ potissimum facienda indicarent

 Homi-

Hominibus temporum, quò ſtata cuncta naſcerentur. Hincq; ratio apparet, quamobrem hæc tantum ſydera, inter multa alia, clariora ſint, atq; vſu magis recepta apud autores. Hippocratem autem, eundem modum præcipuè (niſi hallucinor) ſecutum eſſe credo; quia viderit medicinæ commodo eſſe hanc diuiſionem, qua quidem anni tempora deſcribuntur, & præcipue hybernum, ac æſtiuum in minores partes diſtribuũtur: quod doctè quidẽ Galenus expreſ-
» ſit com. primo in primũ Epidem. cum dixit, magnæ igitur
» temperamenti differentiæ, quas etiam generales appellare
» iuuat, annum in quatuor tempeſtates ſeiungunt, ſiue eas
» inter ſe genere, ſiue ſpecie differre dicas. at ſi harum ſingu-
» las in magis, & minus partiaris, æſtatem quidem in duas,
» hyemem verò in partes tres ſeiunges. Quo loco manifeſtũ eſt Galenum voluiſſe, temporum diuiſionem in minores partes, accipi debere, à tempore in quo magis minuſuè in ipſis temperamenta, & qualitatum ipſarum intenſiones, & remiſsiones dominari perſpiciuntur, & quidem optimè: nam cum annus vniuerſus nil aliud verè ſit, quàm æſtas, atq; hyems; (ver nanq; & autumnus particulæ potius æſtatis, ac hyemis quàm anni partes cenſendæ ſunt) conſiderans Hippocrates, multo anteaquam ſol primum Cancri punctũ ingrederetur æſtatis temperamentum vigere, ac priuſquã attingeret primum Capricorni punctum, hybernam temperationem eſſe, idcircòq; illas mutationes accidere, quarum obſeruationem tantoperè commendabat; cũ cerneret Vergilias aptiſsimas eſſe, Canem quoq; & Arcturum, ad ſignificanda tempora harum mutationum, his vſus eſt, multam afferens ſuæ arti vtilitatem. præterquàm quod ſunt, qui credant eum aliquam vim ineſſe his ſtellis exiſtimaſſe; quæ res maximo cum detrimento, cum artis, tum illorum, qui ea indigent, hac tempeſtate prætermiſſa eſt: hoc perſpicuum ſit, ſi ad Vergilias ſpectabimus, quarum ortus, & occaſus eius ſeculo ante duo ſolſtitia erat 40. dierum ſpatio. hæc forſitan in cauſa fuit inter alias, quamobrem Theophraſtus in diuiſione anni libello de aquarum ſignis, præter æquinoctiorum, & ſolſtitiorum puncta, vt nos annotatione

24. ſuper

24. supet opusculum illud abundè diximus, Vergilias tantum vsurpauerit. Verum vt ad Hippocratis verba redeam 3. de Diçta, quibus, vt dictum est alteram anni diuisionem discimus, diuersam ab ea, de qua egimus: satis clarum est, ex loco illo, post diuisionem generatim in quatuor anni tempora factam, paulo infra hyemem diuidi in quatuor partes, & secundum vniuscuiusq; rationem distribui ciborum mutationem, ac laborum, ad seruandam popularibus illis
» valetudinem, Hippocratisq; verba talia sunt. Oportet igi-
» tur his de causis, per id tempus ita victitare, ab occasu Ver-
» giliarum vsq; ad versiones dies sunt quadraginta quatuor,
» circa versiones oportet summoperè sanitati operam dare, &
» quæ dicta sunt obseruare, atq; à versione, totidē diebus ea-
» dem victus ratio est seruanda; vbi autem tempus Fauonium
» adducet ac mollius euaserit, oportet postea vsq; dum dies
» quindecim conficiantur, eodem victu vti; quibus præte-
» ritis, iam Arcturi emersus, & Hirundinis aduentus erit.
» Tempus autem, quod sequitur, quod duobus & triginta
» diebus constat, victum variare oportet. Victui igitur,
» qui tempestate conueniat vtendum est, molliores q; cibi &
» potus adhibendi, sensimq; ac leniter se à laboribus admo-
» uendo vsq; ad ver: quo loci videmus primam partem hyemis totum illud tempus accipere, quod est inter Vergiliarū occasum, vsq; ad solstitium; quod metitur spatium 44. dierum, quemadmodum in græco contextu habemus, non sicut Caluus in sua versione perperam ponit 40. alteram verò à solstitio ad Fauonium flatum, totidem dierum spatio. tertiam ab hoc ad Arcturum, atq; Hirundinum visu; quod erat spatium quindecim dierum. quartam verò ac postremam vsq; ad Arietis æquinoctium 32. dierum. ver autem nequaquam diuisum, vt infra patebit, vsq; ad Vergiliarum ortum ab æquinoctio verno extitisse. æstatem verò duas in partes seiunctam, à Vergilijs ad solstitium primam, à solstitio ad Arcturum vsq; ac æquinoctium Libræ, alteram: inter quę puncta 93. dies numerat Hippocrates; atq; notandum est, illū vti ęquinoctio non secus atq; in ipso exortu Arctu-
» ti esset, sic enim dicit. Totumq; hoc sequens tempus trium,

 & no-

„ & nonaginta dierum mollibus, frididis albis, vsq; ad Arctu-
„ ri exortum, & æquinoctium victo. Autumnum tandem
' diuisionis identidem expertem claudi ab eo intra terminū
æquinoctij ac Vergiliarum occasum dierum nempè 48. vt
„ videre est illis verbis. Cæteroqui omni æstiuo victui demi-
„ to additoq; non vsq; ad summū, vti propè ad hybernū victū
„ deducaris, duo de quinquaginta dies ab æquinoctio, vsq;
„ ad Vergiliarum occasum. Hæ sunt anni partitiones, quos Hippocrates suis libris recenset, quæ cum satis pro præsenti instituti ratione à me explicatæ sint, nihil est quod commemorem breuitati consulens, quæ à Varrone postea, Columella, Plinio, alijs ve recentioribus allata sunt: nec etiam causam perquirā, cur Hippocrates in prima diuisione æstatem plures in partes secauerit, in hac verò hyememi, in illa quidem potissimum de Syrio mentionem faciat, diuidatq; autumnum, vtens exortu Arcturi, atq; æquinoctio, ac si essent differentes, in hac verò contrariū omnino agere videatur; in prima annum in nouem partes seiungat, in hac secet illum in octo. hæc enim omnia, & reliqua ad hanc materiā pertinentia fusissime à nobis in libris de Hippocratica anni partitione pertractata sunt; sat erit impresentia ea attigisse, quæ maximè necessaria erant. modo demonstrare conabor, quod maximi est momenti, ad hanc quæstionem tollendam, quo tempore quibusuè mensibus hæ anni partes inciperent; quod vt facilius à nobis percipiatur, animo cogitandum est (ne incidamus in mensium græcorum confusionem) Iulianum annū vsu fuisse etiam illis temporibus, quippe qui aptissimus sit ad enumerandos syderum motus. supposito hoc, inueniemus Vergiliarum occasum matutinum, vt ab hoc initium sumam, veluti conspicuum est in nostra tabula, etate illa contigisse, cum sol ingrediebatur grad. 15. 46. Scorpionis, quod verisimile est accidere potuisse decimam circiter, aut vndecimam Nouembris. (sufficit mihi nunc confusè quidem hanc rem describere, ac vt aiunt pinguiori Minerua, cū nihil referat ad propositā quęstionem, si diei vnius, aut duorum interuallo, vel etiam paulo plurīū à scopo aberramus,) pari modo videbimus etiam Bru-

mæ

mæ ſolſtitiū fieri ſolitum ad 22. 23. aut 23. & 24. Decemb. Verum ab occaſu Vergiliarum ad hoc ſolſtitium 44. dies, vt iam vidimus, numerabat Hippocrates: qua de re, cum totidem interſint à die Nouemb. X. ad 23. Decemb. dicendum erit abſq; vlla dubitatione, viam, quam nos ſecuti ſumus, ad inuenienda exortuum, ac occaſuum ſtellarum puncta, atq; tempora locauê ſolis, haud quaquam diferre ab ea, quam Hippocrates tenuit, atq; cæteri illius tempeſtatis autores. ad hæc, cum idem velit à Brumæ ſolſtitio ad Fauonium intercedere 44. dies, perſpicuum eſt hunc flatum, tunc ſpitare incepiſſe die quarta, aut quinta ferè Februarij, quo tempore, ſol medium Acquarij percurrebat. huius rei gratia Columella, Pliniuſq; huius menſis diem ſextam primis huius flatus auris, ac Ptolemæus ſecundam in libello de Inerrantium ſyderum ſignificationibus impertiti ſunt. Poſt Fauonium Arcturus ſequitur, qui ſuo veſpertino exortu, vt iam dictū eſt, incipit quartam, ac poſtremam hyemis partem, cuius tempus ita venandum arbitror. perſpicuum eſt exortum, atq; occaſum matutinum apparentem ſydetum ſequi verum matutinum, è contra verò veſpertinum apparentem ortum & occaſum, veſpertinum verum præcedere; cum igitut tunc Arcturus emergeret ex Athenarum horizonte cum partibus 13. 7. Virginis, vt patet in noſtra tabula, exortus veſpertinus verus illius neceſſario contingebat, quando ſol in puncto oppoſito erat, hoc eſt in partibus 13. 7. Piſcium; apparenſq;, cum ſol per tot partes verſus præcedentia aberat à loco illo, quot, ni fallor, interuallū matutinę apparitionis conficiebant, quod, non ſecus ac exortum matutinum apparētem inquirentes neceſſe eſt addere pūcto Eclipticę, quo cum oriebatur Arcturus, ita cum quęrimus veſpertinum apparentem, ſubtrahendum eſt à puncto oppoſito: quocirca cum illud ſit, vt in tabula apparet, partium 12.26. dicendum erit, quando ſol grad. 0. 41. Piſcium ingrediebatur, talē aſpectū factū fuiſſe, quod erat circa X X. aut XXI. diem Februarij, à quo quidem aſpectu ad Fauonij flatum, quindecim penè dies intercalabant, quos enumerat Hippocrates; quod euidentiſsimum eſt ſignum diuinum ſenem

nem hac methodo in venãdo syderis huius ortu vespertino apparente vsum fuisse. Identidem Arietis æquinctiũ veris principiũ erat ad dies 22. & 23. aut 23. 24. Martij: quapropter satis euidens est ab Arcturo ad hoc æquinoctiũ, hoc est à die 20. Februarij ad 23. Martij 32. dies vt Hippocrates voluit, intercalasse. eadem etiam methodo ac ratione tempus emersionis Vergiliarum hauriemus, exindeq; æstatis initiũ, atq; aliarum partiũ: nam & ipsæ cum simili aspectu exoriebantur, quando sol grad. 25. 24. Tauri tenebat; obtingebat enim id. 17. 18. diem Maij circiter. solstitiumq; æstiuũ 25. ac 26. Iunij. matutinus verò Arcturi exortus principiũ autumni 21. aut 22. Septembris die, quando sol grad. 25. 33. Virginis percurrebat. Libræ porrò æquinoctium 25. ac 26. eiusdem mensis: quæ omnia si vera sunt, nescio quanã ratione Galenus sustinere possit Arcturum suo seculo manè exoriri solitũ fuisse per dies duodecim ante autumni æquinoctium, dummodo ipse teneat, quod probatissimi autores omnes tenuerunt, principio Libræ equinoctium ipsum fieri, non autem octaua eius parte, quemadmodum Chaldei opinati sunt. ab hoc æquinoctio ad Vergiliarũ occasum, dies 48. numerabat Hippocrates, totq; ferè intercedunt secundum nostram supputationem; cum à 25. Septembris die ad 10. Nouemb. 46. intersint. Iam verò anni tempora, temporumq; ipsorũ initia venati sumus, quemadmodũ antiquis seculis contingebant, dictumq; est ver die 22. 23. Martij cum Arietis æquinoctio incipere, æstatẽ verò die 17. & 18. Maij cum matutino Vergiliarum exortu, rursus autumnum die 21. ac 22. Septemb. eodem Arcturi aspectu; hyemem tandem die 10. ac 11. Nouemb. cum Vregiliarum occasu initium facere. Reliquum est videre, quænam anni pars illa sit, quam Theophrastus oporam appellat; idq; sequenti capite explicabitur.

Quæ nam

Quæ nam pars anni sit opora ex Galeno, & Olympiodoro docetur. carmina quædam Homeri de oporino astro explicantur. Aristotelis locus ex secundo Meteoron declaratur. Budeus reijcitur. Cap. III.

Oporam, de qua Theophrastus verba facit, eam fuisse anni partem, quæ pars vocatur æstatis secunda, incipiens à Caniculę exortu ad Arcturum vsq;, Galeni autoritas comprobat. ita enim sciptum reliquit non solum in Commentarijs p. Epidem. sed clarius atq; perspicacius etiam in Aphorismos 3. libro Aphorismo
„ decimoquarto, quo loco sic inquit. Vergiliarum ortus æsta-
„ tis est initium, post quos Caniculæ ortus oporam appellatā
„ inchoat, quam ipsam esse volunt alteram æstatis partem, post
„ eam Arctutus suo ortu autumno dat initium. id ipsum af-
„ firmat Olympiodorus in primum Meteor. sic dicens. id so-
„ lum scire nostra magnopere interest, longè aliam rationem
„ esse æstatis, & oporæ. Aestas nanq; distribuitur in partes
„ duas, in æstatem videlicet, cum sol in Cancro est, atq; in
„ oporam, cum sol videlicet in Leone est, quo tempore sydus
„ Syrium apparet, quod poeta ab opora oporinum appella-
„ uit, esse autem illud tempus anni, oporam, declarat dein-
„ ceps subsequens aliud tempus phtinoporum appellatū, tan-
„ quam quod ab interitu superioris temporis oboriatur. ex quibus verbis colligimus antiquissimam fuisse, & vsq; ab Homeri ductam temporibus consuetudinem hanc, incipiendi huiusmodi anni partem, quam vocamus oporam, à Syrij exortu; locum verò citatum ab Olympiodoro, quinto Iliados esse existimo, vbi Homerus concinnè quidem fingit similem Caniculæ splendori lucem illam, quæ Palladis beneficio ornabat, tegebatq; Diomedis corpus; hæc sunt illius carmina.

Δαιὲ οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ,
Α'στὲρ' ὀπωρινῷ ἐναλίγκιον, ὅς τε μάλιστα
λαμπρὲν παμφαίνῃσι λελουμένος ὠκεανοῖο.

„ Lucebat ei ex galeaq; & ex scuto indefessus ignis,
„ Stellæ Oporinæ similis, quæ maximè

Splen-

Splendidè lucet lota in Oceano.
nisi fortasse Olympiodorus intellexit illum alium locum vigesimi secundi libri, vbi Homerus non solum splendorem Achillis armati describit eiusdem stellæ similem, verũ etiã, quod maximum est ad illustrandam veritatem, ostendit, cũ sydus hoc exoriretur, Oporæ dedisse principiũ; quæ carmina hic apponam, tanquam lectu dignissima; & quæ ostendũt Caniculæ ortum omni tempore apud omnes populos infaustum infelicemq; habitum fuisse, vt qui multos morbos hominibus affert: quamobrem, ni fallor, ab eodem Poeta lib. 11. sydus hoc οὔλιος ἀστὴρ hoc est mortale, ac infelix appellatum fuit. Sic igitur illo in loco cecinit Homerus.

ὣς Ἀχιλεὺς λαιψηρὰ πόδας καὶ γούνατ' ἐνώμα.
τὸν δ' ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἴδεν ὀφθαλμοῖσι,
παμφαίνονθ' ὥς τ' ἀστέρ' ἐπεσσύμενον πεδίοιο,
ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν, ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαὶ
φαίνονται, πολλοῖσι μετ' ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῷ,
ὅντε κύν' Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσι.
λαμπρότατος μὲν ὅγ' ἐστὶ, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται,
καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσιν. id est.

Sic Achilles celeriter pedes, & genua mouebat,
Hunc verò senex Priamus vidit oculis,
Vndiq; fulgentem vt stellam irruentem per campum
Quæ opora oritur, lucidi autem eius radij
Apparent multa inter astra noctis medio,
Quęque Canem Orionis cognomine vocant,
Splendidissima quidem hæc est, malum verò signum
Et affert multam febrem miseris mortalibus.

Vbi notandum, cum Homerus dixerit ἀστ' ἀστέρα, paulo post
„ etiam ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν, id est vt stella, quæ ascendit in opo-
„ ta, vel vt alibi dixit ὀπωρινῷ, quia cũ matutino oritur oporæ dat initiũ, illis quidem verbis paulo infra νυκτὸς ἀμολγῷ fortasse non vespertinum tempus, aut mediam noctem significare voluisse, quemadmodum multi opinati sunt, verum vltimam illius partem, illamq; quæ dubia lux vocatur, ac matutinum crepusculum, quod soli præit, cum ad nos accedit per 18. grad. sub horizonte adhuc existens; innuens

ſi mea me opinio falſum non habet, Syrij exortus matutini tempus, vt principium oporæ; nam videmus Aratum quoq; vſum fuiſſe illo in loco.

τῆμος καὶ κεφαλὴ κυνοσουρίδος ἀκρόθι νυκτὸς
Ὑψι μάλα τροχάει. id eſt.
,, Tum quoq; caput Cynoſuræ in extremo noctis
,, Excelſè valdè fertur.

Vocem ἀκρόθι νυκτὸς pro extrema noctis parte, vt Theon in Cõmentarijs innuit, non autem pro prima: quamuis cõmuniter in prima eius ſignificatione accipiatur, quemadmodum vox ἀκρόνυχος oſtendit; quæ vſurpatur ad ſignificandũ veſpertinum exortum. De oporæ etiam tempore loquitur Ariſt. primo Meteoron paucis verſibus ſemel & iterũ. vbi de grandinis generatione ſermonẽ habet, diſtinguens illud ab æſtiuo, quamuis ſecus ſenſerit Budeus; quod manifeſte apparet ſecundo loco, quem eò libentius hic apponam, quo oſtendet oporam ex mente præceptoris declinare ad autumni naturam, ac temperamentum; idcircòq; hoc nomine quandoq; vocitari, quod, vt videbimus, multum attinet ad propoſitam diſputationẽ. inquit igitur Ariſtoteles.
,, Rarius autem fit æſtate, quàm vere, & autumno quanquam
,, magis quàm hyeme, aër enim æſtate eſt ſiccior, qui vere ad-
,, huc eſt humidus, autumno verò iam humeſcit; quin etiam
,, interdum opora grandines, vt dictum eſt fiunt ob eandem
,, cauſam: quibus in verbis videre eſt, illum non ſolum diuidere oporam à reliquis anni temporibus, verum etiam ab æſtate, cum velit in ipſa quemadmodum in autumno aërem humectari incipere. id ipſum & Theophraſtus oſtendit li-
,, bello de Signis tempeſtatum, cuius hæc ſunt verba. ſi ver
,, & æſtas frigida fuerit, opora & autumnus æſtuoſus erit & à
,, ventis ſilens. vbi perſpicuum eſt, ipſum coniunxiſſe oporam cum autumno oppoſuiſſeq; æſtati, ac veri; itidem, & alibi, ſed ea omittimus breuitatis ſtudio, nunc ad Hippocratem veniamus.

Superioris capitis ſententia Hippocratis autoritate confirmatur. oporā, metoporum quandoque appellari Græcorum, ac Latinorum teſtimonio oſtenditur; Hippocratis, Valerij Flacci, Vergilijq; loca obſcura enarrantur: oporæ principium, tempus Caniculæ emerſus Theophraſti ætate, Hipparchi teſtimonio ponitur Cap. IV.

„ HIppocrates Aphoriſmo XVIII. lib. III. hęc ha-
„ bet. Quod ad tempora verò pertinet, vere &
„ prima æſtate pueri, & his ætate proximi optimè
„ degunt, valentq; maximè, ęſtate verò, & autumni
„ ad aliquam vſq; partem, qui mediam ætatem agunt. quo
„ in loco perſpicuum eſt, Hippocratem primam æſtatis
partem, quæ inter Vergilias, & Caniculam includitur, vocaſſe, vt textus græcus habet, ἄκρον θέρος, alteram verò, quæ communiter opora vocatur, tantum θέρος, tanquam partem illius ſecundam, quam coniungit autumno; ex quarum ſympathia naturarum, ac temperamentorum euenit aliquādo græcos auctores oporam, atq; tempus illud, quod incipit cum Syrij exortu μετόπωρον appellaſſe; idq; feciſſe Hippocratem exiſtimo in lib. de Aëre, Aquis & Locis, vbi poſt
„ quam dixit ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν γένηται καὶ βόρειον, τὸ δὲ
„ μετόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον, & c. id eſt ſi verò æſtas ſicca
„ exiſtat, & borealis, ſequens verò autumnus pluuioſus; &
„ auſtralis, & c. ſequitur poſtea ἢν δὲ βόρειόν τε ᾖ καὶ ἄνυδρον,
„ καὶ μήτε ὑπὸ κύνα μήτε ἐπὶ τῷ ἀρκτούρῳ ἔπομβρον, & c. id eſt
„ quod ſi borealis ſit, ac ſine aquis, & neq; ſub Caniculam,
„ neq; ſub Arcturum pluuioſus, & c. Quæ quidem verba ad methoporum omnino veniunt referenda, cum iam de æſtate in ſuperioribus affirmauerit Hippocrates ſiccā eſſe & aquiloniam, vt non fuerit hoc inutiliter & fruſtra de ea repetendum. quamobrem vox θέρος in priori loco ἄκρον θέρος ſignificabit; de qua re ſupra feci ex eodem mentionem, nimirum æſtatis partem, quæ eſt inter ortum Vergiliarum, & Caniculam, ac primam partem æſtatis dicet: cœteroqui ſi totam vox illa æſtatem ſignificaret, fruſtra adderet Hippocrates καὶ μήτε ὑπὸ κύνα ἔπομβρον; cum enim alioqui æſtas ſua natu-

ra ſicca

ra ſicca ſit, Hippocrates ſiccam hoc loco eam appellans, plus iuſto ſicciorem eam eſſe opportere monſtrat: debet enim recedere à ſuo temperamẽto, vt morbi illi oriãtur. atqui æſtas tota tũc plus iuſto ſiccior eſt, cũ opportunis tẽporibus pluuijs caret, vt nos alibi de Hippocratis mente notauimus ex libello de Aëre Aquis & Locis; quas ἀέρια ὕδατα vocauit ibi Hippocrates. tempus autem pluuijs idoneũ in ęſtate potiſſimum circa Canis eſt exortum, vt idem citato loco monet, quamobrem dicens ſupra æſtatem ſiccam eſſe, ſi totam ęſtatẽ intellexiſſet, nullatenus ſecundo loco pluuias ſub Canẽ non fieri ad ſiccitatem æſtatis oſtendendam addidiſſet, cum ſatis ſuperioribus verbis id comprehẽdatur. quod ſi verba ad autumnum referamus, vt Galenus retulit, ac preceptor ſuis in Problematibus, licet aliter alicui videri poſſet, quẽadmodũ cõtextus orationis neceſſario monſtrat referenda eſſe, ac ipſe etiam Hippocrates, ſe ipſum declarans oſtendit 14. Aph. lib. 3. dicendum erit, illam vocem μετόπωρον cõprehendere etiam totum illud tempus quod intercedit inter Syriũ atq; Arcturum; quare Adriani aduerſus Galenũ oppoſitio nullius momenti erit, cum verum eſſe poſsit, autumnum ſub Syrio eſſe ἄνυδρον, quemadmodum docet Hippocrates, ſi latè vocẽ μετόπωρον accipiemus, prout comprehendit etiam illud anni tempus, quod Gręci ὀπώραν vocant, quemadmodũ illic ipſe fecit. atq; eodem fortaſſe ſenſu verba alia eiuſdem libri paulo ſupra accipienda ſunt,
,, & ſi quidem circa canis exortũ ac-
,, cedat aqua ac tẽpeſtas, & Eteſię ſpirauerint, ſpes eſt ceſſatio-
,, nis, & vt autumnus ſalubris fiat.
quo rurſus loco tempus ab exortu Canis initium ducens methoporũ videtur appellaſſe. hinc manifeſtum eſt, quid ſibi voluerit diuinus ſenex ſeptimo Epidem. quando, vt ſui moris eſt, horum ſyderum ortu & occaſu, atq; Fauonio flatu accidentia enumerãs ægrotantium qualitates, alterationes, aërisq; intemperiem, quæ
,, tunc temporis accidebant; poſtquam dixit ἐπιχάρμῳ περὶ
,, πληιάδων δύσιν, ὤμου ὀδύνη id eſt Epicharmo circa Vergi-
,, liarũ occaſum, humerorũ dolor, paulo infra ſequitur, με-
,, τὰ ζέφυρον, αὐχμοὶ ἐγένοντο, μέχρις ἡμέρας μετοπωρινῆς. ὑπὸ κύ-
,, να, δεινὰ πνῖγεα, καὶ πνεύματα θερμά, καὶ πυρετοὶ ἱδρώδεες.

quem locum Caluus existimauit corruptum esse, atq; pro
ἡμέρας μετοπωρινῆς, legendum esse ἰσημερίας μετοπωρινῆς, sicq;
» interpretatus est. Post Fauonium æstus magni fuerunt, qui
» vsq; ad æquinoctium autumni durauerunt: quo in loco, vt
mea fert opinio, Hippocrates Syrij ortus diem; ac primum
oporæ diem ἡμέραν μετόπωρινην, id est diem Metoporinā vocauit: quod satis superq; ipse declarat, cum subiungit, vt
dilucidius explicet quid per diem Metoporinam intelligi
» voluerit, sub Cane graues æstus, flatus calidi, febres cum
» sudore; neq; satis perspexit Caluus, paulo infra Hippocratem mentionem facere de autumno sub Arcturi nomine; idcircò de eodem agere eo in loco minime potuisse; nisi in eū incurrens errorem, quem Græci ὕστερον πρότερον vocauere; si autumni æquinoctiū posuisset ante Caniculam; quod haud quaquam existimo Hippocrati in mentem venisse; cuius in verbis perspicimus temporum seriem, omni penitus confusione remota, temporaq;, vt alterum post alterum sequitur ordine proprio sic descripta, vt nihil clarius: cum post Vergiliarū occasum de Fauonio mentionem faciat, post Fauonium tempus illud, quod ipse appellat diem Metoporinam commemoret, quodq; vsq; ad Arcturum extenditur,
» quod quidem complexus est vnica hac voce, sub Cane; demum, & de ipso Arcturo, ac autumni initio, verba faciat: Vnde notandum est, cum dixisset, fuisse quidem à Fauonio flatu ad Caniculā vsq; maximas siccitates, ac squalores, qui dominantur, quando multæ exhalationes calidæ, atq; siccæ in aëre gignuntur, velut auctor est Arist. primo Meteor. addit etiam appositè, sub Cane, id est totum illud tempus quod sequitur post eius ortum, ad Arcturum vsq;, maximos calores fuisse perpessum, atq; infestos; flatusq; calidos, quæ duo ab eadē caussa pendunt, ex qua & siccitates. quod si in quinto, cum eandem materiam pertractarit, græcè sic
» legitur μέχρις ἰσημερίας μετοπώρινης. multis de causis (ni hallucinor,) quas breuitatis gratia enumerare ommitto, locum illū corruptum existimandum esse censeo, atq; ex hoc ipso loco, quē præ manibus habemus, suæ integritati restituendum potius, quàm è contra. verum hic error Caluo

donan-

donandus erit, si modo error appellandus est, qui eodem
„ loco, cum paulo infra dicat Hippocrates illis in verbis οἱ
„ ὀρνιθίαι ἐπνεύσαν πολλοὶ καὶ ψυχροὶ. id est flatus Ornithias
(quorũ Arist. 2. Meteor. mẽtionẽ facit) præter eorũ naturã
frequentes frigidosq; spirasse, cum è contra, vt ipse docuit,
rari, calidiq; spirare debeant; non sine maxima eorum
admiratione, qui locum illum non omnino oscitanter legerint
(quem grauissimi etiam Scriptores, qui post illum, hanc
prouinciam susceperunt reddendi Hippocratem latinis
auribus, secuti sunt) sic transtulit verba diuini senis.
„ Multi frigidi venti recta quãdoq; spirauerunt; quod quàm
alienum sit ab ipsa veritate alijs iudicandum relinquam. sed
vt ad propositam disputationem redeam, quod opora aliquando
vocari possit μετόπωρον ad illas autoritates, quas
supra retulimus, adiungemus etiam Iulium Pollucem, qui
in suo Onomastico explicans harum vocum differentiam μετόπωρον
& φθινόπωρον affirmare videtur, tempus illud, quod
μετόπωρον dicitur, potius vocari debere ὀπώραν, ὡς μετ' ὀπώρας ὤν
inquit ille, ac post subiũgit φιλοτιμότερον δὲ θέρους ἀκμή,
quibus in verbis cõprehẽdi potest, quemadmodũ supra
diximus, oporã quandoq; etiam dictã fuisse, θέρος, ac ita
Hippocratem in illo Aphorismo eam appellasse. neq; silentio
prætercam, latinos quoq; autores à græcis admonitos
oporã, diesq;, qui à Canicula dicti sunt Caniculares, nũcupasse
autumnum; ac Valerium Flaccum, primum in testem
adducam, qui ita cecinit.

Non secus Autumno, quàm cum magis asperat ignes.
Syrius, & sæuo cum nox accenditur auro.

vbi perspicuũ est oporã, diesq; caniculares à Cane sic dictos,
autumnum vocasse, quod Vergilium quoq; tertio Georg.
fecisse existimo, vbi ita cecinit.

Hic quondam morbo cœli miseranda cohorta est
Tempestas totoq; autumni incanduit æstu.

Quo loco arbitror diuinum poetam voce illa, æstu, non tam
autumni intemperiem notare voluisse, quasi seuiente peste
illa ex frigido in calidum mutatus sit, quàm dierum Canicularium
feruorem; quo fortasse sensu interpretari etiam
possunt

possunt altera illa primi eiusdem operis.

Quid tempestates Autumni, & sydera dicam?

Atq; vbi iam breuiorq; dies, & mollior æstas,

vbi mea sententia, sydera dicit, propter Canem, & Arcturum, breuiorq; dies, quoniam Vergilij ætate, Canis oriebatur, cum iam dies in insigni essent decremento; demum, mollior æstas, tū propter pluuias, quæ cum surgentibus Austris cadentes æstum per aliquot dies remittebant, tum quia propter Austri flatum, & dierum canicularium æstum, corpora molliora reddebantur, hoc est hebetiora, & imbecilliora. Iam verò de ea satis disputatum est, quænam pars anni sit, vnde principium ducat, & quomodo à grauissimis auctoribus aliquando ὀπώρα vocata sit, aliquando verò μετόπωρον, quod maxime necessarium erat ad intelligendam vim verborū Aristotelis 2. Meteoron, ad tuendúq; Alexandrum à Vicomercati obiectionibus, vt inferius elucebit. reliquum est, vt videamus, Theophrasti seculo, quo anni tempore opora inciperet; de qua re, vt paucis me expediam, dicendum est, veluti nostris in tabulis videre licet, verum Caniculæ locum cuius exortu opora incipit, fuisse gr. 12. 59. 55. Gemin. punctum verò, quocum ex Athenarum horizonte emergebat grad. 16. 20. Cancri, interuallum apparitionis adijciendum vero eius loco, grad. 47. 51. numerandum à puncto sui exortus, grad. 14. 30. adeo quod addito, gradibus 12. 59. 55. Gemin. arcu grad. 47. 51. siue grad. 16. 20. Cancri arcu grad. 14. 30. videmus ambos finire in grad. 0. 50. Leonis: quamobrem asserendum erit, quando sol locum hunc percurrebat, tunc Caniculam è radijs solis emergentem conspiciendam se in oriente ante eius exortum tradidisse, consequenterq; eo tempore oporam incepisse: quod accidebat, quemadmodum etiam supra dictum fuit, ad 27. 28. Iulij diem; Caniculamq; tunc exoriri consueuisse, cum sol principium Leonis attingebat, veluti diximus, id verum esse, testis est locupletissimus Hipparcus in Aratum, exponens illa carmina.

Ενθα μὲν ἠελίοιο θερείτατοι & c.

Ibi quidem soles ardentissimi. & c.

vbi

„ vbi ita inquit vt ego interpretor. Circa canis exortum æ-
„ stus magni fiunt, exoritur autem Canis ab æstiua versione
„ ferè post dies triginta, atq; totidem profectò diebus præte-
„ ritis, vel proximè secundum ipsum sol leonis initium ingre-
„ ditur. quo in loco manifestum est, vt Hipparcus supputauit, Arati seculo (qui floruit penè ijs temporibus, quibus Theophrastus vixit, cum non amplius quàm sex & triginta annos post Alexandri mortē fuisset) Caniculam oriri consueuisse, ingrediente sole primū leonis gradū. cui opinioni respondent exactè ea, quæ in nostris tabulis supputauimus, quarū calculum cum Hipparchi supputatione consentire, hinc argumentum sumere possumus, à 25. Iunij .i. à tempore quò tunc solstitia eueniebant, ad 27. Iulij diē, atq; ad Caniculā, penè intercedere 30. dies, quos ille enumerat.

Tempora in quibus Orion verè oriri, & occumbere incipiebat; vel totus verè oriri, & occumbere desinebat seculo Theophrasti congruentia aperiuntur. Hipparchiq; autoritate confirmantur. enarratur Arati locus, & aduersus Hipparcum defenditur. Cap. V.

HIs ita expositis reliquum est pūctum nostræ disputationis attingentes, vt probemus, Orionem tunc exoriri solitum fuisse, quemadmodum Theophrastus scriptum reliquit principio oporæ; verum cū primum suppositum sit, illum verba facere de toto Orionis astro, vt sciamus, quomodo id quoq; accipiendum sit, operę pretium est perquirere, quibus nā stellis nasci inciperet, atq; occumbere, quibus cum etiam ortum & occasum suum finiret. de quibus, vt rem paucis absoluā, dicam, stellam eam ex Orionis imagine, quę minorem in Zodiaco longitudinē habens magis ad Boream spectabat, primam fuisse, quæ oriebatur, hæc verò quemadmodū Hipparcus in Aratū docuit, prima erat Clypei sinistrę manus; eam verò postremò ortam fuisse, quę maiorē in Zodiaco longitudinem habens, magis erat Australis, hęc verò secundum Hipparcum in dextro genu erat eiusdem; è contra verò in occasu stella magis Australis inter eas, quæ minorem habebant longitudinem, prima erat,

ma erat,cum qua Orion occidebat, quæ vt Hipparco placet, eiusdem Pes sinister erat; quæ magis borealis erat, inter eas, quæ maiorem habebant longitudinem, postremo cũ illo occidebat; hæ vt Hipparco videtur,erant duæ Collorobi. quod totum probatur autoritate Ptolemæi, qui VIII. lib. magnæ constructionis scriptum reliquit (id ipsumq; etiam probat Theon,si recte memini suis in commentarijs)stellas, quæ magis australes sunt,priores occidere tardioresq; exoriri, quàm boreales: sicuti è contra, quæ magis sunt boreales prius apparere,seriusq; occultari australioribus;adeo quod si Orion oriri incipiebat vna cum prima stella Clypei, hęcq; apparebat in Athenarum horizonte Theophrasti seculo cum grad. 26. 56. Tauri, vt in nostra tabula notauimus, dicendum est, quando sol illic erat Orionem exortum verũ ac cosmicum incepisse; quod accidebat circiter 20. 21. 22. diem Maij. similiter, si totum astrum cum dextro genu eiusdem apparere desinebat, hocq; supra horizontem emergebat cum grad. 1. 48. Cancri, erit affirmandum, quando locum illum attingebat, quod erat penè solstitij die,cosmicè totum Orionem exoriri consueuisse. id ipsum, & de occasu asserendum erit; nam cum eclipticæ punctus, quo cum tunc Pes sinister occidebat esset 3. 15. Tauri, existente sole in opposito loco,mergi Orion incipiebat ad 28. 29. diẽ octob. pariq; modo cum punctus, quo cum sequens Collorobi occultabatur grad. 27. 28. Tauri, esset; quando sol in opposito puncto erat scilicet ad diem 22. 23. Nouemb. Oriõ totus Cosmicè cadebat. ex his omnibus colligimus verũ exortum integræ imaginis Orionis contigisse, quando sol partes Geminorum extremas occupabat, primasq; Cancri: quod verũ esse testatur Hipparchi autoritas; qui ad hæc ipsa respiciens, in suis commentarijs,laudibusq; extollens Aratum,ita inquit, vt ego interpretor. De Orione autem cum „ phenomenis consentit Aratus existimans ipsum totum cum „ Geminis exoriri, quo loco notandum est, hac voce,Geminis, totum Aratum signum intellexisse. Habemus etiam verum occasum Orionis tunc fieri consueuisse, cum sol vltimas Scorpionis partes teneret; quod cum veritate consen-

tire

tire Hipparcus, eodem libro ostēdit reprehendens Aratum hac in parte, atq; Attalum Rhodium eius interpretem, ac si minimè intellexerint quibuscum Zodiaci partibus totum astrum ea tempestate occideret. Hipparchi verba latinè reddita hæc sunt libro primo. Quod autem totus Orion, cum
,, Scorpius oriri incipit, non occumbebat, vt Aratus ait, atq;
,, Attalus, ei cōsentiens demonstrare conatur, sed potius cum
,, Sagittarij principium sese attollit, ex his manifestum fiet:
,, etenim in Græciæ locis, vbi maximus dies quatuordecim
,, est horarum, incipit quidem Orion cum sinistro Pede oc-
,, cidere, septima Tauri parte occumbente; desinit occasum
,, petere cum Humero dextro vigesimaquarta eiusdem signi
,, parte occidente. quod si Collorobum habet in dextera ma-
,, nu, eundem cum postrema Tauri parte in occasum labi ac-
,, cipere oportet. Perspicuum igitur est Orionem totum; si
,, cum Tauro occidit, non posse, cum Scorpius oriri incipit,
,, occidere, sed potius, cum Sagittarij principium supra ho-
,, rizontem ascendit. quibus verbis videmus Hipparcū tempore Arati voluisse totum Orionem occidere cum stellis Collorobi, has verò cum extrema Tauri parte, veluti nos annotauimus: quamuis, vt verum fatear, nescio quomodo hac in re Hipparcus reprehendere possit Aratum, cum apertissimè dixerit, totum Orionem occumbere, cum Sagittarius oriri incipit carminibus illis.

Ἦμος καὶ μεγάλοιο κυνὸς πᾶσαι ἀμαρυγαὶ
Δύνουσι. καὶ πάντα κατέρχεται ὠρίωνος.
Tum etiam magni canis omnes micantię
Occidunt, et omnes partes descendunt Orionis.

nam paulo supra dixerat καὶ τοξότῃ ἀντέλλοντο, id est & Sagittario exoriente. Verum Hipparcum fortasse fefellit locus ille, quem ipse reprehendit, ob hæc carmina.

Σῆμα δέ τοι κείνης ὥρης καὶ μηνὸς ἐκείνου
Σκορπίος ἀντέλλων εἴη πυμάτης ἐπὶ νυκτός. id est.
Indicium autem tibi illius temporis, & mensis illius
Scorpius exoriens esto, extrema sub nocte.

cum enim perspexisset, Aratum paulo infra dixisse.

ὁ δὲ δύεται ἤδη πρὸ

Αθρόος ὠρίων, & c.

.i. occidit ante matutinum

Cumnlatus Orion.

Credidit Aratum voluisse totum Orionis ortum tunc fieri, quando Scorpio cũ sole nasci incipiebat, neq; satis perspexit Aratum loqui de ortu apparente Scorpionis, qui fit, cum sol Sagittarium ingreditur, sicuti optime ibi animadnertit Theon; mitumq; est Hipparcum non deprehendisse, Aratum posuisse tempore ortns totius Orionis solem in Sagittario eodem loco supra, cum ita cecinit.

Καὶ δ' ἂν ἐνὶ προτέρῳ γε θαλάσσῃ πολλὰ πεπονθὼς,
Τόξον ὅτ' ἠέλιος καίῃ καὶ ῥυτῆρα τόξου,
Ἑσπέριος κατάγοιο, πεποιθὼς οὐκέτι νυκτί. .i.
At verò in priori mense mari multa passus
Arcum quando sol incendat, & rectorem arcus
Sub vesperam nauẽ reducito fidens non amplius nocte.

Hinc manifestum etiam est testimonio Arati, Orionis occasu ea tẽpestate vehemẽtes ac incertos flatus illos exoriri consueuisse, quemadmodũ Theophrastus testatus est: cum moneat hic periculosissimã esse nauigationẽ ob magnas maris tempestates, cnius rei ratio à Theone affertur, quia tunc tẽporis, vt ipse inquit, insurgerent χειμέρια πνεύματα. quamuis Aratus hunc euẽtum tribuere videatur non solum Orionis, verum etiam Aquilę exortui; addens Theon in commẽtarijs ob hanc causã, nauigantes frigus, quod tũc erat, αἴτην, appellasse ἀπὸ τοῦ ἀετοῦ, ab Aquila denominatione facta; quod quidem sydus, vt notat Theõ, tunc mane oriebatur, quando sol medium Sagittarij occupabat, quo tempore, sicuti videbimus, totus Orion apparebat.

Tempora apparentis ortus, & occasus Orionis totius ætate Theophrasti constituuntur; verissimèq; dictum fuisse ab eodem Theophrasto Orionem initio oporæ apparere, demonstratur. Cap. VI.

Postquam tempora exortus, atq; occasus veri descripsimus Orionis, reliquum est, vt venemur apparentis tempora, quæ vt teneamus, notandum est, quamquam

quam in imagine aliqua posſit interdum euenire, vt prima illius ſtella, quæ cum ſole exoritur, non tamen idcirco prior ſit, quæ ante ſolem matutino emerſu apparet, quod idem & de occaſu cōtingit, eaſdem nihilominus ſtellas, quibus ſupra in venando ortu & occaſu vero vſi ſumus, apparētem quoq; in Orione decernere. enimuetò ſi horizontum Zodiaciq; obliquitatis conſideratione habita, ſtellā illam vniuſcuiuſq; imaginis in ortu apparente, anteire dicendum eſt, quę inter boreales magis, minoriſq; lōgitudinis, maius lumē habebit, minoremq; viſionis arcū requiret; vltimā vero illā eſſe, quæ magis exiſtens auſtralis, maioriſq; longitudinis, minus lumē habebit, maiuſq; apparitionis interuallū deſiderabit: ſimiliter in occaſu, quę maius lumen habens inter magis auſtrales minoriſue longitudinis, minorem viſionis arcum requiret, primam occidere; quæ verò inter magis boreales, maioriſq; lōgitudinis, minus lumen habens, minorem eundē arcū expoſtulabit, vltimo ac poſtremo loco occaſum petere; neceſſariū erit fateri Theophraſti ſeculo duas ſtellas, quæ in Athenarū horizōte totum ortum apparētē Orionis terminabant, id eſt quæ primo conſpiciebatur, & quæ poſtremo, ob cauſas expoſitas primā fuiſſe Clypei, & dextrum Genu Orionis. quæ verò totum apparenrem occaſum definiebant, ſiniſtrum Pedem duaſq; Collorobi fuiſſe. nam quamuis credi poſſet ſiniſtrum Humerum Orionis primum exoriri, vt potè ſydus, quod habens eandem longitudinem atq; primam Clypei, cum maius ſit, breuius requirat apparitionis interuallum; tamen quia prima Clypei tunc temporis ob ſuam declinationem borealior erat, & propter ſuā latitudinem, quæ nunquam muratur, eſt minus auſtralis, ſecus accidebat: quemadmodum ſupputando quiſq; facilè inuenire poteſt. quę res vera eſt huius artis magiſtra, in qua locum habet ſigillatim illud Anaxagoræ dictum relatum à pręceptore 4. de part. animal. manum eſſe ſcientię cauſam: cum prima Clypei habens 8. grad. latitudinis auſtralis, declinaret, vti noſtris in tabulis videre eſt, tunc Aquilonem verſus grad. 9. 12. Humerus verò ſiniſter præter ſuam auſtralem latitudinē grad. 17. 30. ferè exiſtens in æquinoctia-

lis plano haberet eandem partem versus, tantum quatuor minuta declinationis. quamobrem cum multo antea prima Clypei oriretur vna cum sole, prius etiã è suis radijs emergebat, quàm Humerus sinister appareret; quod satis perspicuè patet ex Zodiaci punctis, quibus cum ambæ hæ stellæ supra Athenarum horizontem conscendebant, atq; ex internallis apparitionis earum. cum enim oriretur prima Clypei tunc cum partibus 26. 56. Tauri; vt iam dictum est, internallumq; apparitionis eius matutinæ esset grad. 26. perspicitur, tunc apparere incepisse, quando sol erat in grad. 22. 56. Gem. cum alioqui gradus Eclipticæ cum quo sinister Humerus Orionis oriebatur, existens 7. 58. Gem. internallumq; apparitionis eius 20. 33. manifestum est, illum emergere non potuisse, antequàm sol veheretur in grad. 28. 31. eiusdem signi; vnde conspiciebatur aliquibus diebus post apparentem exortũ primæ Clypei. adeo quod, si repetamus ea, quę iam dicta sunt, duæ stellæ, quæ illa ætatę definiebant ortum apparentẽ totum Orionis, erant, vt iam diximus, prima Clypei, & dextrum Genu, quia earum prima tanquam magis borealis, & minoris longitudinis, cum minorem haberet arcum visionis, antea apparebat; altera tanquam magis australis, maiorisq; longitudinis, maiorem habens arcum prædictum, postremò exoriebatur. Eadem & de occasu dicenda erunt, quia duæ stellæ, quæ eum terminabant, erant, vt clarum est rationibus supra positis, Pes sinister, & sequens Collorobi, propterea quod prior, quia plus ad Austrum respiciebat, ac minoris erat lõgitudinis, minorem visionis arcum requirẽs, prius occidebat; altera verò, quia plus spectabat ad boreã, maiorisq; longitudinis erat, maiorem eundem arcum expostulans, erat postrema. quare cum prima Clypei supra Athenarum horizontem eo seculo, vt iam dictum est, appareret quando sol ingrediebatur grad. 22. 56. Gem. dextrũ verò Genu, cũ esset sol in grad. 19. 38. Cancri exoriretur, affirmãdum erit Orionẽ tunc conspici incepisse ad diem 17. & 18. Iunij, totumq; apparere desijsse circiter 16. 17. Iulij. pari modo Pes sinister cũ occideret, sole gr. 15. 53. Scorpionis percurrẽte, sequens

quens

quens verò Collorobi, cum idem sol ingrederetur grad. 15. 48. Sagittarij; satis perspicuum est Theophrasti seculo Orionem occidere cepisse circiter 10. 11. diem Nouemb. totumq; se abdere desijsse 8. 9. Decemb. quod cum verum sit, manifeste apparet; cum Theophrastus dixit, Orioné exoriri principio oporę, haud quaquam accepisse principiū veri ortus illius, qui erat cū prima Clypei 21. 22. die Maij; quia ab illo exortu ad oporæ principium, quod erat, vti iam vidimus cum ortu Caniculæ ad diem 27. ac 28. Iulij, amplius quàm duo menses intercedebant; neq; accepisse principium apparentis exortus, qui erat cum eadem circiter 17. 18. dié Iunij, quia ab hoc ad Caniculam vsq; 40. & plures dies erāt; neq; etiam de fine veri ortus, qui erat cum dextro Genu eiusdē in solstitio, quoniā ab hoc ad principiū oporæ integer mensis intererat. quare necessario concludendum erit eum, tempus illud sumpsisse, quo totum Orionis astrum apparenti exortu oriebatur, quod, vt iam diximus, erat ad 16. 17. Iulij diem; quando sol grad 19. 38. Cancri tenebat. cum de hoc solo exortu, qui non amplius, quàm dierum vndecim interuallo Canem præibat, verba Theophrasti verificentur, ipsum principio oporæ fieri; quasi eorum sit sentētia. Orionem, cum totus appareret in fine primæ partis æstatis, paucisimisq; diebus āte Syriū, oriri principio oporę; cum finis temporis vnius, principium sit alterius sequentis, præcipue quantum attinet ad mutationem, quæ in cōtrariam qualitatem efficitur temporis iam iam aduentantis, quæ aliquibus diebus anteaquam sequens tēpus reapsè incipiat, dominari potest; vt supra demōstratū fuit autoritate Aristotelis, Theophrasti, Aetij; inter medicos.

Aduersus explicatā enarrationē affertur dubitationes duę & soluūtur. plura de mutationibus Caniculæ emersu factis ex Theophrasto, & Plinio. Defenditur Theophrastus de autumni temperamento. enarratur mens Hippocratis de oporæ humiditate. concluditur de tempore ortus Orionis vera Theophrastum scripsisse. Cap. VII.

VErum quęrere aliquis posset, cur potius Theophrastus tempus oporæ exprimere voluit quàm finem æstatis,

ſtatis, cum etiam dicere potuiſſet Orionem in fine æſtatis apparuiſſe, aut expreſsius ſub finem primæ æſ a. is partis. huic obiectioni reſponderi poteſt, id eo conſilio feciſſe, quia pertractans ipſe de ortu Orionis, quarenns accidebat in tẽporum mutatione, quæ originem habebat à Syrij exortu, aut ſaltem hoc aſpectu notabatur, idcircò, vt mea eſt opinio, potius aduenientis temporis principium, quàm deſinentis finem exprimere voluit: propterea illis in verbis, vbi affirmat Orionem naſci ἀρχῇ ὀπώρας, id eſt in oporę initio, vox ἀρχῇ non minus principium mutationis, quàm temporis ſignificabit; ac ſi dixiſſet tunc Orionem naſci, cum relictus erit locus oporæ temperamento, hoc eſt in eiuſdem oporæ principio. Nec alicui id moleſtum ſit, nempè mutationẽ à Canicula inditam, locũ habere poſſe aliquibus diebus ante eius exortum, cum mutationes aëris, quæ prænunciantur ortu, & occaſu ſyderum, æquinoctijs atq; ſolſtitijs, quemadmodum Theophraſtus docet libello de ſignis Tranquillitatis (quæ verba ſupra iam retulimus) vt plurimum non in horum temporum articulis, & cum aſpectus conficiuntur, verum aliquando paulo poſt, aliquando antea locum habeant. idipſumq; poſt Theophraſtum ſcriptum reliquit Ptolemæus in calce octaui magnæ conſtructionis, qui dum ſe purgat haud quaquam exactè tradidiſſe cognoſcendi modũ, cum apparitionis, rum occultationis ſtellarũ fixarum, ex multis ab eo adductis cauſis, vna hæc eſt, vt ſatis ſit earum craſsiore quadam Minerua habere cognitionẽ, cum mutationes, quæ ſignificantur ab illis, ſequantur, vt ipſe inquit, τὸ σύνεγγυς ἀεὶ καὶ τὸ μὴ τεταγμένον μὴ δὲ τὸ

„ ἀπαράλλακτον, id eſt proximum ſemper, non autem ordi-

„ natum, aut incommutabile; cuius rei rationem reddens ſuis in commentarijs Theon, eleganter Theophraſti ſenten-

„ tiam expreſsit ſic inquiens, vt ego interpretor; interdum

„ enim tempeſtatem aut pluuiam, aut aliquid aliud huiuſmo-

„ di eadem apparitionis die futurum indicant; interdum ve-

„ rò prius, interdum etiam poſterius. quamobrem Plinius lib 2. vbi de æſtu maris agit, dixit, hæc ipſa animaduertens;

„ nec tamen in ipſis, quos dixi temporum articulis, ſed paucis

„ cis post diebus & c. & Collumella lib. 11. expressius sic.
„ In hac autem ruris disciplina nó desideratur eiusmodi scru-
„ polositas, sed (quod dicitur pinguiori Minerua) quantum-
„ uis vtile continget Villico tempestatis futuræ præsagium, si
„ persuasum habuerit modo ante, modo post, interdum etiã
„ stato die orientis, vel occidentis competere vim syderis.
Itaq; cum possit mutatio, quam Syrius præsignificat, incipere aliquibus diebus antequam oriatur, dicendum erit, Orionem, quamuis per dies 11. prius appareret, nasci tamen potuisse in mutatione æstatis in oporam, quod tempus iuremeritò Theophrastus appellauit oporæ initium. sed fortasse aliquis rursum dicere posset, tempestatum mutationes in contrarias semper fieri qualitates, idcircoq; difficiles esse, atq; inordinatas, vt exempli gratia si hyemis in ver contingat mutario, luce clarius perspicimus, ex frigida qualitate in calidam fieri mutationem, si veris in æstatem, ab humida, ad siccam: qua de re si tempus oporæ pars est æstatis, quæ tota calida est & sicca, erit affirmandum nullã mutationẽ euenire, ideoq; nullius momenti esse Theophrasti rationẽ. cui obiectioni respondere ipse eiusdem autoritate motus, qui cap. 15. primi de Plantarum causis inquit, Caniculæ exortu mutationem maximam esse, ex quo sequitur in transitu æstatis in oporam mutationem hanc fieri; nã tunc quamuis æstus maximi sint, tamen miro quodam modo aër humiditate repletur: quamobrem per id etiam temporis aliquæ plantæ gemmas emittunt, vt refert Theophrastus, cuius verba, quia optimè describunt quænam & quanta sit mutationis vis, quæ tunc efficitur, in medium afferam. ille igitur perquirens quibusnam temporibus potissimum plantæ pullulant ita inquit. Reliquis autem ambo-
„ bus, hoc idem ortu Caniculæ & post Arcturum obtingere
„ solet, etenim sub ipso sydere quanquam plurimum ferueat,
„ tamen, & Austri flant. & nubes consistunt, & ipsæ arbores
„ manifestè humescunt, & sub cortice humor quiddam expan-
„ ditur; quamobrem eo quoq; tempore confluuium alimenti
„ citatur, siue humore compulso & fatta circumobsistentia
„ quadam, seu ob aliam causam. Id tamen hominibus etiam

accidit,

„ accidit,& hinc alui vehementer soluuntur,& febres permultæ præ nimia corporum humiditate inuadunt. Terra quoq; per idem temporis amplius humescere planè videtur & aquæ proinde emergunt, & aliæ permultæ mutationes eueniunt; sed quam ob causam hæc sequantur, alias disputabimus. quod autem plantis humefactis, & aëre nullo extrinsecus obsistente germinum germinatio non absq; ratione accidit ex ijs, quæ supra diximus latissime patet. Autumnus verò non quemadmodum dictum est siccus, & frigidus est, sed potius calidus, & simul ac syderis facta mutatio sit, aër humidus satis redditur, quamobrem euenit, vt quasi mixtio quædam humidi & calidi fiat, sicuti & tempore verno calor à sequente æstate obtingit: Etenim autumno caloris progresse æstatis aliquid extat. humiditas autem recens accidit, scilicet ob densitatem refrigerationemq; aëris. ex qua sanè Theophrasti disputatione, quorumdam de Syrio Arati carminum vera sententia elucet, quibus sic cecinit.

καί μιν κικλέουσ' ἄνθρωποι
Σείριον. οὐκέτι κεῖνον ἅμ' ἠελίῳ ἀνιόντα
φυταλιαὶ ψεύδονται ἀναλδέα φυλλιόωσαι. id est,
atq; ipsum vocant homines
Syrium. non amplius illum cum sole orientem
Arbores fallunt sine humore frondentes.

clarũ nanq; est, quamuis Theone reclamante, Aratũ ad humorem illum, qui exoriente Syrio sub cortice plantarũ excitatur, respicientem, eleganter dixisse huius syderis emersu non amplius arbores esse sine humore. Præterea hinc, illud non solum verissimum esse comperimus, quod de oporã differentes diximus, nempè aliquando eam comprehendi sub hac voce μετόπωρον, vt hic autor est Theophrastus, qui ex humiditate, quæ Syrij exortu in aëre gignitur, sumit argumentum, tempus illud, quod Metoporum dicitur, humidum esse; verum etiam ob humiditatem, quæ tunc producitur, contrariarũ qualitatum mutationem fieri, nimirum siccitatis in humiditatem; insuper colligimus etiam perperam à Scaligero reprehensum fuisse Theophrastum, & ab aliquibus alijs, ea de causa, quia contra communem opinio-

nem ausus sit asserere autumnum calidum esse, ac humidū; quare Scaliger videtur Theophrasti verba hoc in loco cum Poetarum cantu comparare: nam totum autumnum absolute ac simpliciter eiusmodi esse nequaquam ille credit, sed tantum eam partem, quæ opora dicitur, quam complexus est voce illa μετόπωρον, & aliquos etiam dies post Arcturū: totum inquam illud tempus per se calidum esse, ob calorem, qui tunc dominatur, per accidens verò humidum non sua natura, propter pluuias, aliasq; in humorem mutationes, Caniculæ exortu contingentes, quæ aliquo temporis spatio postea perdurabant. neq; etiā vult humiditatem omnino dominari, sed tantam inesse, quanta satis sit ad plantarum pullulationem. quæ profectò humiditas quemadmodum per accidens fit, ita paucis post diebus absumitur, ac interit; cumq; siccitas permaneat accedēte frigore solis abscessu, qui totus est in hyeme producenda, verum ac proprium autumni temperamentum oritur, eius videlicet partis, quæ incipiens aliquibus diebus post Arcturum, protenditur ad Vergiliarū vsq; occasum. Et sanè isti, qui sic incusant Theophrastum, sciant velim, primum præceptorem reprehendere, qui eo in loco, quem supra attulimus, consentiente Alexandro, in opora atq; Autumno iam aërem humidum reddi dixit. quin etiam & fortasse Hippocratem, qui multo antea eadem videtur attulisse libello de Aëre, Aquis, & Locis & 3. Aphorismorum (quibus in locis à temporis intemperie euenturas infirmitates præsagiens, postquam dixit ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν γένηται καὶ βόρειον, &c. paulo infrà repetens de autumno vocem βόρειον, quam æstati tribuerat, haud quaquam repetere voluit alteram αὐχμηρὸν, verum eius loco posuit ἄνυδρον, respiciens, vt ipse existimo, miro quodam artificio illa humoris semina, vt sic loquar, quæ oriente Canicula in aëre exoriuntur: quæ profectò, sicuti autumnum dici αὐχμηρὸν non permittunt, ita non tollunt, quin, si non cadant imbres, idem ipse autumnus ἄνυδρος appelletur, imo & colophonem addens Hesiodo teste, dicam antiquissimam fuisse hanc opinionem initium autumni esse calidum ac humidum, quemadmodum ex ipsius carmi-

nibus habetur 2. de Ope. & Dieb. quæ supra ad aliam sententiam probandam adduximus.

Ημος δὴ λήγει μένος ὀξέος ἠελίοιο
Καύματος ἰδαλίμου μετοπωρινὸν ὀμβρήσαντος
Ζηνὸς ἐρισθένεος.

Quum itaq; iam desinit robur acuti solis
Calore humido per autumnum pluente
Ioue præpotente.

Ex quibus, quamuis alia sit Procli, Moscopoliq; mens, satis colligi potest ex illis verbis, καύματος ἰδαλίμου, Hesiodum credidisse solis calorem autumni initio coniunctam habere humiditatem, quam primæ pluuiæ autumnales progignere solent. Verum quod pertinet ad mutationes, quæ in humidam naturam Syrio exoriente fiunt, prætereundum non
,, est, quod Plinius lib. 2. refert, cuius hæc sunt verba. Nam
,, Caniculæ exortu accendi solis vapores quis ignorat? cuius
,, syderis effectus amplissimi in terra sentiuntur; feruent ma-
,, ria exoriente eo, fluctuant in cellis vina, mouentur stagna. & c. quibus verbis respondent ea, quę Aristoteles scripsit 8. de Hist. anim. cap. 15. vbi narrat, aliquorum syderum exortu vberes piscationes fieri, præsertim cum Syrius exoritur; quia tunc mare maximis motibus agitatur, vt in Bosphoro præsertim videre est. causam verò harum mutationum, quæ emergente Cane conspiciuntur, non est hic locus demonstrandi: dicam tantum, eam, quæ ad pluuias pertinet, in Austros à Theophrasto referri, qui solent, cū Syrius exoritur, spirate ingentes, et commoueri; hi verò, vt eorum est natura, plurimos afferunt imbres. Cur autem potissimum hi venti exoriente hoc sydere excitentur, explicatur à Theophrasto in libello de ventis tex. 45. & à præceptore in problem. 11. & 32. sect. 26. de qua re nos plura in annotationibus super locum illum. Iam verò ni fallor satis superq; probatum est Theophrasti verba, quod ad primam eorum partem attinet, vera esse, in qua de ortu Orionis disputatur; cum satis monstratū sit eius seculo, quemadmodum Theophrastus scriptum reliquit, principio oporæ totam imaginem conspiciendam se prebuisse; vnde manifestum est etiam

vt

vt Theophrasti verba à Vicomercati calumnijs vindicemus, nihil opus esse, vt nonnulli crediderunt, ad acronychum Orionis ortum confugere, ac si Theophrastus de illo verba fecisset: cum ipse eum exortum præsefcrat, qui principio oporæ contingebat, quo tempore sol in Cancro vehebatur, ac Leone; cum alioqui acronychus exortus tunc esset, cum Sagittarij signum tenebat.

Secundum disputationis membrum exponitur, hoc est Orionem ætate Theophrasti principio hyemis, occidisse. item quid proprie χειμὼν significet aperitur; & cur hyems bruma dicatur. Cap. VIII.

SVperest nnnc alterius membri veritatem demonstrare, nempe Orionem occidisse principio hyemis; verum antequam vlterius progrediamur, animaduertendum est, Theophrasti verba, non secus de occasu totius Orionis explicanda esse, ac de eiusdem integro exortu. nõ enim verisimile est nec probabile, cũ de Orionis exortu disputat, tempus enm accipere, quo totus Orion desinebat apparere; cum verò de eiusdem occasu loquitur, tantnmodo illud, qno occultari iã incipiebat. quáquã, nec illis valde repugnarem, qui Theophrasti verba de tempore, quo Oriõ mergi incipiebat, omnino interpretanda esse, mordicus
» tueri vellent, cum dixit, ineunte verò hyeme occidit & c. quasi Hesiodum imitatus, consilium fuerit illius Vergiliarum occasum innuere, ac flatus illos, qui tunc temporis excitabantur. scribit nanq; Hæsiodus secundo Oper. vt inferius suo loco planum faciam, varios incertosq; ac vehementes ventos surgere consueuisse, cnm Vergiliæ robur validum Orionis fugientes occumbebant; quæ sententia, de initio tantum occasus Orionis veritatem habet, quoniam eodem tempore, quò Vergiliæ mergebantur, Pes Orionis sinister occnltari incipiebat, quæ stella prima erat totius imaginis ad occumbendum. verum ob rationem superius allatam explicatio prior mihi magis arridet. Ad hæc considerandum etiã est hyemem duo principia habere apud Græ-

cos autores veluti & æstatem, vnum à Vergiliarum occasu, alterum verò à Brumæ solstitio; quapropter illa vox χειμὼν, nisi aliquid aliud ei addatur, de vtroq; principio accipi potest, ita vt, cum dicat Theophrastus simpliciter; occidit autẽ hyemis initio, videndum sit, de quo nam principio ipse loquatur; aut de eo quod sumitur à Vergiliarũ occasu, aut de altero. mea hęc est sententia, de illa hyemis parte eum loqui, quæ incipit sole ingrediente Capricorni principium, siue paulo antea. ratio est. quia sępe ac sępius gręci autores tantummodo vocẽ, χειμὼν, ponẽtes absq; vllo adiuncto nomine, de ea potissimum parte hyemis loquũtur, quæ vna cum solstitio notatur; quod vt clarius intelligamus, animaduertendũ est, quamquã hyems à probatissimis autoribus antiquitus diuisa fuerit in tres partes, quarum vna, vt vidimus, à Vergiliarum occasu initium habebat; à brumali solstitio altera; tertia verò à flatu Fauonio; ac vt generatim loquar, omne illud tẽpus, quod inter Vergilias est, atq; vernũ ęquinoctium hac voce χειμὼν veteres appellauerint: tamen, cum distinctius, ac explicatius loquebantur, partem hyemis primam sub Vergilias, siue sub Vergiliarum occasum eos nuncupasse, alteram verò sub brumalem conuersionem, tertiam deniq; sub Fauonium. Verum quia circa solstitium hyemale, & sequentibus diebus hyems maximè viget, ac propriæ illius qualitates tum maxime locum habẽt, ex quo & Theophrastus cap. 16. lib. 5. de Plantarum causis circa hybernũ solstitiũ diebus quadraginta aërem penitus algere scripsit, atq; hos dies Præceptor cap: 15. octaui lib. de Animal. hist. χειμεριωτάτας ἡμέρας, nisi fallor appellauit; hac de causa partem hanc ijdem per excellentiam χειμῶνα præcipue dixere: qua voce insinuantur nobis dies illi, qui circa hyemale solstitium ac prope sunt. quod totum verissimum esse comprobat Hippocratis autoritas Epidem. primo vbi ita inquit,
„ ὑπὸ δὲ χειμῶνα περὶ ἡλίου τροπὰς χειμερινὰς, καὶ μέχρις ἰσημε-
„ ρίης. hoc est sub hyemem circa hyemales conuersiones, &
„ vsq; ad æquinoctium. quibus satis perspicuum est, apud eundem idem esse, sub hyemem, ac circa solstitium, atq; ob id vocem, χειμὼν, propriè, ac præcipue sumptam dictum

tempus

tempus significare. atq; ex hoc loco nobis exponitur sententia eiusdem, vbi in principio citati libri, perspicue distinguens tempus illud, quod χειμῶνα appellauit, ab a-
,, lio quod ὑπὸ πληϊάδα nuncupauit, sic inquit, ὑπὸ πληϊάδα
,, ὕδατα πουλλά, ξυνεχέα, μαλθακά, ὡς ἐν νοτίοισι. χειμὼν νότιος.
,, σμικρὰ πνεύματα βόρεια, αὐχμοί. id est sub Vergilias aquæ
,, multæ, continuæ, iuges, vtpotè spirantibus Austris factæ;
,, hyems austrina, boreales spiritus pauci, squallores. luce enim clarius est, cum Hippocrates dicat hyeme fuisse maximas siccitates, aliquosuè flatus boreales spirasse, quamuis paucos, aperte hanc partem segregare ab alia, quam ὑπὸ πληϊάδα ipse vocat; in qua nequaquam boreales flatus spirasse inquit, nec siccitates fuisse, verum è contra austrinos, secum ferentes multas, continuasne pluuias, perflasse, idem ipse est autor. quamobrem dicendum erit voce χειμῶν, ni fallor, voluisse eam hyemis partem insinuare, quæ solstitio notatur. id ipsum expresit in secundo statu affirmans, paulo ante Autumnũ vsq; ad Vergilias pluuias ctebras fuisse atq; præposteras tempestátes, repentinamq; ventorũ mutationem modo ex austrinis in boreales, rursus ex his in austrinos, intemperiemq; hanc perdurasse etiam sub Vergilias, postea verò hyemem borealem fuisse. & mox alteris illis verbis, tertij status, vbi dicit, fuisse ad Vergilias vsq; paucos imbres & australes, hyemem verò siccam extitisse & aquiloniam. quibus in locis compertisimũ est, Hippocratem distinguere tempus illud, quod ipse vocat χειμῶνα, ab eo, quod ab eodem exprimitur voce illa ὑπὸ πληϊάδα. quãobrem ex his Galenus suis in commentarijs super hunc librum innuit, quemadmodum ex ipsius verbis aliqui doctissimi viri nostræ ætatis venati sunt, tempus circa solstitium proprie ab Hippocrate χειμῶνα appellari. locus verò ibi est, vbi pertractans hyemis totius diuisionem ad mentem Hippocratis, atq; in tres partes secans, dixit alias duas sementarium, & plantatium vocari. Quod etiam verisimum esse ex antiquorum poetarũ monumentis comprobare possumus; cum non ob aliam causam, ni hallucinor, Simonides in illis carminibus, quæ citat preceptor v. de Hist. animalium

um cap. 8. mensem in quo contingit solstitium χειμερινὸν μηνὰ, vocauit, nisi quia tunc temporis illa pars anni locum habet, quæ χειμών propiè dicitur. Vergilius etiam cum primo Georgicorum ita cecinit.

Humida solstitia, atq; hyemes orate serenas
Agricolæ.

nonne clarissimum est, quando vocem, hyemes, contra ponit alteri, solstitia; qua significare voluit æstiuam conuersionem; vocasse Brumæ solstitium hyemes? idq; non alia de causa, nisi quia tunc illa pars anni, quæ propriæ hyems dicitur, erat. Quamobrem idem alibi 2. Aeneid.

Frigida sub Terra tumidum quem Bruma tegebat.

ponit vocem Bruma, hoc est Capricorni solstitium, vt notat Seruius loco huius, hyems. dixitq; Brumam significare nobis solstitium Capricorni; qnoniam veteres hoc anni tempus, quia breuissimus tunc dies existat, vt testis est Ma-
» crobius primo Saturnalium, hac voce appellarunt. Brumam
» inquit ille à breuitate dierum cognominantes id est, βραχὺ
» ἦμαρ, quem locum cum perpenderet Isidorus 5. Orig. addidit eadem de causa hyemem brumam dici. ex quibus necessario sequitur; quod si hyems proprie sumpta, ea anni pars dicitur, quam eiusdem breuissimi dies metiuntur, & hanc ob causam Bruma appellatur; breuissimiq; dies sunt circiter Capricorni solstitium, tempus quod circa hoc solstitium est, hyemem proprie vocari. Idipsum etiam innuere mihi videtur doctissimus Iacobus Mazonius cap. 22. tertij libri suæ Apologiæ, vbi ponit carmina Vergilij, quæ nos supra citauimus; quo in operæ satis superq; complectitur encyclopediam quandam omnium artium, atq; diuinarum humanarumq; rerum scientiam: vir quidem nostra ætate ad miraculum vsq; suspiciendus; cuiusq; aliquando fuisse discipulum mitifice glorior.

Fusius Theophrasti verba enarrantur, demonstraturq́; verè ipsum scriptum reliquisse hyemis initio occumbere Orionem consueuisse. Cap. IX.

SVpposita hac igitur veritate facile erit verum germanumq; sensum verborum Theophrasti elicere. nam cū supra satis superq; ostenderimus, Orionem suo eculo ad dies 15. ante Brumę solstitiū occidere consueuisse; cum asserendum sit, hyemem proprie dictam, totidem fere antea diebus incipere, totidemq; postea perdurare, vel paulo pluris; nimirum si Theophrasto credimus diebus viginti ante, totidemq; post, (qui circa solstitium frigus & hyemem diebus circiter quadraginta vigere scripsit,) si tempus illud vniuersum, vt auctores grauissimi, quos supra recensuimus, docuerūt, hyems proprie est, quod circa hybernam est conuersionem; perspicuum est, cum Theophrastus scriptis mandauit sua ætate Orionem ocidere ἀρχῆ χειμῶνος, significare voluisse, totum hoc astrum occumbere principio illius partis anni, quæ propriè χειμών appellatur; videlicet circiter dies 14. aut. 15. ante Brumale solstitiū. Hancq; esse veram ac propriam verborum Theophrasti explicationem satis superq; ostenditur, cum vix posſimus, si secus locum explicauerimus, à falsitate ea defendere. nā si dicendū est, quemadmodum à principio suppositum fuit, illum verba facere de occasu apparente totius Orionis, eo quod de exortu apparente totius imaginis sermonem supra habuerit; haud quaquam verum esset eiusmodi aspectum contigisse hyemis initio, vt Theophrastus docet, si aliam hyemis partem acciperemus ab illa, quam supra explicauimus; cum nequaquam hyemis initio, quæ à Vergilijs incipit, totus Orion occideret, quin potius tunc occumbere totus inciperet, cum Pes eiusdem sinister, (quæ stella prior totius imaginis occumbebat,) per id temporis, quemadmodum dictum est, occasum matutinum verum efficeret cum partibus 3. 15. Tauri; quod erat ad 28. & 29. Octob. sole oppositum punctum ingrediente, nec priusquam diebus 13. ante occasum Vergiliarum; occasum verò matutinum apparentem, idem ipse

ipse sinister Pes absolueret sub Vergilijs ipsis. neq; ad occasum verum totius Orionis confugiendum est, (qui aspectus sole in partibus 24.48. Scorpij deiecto obtingebat, nec tardius quàm dierum 12. post Vergiliarũ occasum). enimuerò Theophrastus de apparente tantum intellexit, nõ de vero, vt superius ex eiusdẽ verbis probatũ est. Quamobrẽ cõcludẽdum erit, cum de occasu apparẽte totius imaginis verba faciat, eiusmodiq; aspectus tunc fieret cum sequente duarum Collorobi, quando sol ingrediebatur grad. 15. 48. Sagittarij, hoc est 8. aut 9. Decemb. & circiter dies 14. 15. ante solstitium hyemale; de eo iuremerito scripsisse Theophrastum, ipsum hyemis initio contigisse, hoc est illius partis initio, quam nobis affert solstitiũ; quę est, vti supra iam diximus, proprie hyems. qui aspectus cum esset quasi diebus 30. post Vergilias, atq; ob eandem causam, post eius hyemis initiũ, quæ incipit cum earundem occasu, Theophrastus nequaquam affirmare poterat, nisi manifestissime à veritate discedens, tunc eum contigisse. Neq; alia mens fuit Aristotelis prob. 12. vbi eandem quæstionem pertractans, postquam dixit, Orionem exoriri oporæ initio, statim subdidit,
„ relinquens vocem illam ἀρχῇ, δύνει δὲ χειμῶνος, hoc est oc-
„ cidit autem hyeme. innuens, ni fallor, Orionem occumbere hyeme proprie accepta, nimirum circa solstitium, consequenterq; in mutatione, quam ipsum solstitium secum affert. quæ expositio, si vera non est, fatendum erit illo in loco præceptorem nil probare, eorum quæ proposuerat; quia non sequitur, Orion hyeme occidit, ergo in temporum mutatione; verum alia significatione rectè quidem consequens erit, Orion occidit hyeme proprie accepta, ergo in temporum mutationibus. nam cũ circa solstitiũ occũberet, meritò in temporis mutatione, quæ tunc eueniebat occumbere dicebatur. tandem si alicui hæc nostra non placeret expositio, dicendum erit vt Theophrasti verba defendamus, cum Orion totus quindecim tantũ diebus antequam fiat solstitium occideret (quo tempore ob rationes supra allatas, cum de eiusdem ortu locuti sumus, locum habere potest, ac incipere mutatio, quæ ex solis ingressu ad pun-
ctum

ctum illum potissimum euenit) ob id autorem scriptum reliquisse Orionem occidere ἀρχῇ χειμῶνος, hyemale tempus accipiens, quod secundum Astrologorum atq; Philosophorum opinionem incipit, cum sol attingit iam punctum Capricorni; ac si dixisset, cum Orion paulo ante brumale solstitium mergatur, quo cum hyems incipit, atq; eo tempore in quo hyemis temperies locum habere potest, consequens esse principio hyemis Orionem occumbere: quod cum verũ sit, quemadmodum certe tenendum est, satis superq; declaratum erit, quod supra hoc secundo libro faciendũ proposuimus, verba Theophrasti nullam falsitatem in se habere. quamobrem reliquum erit, vt de terrio huius disputationis membro verba faciamus, in quo Vicomercati oppositiones, atq; difficultates è medio labefactandę veniunt, eiusq; argumentationes diluendæ: verum quia, vt iam dictũ est, sua opinio nititur auctoritate pręceptoris 2. Meteoron; operæpretium erit eius verba primum in medium afferre, atq; discutere, anteaquam Vicomercati obiectiones dissoluamus. de his igitur omnibus tertio libro agemus.

FINIS.

LIBER TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

Ponuntur Aristotelis verba, atq; ex Alexandri, & Olympiodori senteтia explicantur. præfertur Alexandri expositio; rursusq; tota Aristotelis disputatio quatuor maximis dubitationibus vocatur in dubium, aliaq; affertur interpratatio Olympiodori. Cap. I.

ARistoteles postquam capite quarto 2. Meteor. generationis, motusq; ventorum causas explicauit,
,, eiusmodi verba cap. 5. ponit, sol autē vētos sedat,
,, & ciet; exhalationes enim, quæ paruæ, & debiles
,, sunt, ampliori suo calore tabefacit, cum minor sit calor il-
,, le, qui in exhalationibus reperitur, & discernit; preterea
,, ipsam terram prius exsiccat, quàm in vnum collecta secre-
,, tio orta fuerit, non secus ac si in magnum ignem materia
,, combustioni idonea exigua incideret, antea sępe deuritur,
,, quàm fumum ædat. ob has igitur causas & ventos sedat, &
,, quo minus initio exoriantur prohibet: partim exiccatione
,, sedans, partim vero siccitatis celeritate prohibens gigni,
,, quamobrem circa Orionis ortum maxime oritur tranquilli-
,, tas vsq; ad Ethesias, & Prodromos. & paulo post inquit, in-
,, certus autem, & difficilis videtur esse Orion, & occumbens,
,, & emergēns, propterea quod occasus, & emersus in tempe-
,, statis mutatione contingit, ęstatis, vel hyemis, atq; ob astri
,, magnitudinem dierum fit aliqua pluralitas; omnium autem
,, mutationes turbulentæ sunt ob inconstantiam. De primis
verbis Olympiodorus; quem secutus est Ludouicus Buccaferra magnus nostræ ætatis philosophus, existimat Aristotelem, cum prius egisset de ventorum motu, nunc de eorundem quiete agere, quæ proprie à grecis *νηνεμία* vocatur, hoc est quies, siue cessatio à spiratione; cum ne minima, vel lenis aura

aura sentitur. Verum hæc expositio apertissime contraria
» est primis philosophi verbis, quibus inquiens, sol autẽ ve-
» tos sedat, & ciet & c. ostendit non minus in ipsis pertracta-
ri de eotundem motu, quàm de quiete. idcirco probabilior
est Alexandri sententia, quam omnes latini interpretes se-
cuti sunt, nimirum Aristotelem verba facere quomodo sol
aliquando augere ventos posit, efficereq;, vt vehementius
validiusque spirent; aliquando verò idem sol à spiratione
eos cessare faciat; idq; nõ iniuria, cum admodum conueni-
ens esset, postquam iam explicauit causas motus atq; gene-
rationis eorum, modo docere, vnde etiam huius motus va-
rietas ortum duceret; quem modo magnum, modo exiguũ
existere videmus, modo penitus deficere. Inquit igitur A-
ristoteles, agens primo loco de causis, quare venti desinant,
duobus modis id contingere; aut qnia sol, exhalationes ip-
sas, quæ ventorum materia sunt, debiles inueniens & exi-
guas, vehementi suo calore paucum earundem calorem ab-
sumit; idq; locum habebit non solũ in illis exhalationibus,
quæ sursum euectæ adhuc obliquo non mouentur tramite,
nec venti sunt, verum etiam in illis, quæ in orbem feruntur,
& iam ventorum naturam ac motum sortitæ sunt; quæ om-
nes à sole vel exoriente, vel occidente, vel cęli culmen te-
nente absumũtur, quemadmodum autor est Arist. ploblem.
36. part. 26. aut quia (non secus ac si in magnum ignem ma-
teria combustioni idonea exigua inciderit, ante sępe deuri-
tur, quàm fumum ædat) præuenit sol suo calore terram; atq;
prius exsiccat, quàm ipsa posit aliquam exhalationem gi-
gnere; quod maxime locum habet in illis exhalationibus,
quę iam iam producendę erant; non autem in illis, quę pri-
dem productæ sunt; quare sol suo calore ventorum genera-
tionem impedit potius quàm spirationem, cũ iam editi sunt
& actu spirant. his de causis cõcludit præceptor vẽtos de-
» ficere, quod cum dixisset, subiungit postea. Quamobrẽ circa
» Orionis ortum maxime oritur tranquillitas vsq; ad Ethesias
» & Prodromos. quę verba, quia maximam pręseferunt obscu-
ritatem, idcirco interpretes in eorum explicatione, cum
obscuri, tum varij sunt. Primum enim haud satis apparet

quomodo ex superiori disputatione sequatur, circa Orionis ortum, illam ventorum tranquillitatem esse oportere, quam dicit Aristoteles; & tamen particula illa, quamobrem, ostendit ex vna saltem propositarum rationum consequens esse, tunc temporis potissimum ventorum quietem locum habere debuisse. præterea cum præceptor paulo infra difficilem atq; incertum vocet Orionem emergentem, ob id, quia excitari tunc soleant difficiles incerti ve flatus, vt omnes exponunt, videtur paucis tantum interiectis verbis contraria protulisse; cum maxime pugnent inter se, primum asserere, Orionis exortu ventos præsertim desinere; deinde paulo post eodem tempore spirare multos, vehementes, ac difficiles. insuper, si Orion, vt testis est præceptor, ante Etesias oriebatur, cuius exortu venti iam dicti excitabantur, perdifficile admodum cognitu est, quomodo tranquillitas illa, ac defectus ventorum locum habere poterat ab Orione ad Etesias ac Prodromos, cum tempore illo vniuerso inter Orionem atq; Etesias interiecto, quod Aristoteles tribuit tranquillitati, potius importuna vis illa ventorum flare debuisset, quæ ortu Orionis spirare incipiebat. postremo diu multumq; expositores laborarunt, vt tempus inuenirent, in quo ex præceptoris mente oriretur Orion & dominaretur trãquillitas, & in quo etiam eodem exoriente excitarentur venti, quos commemorat. Olympiodorus retinens suam de hac re opinionem, hoc est Aristotelẽ hic de ventorũ quiete pertractare, vult ob id de Orione verba facere, quia eius exortu, atq; occasu non modo venti excitari soliti sint, verum etiam & quiescere; quare primæ obiectioni sic responderet, idcirco de Orione mentionem fieri, quia contingat aliquando eius ortu ventos sedari; ad secundam verò obiectionem diceret, nullam in Arist. verbis inesse contrarietatem, cum possit vtrauis res locum habere. ad tertiam verò, tunc vsq; ad Ethesias perdurare ventorum quietem, cum exortu Orionis regnare incipit. Postremę tandem occurreret, Orionem vere exoriri quando sol in Tauro erat. sed longe alia omnino mens est Aristotelis, de qua pluribus infra. Nunc satis hęc.

Olympio-

Olympiodori explicatio reijcitur, affertur eiusdem loci Alexandri explanatio, atq; Suessani Vicomercati, & Buccaferreæ autoritate repudiatur. eiusdem Suessani interpretatio adducitur, & expenditur. Cap. II.

QVantum distet iam supra allata expositio Olimpiodori à veritate, atq; à mente præceptoris, vel ex hoc conspici potest, quod Aristoteles simpliciter atq; absolute affirmat, Orionis exortu præcipue ventos desinere consueuisse, nec vllum quidem verbum facit de eorum motu. quamobrem dicendum erit, cum indefinita vniuersali æquipolleat, quod eo tempore, quod exprimit, voluerit aut sẽper, aut vt plurimũ vẽtorũ esse trãquillitatẽ: neq; prima difficultas ab Olympiodoro obliteratur; cum enim Aristoteles, vt iam dictum est, posuerit particulam, quamobrem, ostendit ob allatas rationes quietem Orionis exortu inesse, nempe aut quia sol suo calore calorem exhalationis deperderet, aut quia exsiccaret terram priusquam vllam posset exhalationẽ gignere; quę duo locũ non habent eo tempore, quò vult Olympiodorus Orionem oriri: cũ sol nequaquam ea vi tunc præditus sit (quod sensu concipitur) vt posit siue exhalationes consumere, quæ iam excitæ sunt, siue impedire ne generẽtur. Hinc lõge abest à veritate, causas adducens tranquillitatis; cum adstruere cogatur verno tempore, & ex consequenti exortu Orionis ventos cessare, eo quod præterita hyeme tota iam materies absumpta sit, ex qua venti generantur, cũ alioqui Aristoteles, ad solẽ vimq; eiusdem omnia referat. Nec etiam secunda argumentatio profligata est, cũ dicat Arist. his in verbis absolute Orionis exortu vẽtos minime spirare, consequenterq; vt plurimum aërẽ tunc quietum esse. quamobrẽ nullus relinquitur locus sententiæ Olympiodori, vt possint aliquando spirare, aliquando verò minime: cui obstant adhuc tertia, atq; quarta ratio, cum ad ostendendam Aristotelicæ orationis veritatem, demonstrare necesse sit, quomodo verum esse posit, Orionis exortu tranquillitatem esse, quę se ad Ethesias vsq; extenderet, idq; tunc semper aut vt plurimum locum habuisse,

buisse, rursusq; eiusdem Orionis exortu plurimos excitari vêtos, eosdemq; inconstantes & incertos semper, vel vt plurimum consueuisse; quę adhuc latent, Olympiodori explicatione recepta, qui profectò supponens exortu Orionis flatus deficere, neq; huius defectus aliã rationem reddens, præter hanc vnam, quod scilicet præterita hyeme omnem exhalationem consumptam fuisse affirmat, ostendit casu potius, quàm certa quadam ac naturali ratione tunc temporis contigisse eorum defectum; cum alioqui Aristoteles veras ac proprias tranquillitatis, quæ per id tẽporis contingebat, causas eo loco doceat: præterquam quod, si Orion vere emergebat ad 24. Maij, ut ipsemet Olympiodorus affirmat, consequens erat, vsq; ad Ethesias et Caniculam tunc perdurasse tranquillitatẽ; quod temporis spatium duos menses excedit: id quàm absurdum sit, alij viderint. Auerroes, atq; ex latinis magnus ille Albertus in eorum commentarijs, ne verbum quidem de hac re; at Alexander, quem porissimum D. Thomas & Gaietanus secuti sunt, hac in parte sigillatim de secũda difficultate mentionem faciens, vult, Aristotelem dixisse, ita flatus exortu Orionis defecisse, vt non ad unguẽ exortus tempore defecisse intellexerit, sed paulo ante eius exortum, in exortu verò spirare ventos illos, quos commemorat; eius hæc sunt verba. Quæret autem aliquis, quo-
„ modo, cum paulo ante dixerit circa Orionis ortum, potis-
„ simum fieri tranquillitatem. Nunc ait & Orione exoriente
„ & occidente ventos difficiles, & incertos excitari; videbitur
„ enim pugnantia protulisse. An non idem designatur tempus
„ verbis illis circa Orionis exortum, & alteris illis Orion
„ exoriẽs? quare nil prohibet trãquillitatẽ factã ãte emersum
„ illius, in emersu ipso incertos, & hybernos flatus exoriri.
Verũ cõtra Alexãdri interpretationẽ sic disputant, eam refellentes, Augustinus Suessanus, Franciscus, Vicomercatus ac Ludouicus Buccaferra. Arist. enim in contextu exprimit hanc tranquillitatem ad Ethesias vsq; perdurare, quod haud quaquã contingere poterat, si ante exortũ Orionis incepisset, sicuti Alexander exposuit, cum breui quidem ob ipsos flatus, qui in eius exortu excitãtur, esset interitura; quamobrem

brem secus eam explicare moliuntur, quamuis ex ipsis vnus ab altero, omnesq; inter se dissideant, ac diuersam quisq; ab vnoquoq; sententiam ex hoc loco eliciat. Nam Augustinus Suessanus, vt omnem funditus contradictionem euellat, ponit tres exortũ species, cosmicum, qui fit, quando stella oritur manè ante solem, acronychum alterum, quãdo vesperi post eiusdem occasum apparet; idq; duobus modis, aut quando stella in oriente conspicitur, cum sol occidit, aut quando in occidente visitur post solis occasũ; subiungitq; Aristotelem de orientali acronycho, vt sic loquar, verba facere: qui aspectus secundum illũ eueniebat, sole Geminorum signum percurrente, quia tunc Orion cum Sagittario supra Athenarũ horizontem emergebat. ita enim in-
„ quit. Alius est Cronicus, quo stella oritur in nocte post so-
„ lis occasum, & iste duplex est, aut ex parte orientis, vt potè
„ quando sole occidente stella apparet in oriente, & hoc pacto
„ oritur Orion parum ante Ethesias, & Prodromos; sole e-
„ nim tenente Geminos, & occumbẽte, Orion oritur de nocte
„ cum Sagittario ex parte orienris, & circa hunc fieri tran-
„ quillitates dixit. De occidentali verò acronycho vult Aristotelem verba facere paulo infra, vbi inquit Orionis emersu ventos flare consueuisse; nam vt inquit ille, eiusmodi aspectus sole Libræ signum possidente eueniebat; nam tũc Orion in Sagittario existens paulo post eius occasum ap-
„ parebat; Augustini verba hæc sunt. aut ex parte occidentis
„ & sic Orion oritur ferè in principio autumni, quia sole oc-
„ cumbente cum Libra, Orion apparet post solis occasum
„ propè occidentem, & hoc modo dixit turbationes fieri cir-
„ cà orrum Orionis, quæ fit in permutatione temporis. Hęc est Suessani opinio, qui licet magni nominis vir æque vè doctus, tamẽ paucis verbis lapsus est ad tres maximos errores: quorum primus est, quem memoriæ adscribere possumus; quod cum velit Orionem nasci cum Sagittario, illum ponit in hoc signo vel non longe ab eo, cum tamen communis omnium Astrologorum sententia, quam sensus ipse comprobat, hanc imaginem potius in opposito loco statuat, id est in Geminorũ signo, vel in Tauro, qua de

re

ræ necesse erit, vt cum his oriatur non cum Sagittario. ex his sequitur etiam Orionem minime potuisse ortum acronychum facere, vt ipse existimat, orientalem, cum sol Geminorum signum percurreret; neq; occidentalem cum Libram teneret. Secundus error est, quia haud quaquam verisimile est, (quod etiam Buccaferra animaduertit) Aristotelem tam breui interuallo tam magna æquinoctione fuisse vsum, sicuti hec ipsa esset, si vnica voce diuersum eiusdem exortum accepisset. Tertius verò error est, quia astrologicæ scholæ terminos confundit, cum ortus cosmicus is sit, quando stella cum sole oritur, non autem cum antea apparet; item nec possit vllo pacto ortus acronychus appellari, quātū ad fixas stellas pertinet ille ipse, quem in occidente fieri existimat, imo potius occasus: nam quemadmodū Ptolemęus in Almagesto docet, tres superiores planetæ (quod maxime contingit etiam stellis fixis) nullum alium aspectum efficere possunt, quàm occultationem, quando occidentales sunt à sole in sequentibus signis, ac in occidentis angulo; quæ ab ipso dicta fuit propriè ἑσπερία κρύψις, aut ἑσπερικατάδυσις φαινομένη: quando verò orientales sunt, in antecedentibus signis, atq; in oriente, emersionem. Quem verò Suessanus vespertinum exortum dicit, nimitum quando stella, ac sol sese mergunt locum non habet, nisi in Venere atq; Mercurio, cum ob velocitatem eorum motuum, tum quia parum absunt à sole, circa quem varijs ac multis modis inuoluuntur: quamobrem verum erit, si exempli gratia sol in Libra Venusq; siue Mercurius in vltimis Libræ partibus vel in Scorpionis initio sit, horum alterum oriri posse ortu vespertino, quia poterunt, vbi aliquantulū processerunt à congressu & ab apogeo Epicycli in consequentia è radijs solaribus exeuntes, cum ab eo discedant, emersionem, siue ortum vespertinum, vt vocant, efficere. verum si aliqua stellarum fixarū ibi esset, aut vnus ex tribus superioribus planetis, id cōtingere minime posset, cum potius è contra ipsi motus sui tarditate præueniātur à sole atq; à suis radijs breui tegantur: qua de re dicuntur esse proximæ occultationi vespertinæ. & meminisse poterat Suessanus se legisse apud Ptolemæum in

8. lib.

8. lib. Almagesti, cum de nona specie aspectuũ loqueretur, quos fixæ stellæ cum sole efficiunt; quæ vocata ab eo fuit, vt iã supra allatum est, ab vtrinq; situ in occidente ἀψῖνος λήψ, tres illos modos occasuum, quos memorat, nunquam exortus, occasus verò semper ab eo fuisse appellatos. verũ circa huius viri opinionem longior non ero, cum satis superq; ostenderim, vt mihi persuadeo, quantum ab ipsa veritate atq; ab huius loci sententia abhorreat; quam sanè veritatẽ ea tãtum in parte attingit, dum scribit, tunc ortũ Orionis potissimum fuisse, cum sol maximas vires haberet, idq; Aristotelis verba significasse.

Ponitur Vicomercati Buccaferreæq́; opinio & reijcitur, Olympiodoriq; verba expenduntur, & redarguuntur. Cap. III.

VIcomercatus autem, quamuis circa primam difficultatem optimè se gerat, rationem adducens, quomodo ex allatis argumentationibus Orionis ortu flatus quiescere, quietemq; eorundem ad Etesias vsq; perdurare sequatur; quæ quidem eiusmodi est; quia Orion oriebatur eo tempore, quo sol multo eius calore exhalationes omnes excitatas vim habebat consumendi, neq; ob terræ siccitatem aliæ poterant generari, quocirca necessarium erat, tunc quietem ventorum locum habere; tamen cum voluerit postea Orionem nasci cũ sol, vel extremam Tauri partem, vel primam Geminorum teneret, videtur sibi ipsi contrarius esse. quando sole illas obliqui circuli partes peragrante non possit illius calor tãta vi præditus esse, vt valeat iam generatas exhalationes absumere; siue exsiccando terram impedire, quo minus nouæ emittantur: quod quidem satis commode facit ipse sol Cãcrũ possidens ex mente præceptoris. Preterea in altera difficultate ceterisuè, quæ sequuntur, lõge abest ab ipsa veritate, cum velit, vt tollat omnem contradictionem, Aristotelem quãdo dixit, circa Orionis ortum fieri tranquillitatem, ita intellexisse, vt postea; fieret; cum verò dixit paulo infra, exortu eiusdẽ flare ventos, accepisse tunc tẽpus illud præcisè in quo apparebat,

adeo quòd inquit ille; esse poterit, (vt in ipso, vt sic loquar,) instanti exortus Orionis, locum habeat hæc commotio, pauloue postquàm emersus fuerit, statim venti cessent, atq; ad Etesias vsq; quies hęc dominetur. Verum quantum hęc eius expositio à veritate ipsa discedat, ipsissima Aristotelis verba fidem nobis faciunt, quibus cum mirum in modum contra pugnat. preterquam quod parum differat dicere, circa Orionis exortum, & Orion exoriens; cum hi duo loquédi modi satis commodè exprimere possint actũ ipsũ exoriédi Orionis. quamobrẽ dicente Aristotele circa eius exortũ vẽtos deficere, non video quomodo absq; conspicua verborũ inuersione dici possit, eum accepisse tempus illud quod sequebatur. preterea cum hæc ventorum turbatio, quæ exortu Orionis incipiebat, perdurare deberet ex Aristotelis mẽte secundũ Vicomercati sententiã ad multos dies, quòd illis in verbis ipse videtur asseruisse, Atq; ob magnitudinẽ astri dierum sit aliqua pluralitas; necesse erit fateri non solũ Orionis exortũ, verum etiam multis inde diebus ventos illos flauisse, qui tunc inceperant: quare asserendum erit post Orionis ortum æque ventos dominatos esse, atq; quietem. quæ si post multos dies ab eius exortu incipiebat, nequaquam verum erit, eam habuisse initiũ circa illũ, quemadmodum tamen Aristoteles ponit. Ludouicus Buccaferrea secundę obiectioni respódens, inquit Aristotelem accipere cosmicũ ortum, qui duobus modis fit, perfecte atq; imperfecte: perfectum verò exortum illum esse dicit, quando tota imago vna cum sole oritur, imperfectũ verò quando prima eiusdẽ stella oriri incipit cum eo; qua posita distinctione, sic Aristotelem exponit, vt velit, illum, quando inquit exortu Orionis vẽtos excitari, imperfectũ exortũ accipere, quẽ Buccaferrea fieri Maij mense cũ sol Taurũ tenet, credit, secutus pro parte Olympiodorũ. cum verò dixit eiusdẽ ortu esse tranquillitatẽ perfectum intelligere, qui eueniebat ad tertiã diem Iulij; ab eoq; ad Etesias vsq;, qui suscitabantur circa decimamseptimam eiusdem mensis, regnare iam dictam tranquillitatem. Verũ quantũ Buccaferrea aberret preter id quod in Vicomercatũ attulimus, hinc cõspicue cognosci-

gnoſcimus. Nam Ariſtoteles verbis illis, quę ſequuntur, vbi
vocat Orionem, difficilem atq; incertum, loquitur de appa-
rente exortu; non autem de coſmico ac vero, quemadmodũ
credit Buccaferrea. nam ſi non ita eſſet, nequaquam ratio
Ariſtotelis locum haberet, quæ probat Orionis exortu eos
ventos ſpiraſſe, quia in mutatione contingebat æſtatis: quæ
verba cũ duplicẽ ſenſũ recipere poſsint, hoc eſt, aut in mu-
tatione æſtatis in alterũ tempus, aut alterius in æſtatẽ; cum
ſol peragrat Taurũ, neq; hoc, neq; illud verum eſſe poteſt,
prę̨ſertim ſi ãni tempora, eiuſdẽ ſolis ingreſſu in cardinalia
puncta vt Buccaferrea facit, dimetiamur. immo cũ ſol exi-
ſtat tunc inter æquinoctium ac ſolſtitium, dicendum erit,
aërem longe abeſſe ab omni mutatione atq; certum con-
ſtanſq; temperamentũ afferre. Iam verò neq; inter eos cõ-
uenit melius, vt reor, quid ſignificent altera Ariſtotelis ver-
,, ba. Incertus autẽ & difficilis Orion eſſe videtur & occum-
,, bens & emergens. &c. Olympiodorus enim in ea opinione
fuit, vt mentio in his fieret de ortu Orionis, quatenus in-
terdum ſolet eum commitari inordinata ventorum cohors,
quemadmodum, inquit ipſe in ſuperioribus verbis locutus
fuit Ariſtoteles de Orionis ortu, quatenus tranquillita-
tem efficiebat. Verum hæc vt iam oſtendimus longiſſi-
me abſunt à veritate ipſa, atq; à mente præceptoris, ſicuti
& ea, quæ de Orionis ortu ſubiungit non magis cum ve-
,, ritate conſentiunt, ita inquiens. Dicit incertum grauemq;
,, eſſe Orionem, id eſt inordinatus atq; inæqualis ortus eſt, &
,, occaſus Orionis, ideoq; ventos quandoq; auget, quandoq;
,, comprimit, inæqualis verò ob hanc cauſam eſt, quod inæ-
,, qualibus tẽporibus profert cęlo faciẽ, & aſpectũ ſuum; ipſi-
,, us nanq; ortus vere naſcitur, cũ ſol in Tauro conſiſtit, ideoq;
,, & nautę omnes Pachon quartũ & vigeſimũ obſeruãt diẽ, tũ
,, cum naſcitur Orion, quẽ diẽ pachitim ab eo nominant quod
,, in Pachon ortus fuerit. Occultatio verò ipſius autumno fit
,, Scorpionẽ obtinẽte ſole. Quę verba operępretiũ eſt vt attẽ-
tius expendamus, cũ Vicomercatus aſſeueret hæc, germanã
huius loci expoſitionem cõtinere. Olympiodorus igitur, vt
videre eſt, vult Orionem oriri ad 24. diem menſis Pachon

 quan-

quando sol est in Tauro id est ad diem 24. Maij, is enim est quem Aegyptij Pachon vocant, perinde ac testis est Tzetzes in cōmētarijs in Hesiodi op. & di. vbi cōmemorat quemadmodum partes singulæ duodecim totius anni, quas nos mēses vocamus, ab Aegyptijs, Romanis, Græcis, Atheniēsibus, atq; Hebreis dicantur: & quamuis asserendum esset Olympiodorum loqui de apparente ortu, cum in græco contextu reperiatur illa vox ἐπιτολὴ, tamen quia ipse hac in parte terminos cōfundit, vt infra apparet, vbi de Syrio verba faciens, vult hanc vocem, secus atq; Proclus, Ptolemæus, & alij de meliori nota autores, significare etiam verum exortū; dicēdum erit, de vero Orionis ortu eum intelligere, ac de tempore, quo apparere incipiebat. eoq; magis quia, vt in secundo huius nostræ disputationis libro probauimus, Theophrasti, Aristotelisq; seculo oriri incipiebat Orion cum prima Clypei cum gr. 26.56. Tauri; in quod signū sol ingrediebatur die 24. mensis Pachon, quo tempore ex Olympiodori sententia ortus erat Orionis. Quapropter cum Aristoteles hæc postrema verba de apparenti exortu, non autem de vero protulerit, sicuti infra videbimus, haud quaquā bona erit Olymdiodori expositio: prçterquàm quòd Aristoteles aperte docet Orionem nasci in mutatione æstatis, hincq; ratiocinatur eius exortum fieri in temporū mutationibus, nimirū quando alterum transit in alterum ac mutatur; cum è contra Olympiodorus velit verno tempore eum exoriri, atq; inæqualitatem temporis, in quo apparebat, nequaquam contingere ob mutationem vnius temporis in aliud, verum ob „ inæqualitatem veris: hæc sunt eius verba. Quoniam igitur „ disparili inæqualiq; tempore refert cęlo aspectum suum, vé- „ torumq; flatu inæqualem aërem reddit, sed quanquam ver „ & autumnum inæqualia tempora appello, non simili tamen „ ratione id dictum putes velim, magis enim ad inæquale ten- „ dit natura autumni, quàm natura veris; quod non solum alienum est ab Aristotelis mente, verum etiam apertissime aduersatur Hyppocrati, Galeno, ipsiq; sensui, cum hic quidem ostendat, illi verò monimentis reliquerint suis, vernum tempus maxime temperatum esse, longeq; abesse ab

„ omni inæqualitate. quocirca Hippocrates illud appellat saluberrimum, & minus mortiferum; vt pretercam me ne suspicari quidem posse, quonam pacto mense Maij tranquillitas incipere valeat, atq; tam longo tempore perdurare, quemadmodum esset vsq; ad Etesias, qui post Syrium spirare incipiunt.

Latinorum opinio ponitur atq; explicatur, reijciturq; Vicomercatus. Cap. IIII.

ALbertus Magnus, D. Thomas omnesq; latini, quos sequitur Buccaferrea, præter vnum Vicomercatum, cum viderent Aristotelem proposuisse duo pertractanda, quomodo sol cessare ventos faciat, rursus quomodo illos excitet, eorumq; motui vires addat; horumq; vnum abunde satis explicasse, & tranquillitatis rationes adduxisse, docuisseq; tempus quo solita esset fieri; arbitrati sũt, hoc in loco de secũdo disputationis mẽbro eũ verba facere, hoc est quomodo sol excitet vimq; incutiat ventis: hancq; eorũ opinionẽ fulcire conati sunt Alexandri auctoritate, qui videtur eandem sententiam habuisse suis in commentarijs. quam horum omnium opinionem, cum Franciscus Vicomercatus tollere vellet, in vnum Alexandrum, tanquam in illius autorem, latinos relinquens, ita
„ inuehitur. Nec vt Alexander censet nunc docetur quomodo
„ à sole venti excitãtur, cum ante traditum esset, per eundem
„ sedari; nullus enim, vt patet, hoc in loco de ventorũ per so-
„ lem excitatione sermo est. in reliquis verò, scilicet, de tempore exortus Orionis, atq; de repugnantia, quæ videtur inesse verbis Aristotelis, D. Thomas & Gaietanus secuti sunt expositionem Alexandro attributam; hoc est Orionem exoriri principio autumni, trãquillitatemq; esse ante exortum, post verò ventos excitari. Suessanus verò atq; Buccaferrea quicquid noui addiderint, iã supra visum fuit quantum ad propositã quæstionẽ attinet; non .n. modo ea omnia recensere consilium est, quæ cũ ipsi, tum Albertus ante illos scripsere, ne longius quàm par sit, protrahatur disputatio, Fran-

Franciscus Vicomercatus persistens in sententia, quam sibi ipsi persuadet consentire cum Olympiodori opinione; Vult Aristotelem, (cũ iam supra dixisset circa Orionis ortum, maxime ventos cessare vsq; ad Etesias,) vt omnem dubitationem tollat, quæ oriri posset, causam afferre; cur licet circa Orionis exortũ .i. vt ipsemet exponit, post eiusdem exortum regnaret vsq; ad Etesias dicta tranquillitas, tamen in eius exortu multos inconstantesq; flatus spirare cõtingeret. verum, cum, vt supra iam probatũ est, haud germana sit, hæc illius expositio circa primam eius partem, id est quòd post Orionis ortum tranquillitas fiat, neq; etiam vera erit ratio connexionis horum verborum cũ superioribus. item defendi non poterit, quod de Orionis ortu subiungit, affirmans eum fieri, cũ sol initium Geminorum ingrediebatur, & quemadmodum ipse dicit in mutatione verni temporis in æstatem. non enim video, quomodo, cum sol sit eo in loco, iam dicta mutatio fieri posit; cum potissimum accipiat temporum initium à solis motu, non autem ab ortu, atq; occasu syderum, vt necesse est fateri, cũ ex suis scriptis ipse mentem suam non aperiat. Quocirca falsum quoq; erit quod scribit de tempore occasus Orionis, volens contingere circa mutationem autumni in hyemem, quando sol est in Scorpione: cum hæc ipsa mutatio longo post tempore accidat, ac vt omnes probe norũt, circa brumæ solstitiũ, veluti altera veris in æstatem cum æstiuo solstitio: verum de aliorum opinione satis dictum.

Vera interpretatio verborum Aristotelis affertur, Alexãdri, expositio declaratur & defenditur, illiusq; interpres reijcitur. quomodo venti à sole augeantur & remittantur docetur.

Cap. V.

His ita expositis, consentaneum erit, modo vt quid ipse sentiam explicem; quod facere nõ auderem, cum præsertim probe norim, quæ mea sit imbecillitas ingenij, vt possim ea recte explicare, quę præclarissimi, ac doctissimi viri minime assequi potuere,

nisi cognoscerem, non nicam, sed Alexandri præstantissimi philosophi opinionem premeferre; quam ipse suis commentarijs expressit, immo & Theophrasti, à quo ille eã accepit. Aristoteles igitur cũ præcedenti capite docuerit causas generationis ventorum, ac eorundem motus, dixeritq; solem potissimum suo calore eos gignere, ac excitare; quinto capite volens ostendere, sicuti sol eos producit, ac mouet, ita etiam vim illis auferre, iuxta ac tollere; proponit sibi perscrutandas causas, quamobrem id efficere possit: quasi à sole ipsi dependeant, tanquam ab eorum principio: quod non solum problemate 34. particulæ 26. dictum fuit; verum etiam sapiens ille senex, Musisq; carus, à quo tam multa acceperunt antiquorum philosophorum scholæ, in hymno solis perspicue satis id docuit, quando solem effinxit ornatum veste omnibus venris mira arte contexta, ita caneus.

καλὸν δὲ περὶ χροῒ λάμπεται ἔσθος,
λεπτουργὲς πνοιῇ ἀνέμων, & c.

Pulchra autem circa corpus fulget vestis
Tenuiter conrexta flatu ventorum, & c.

Vt autem propositam assertionem statuat præceptor, primũ causas perquirens, quamobrem venti cessent, inquit, vt iam supra vidimus, solem id præstare, cũ suo calore exhaurit eas exhalationes, quæ paucæ debilesue gignuntur; aut ita terram exsiccat, vt nullo pacto possint ex ipsa gigni. verum quando sol id præstare possit explicar ipse Aristoteles eodẽ capite paulo infra, rationes adducens, cur Etesiæ producantur post solstitium, non autem antea, aut circa solstitium „ ipsum, vbi ita inquit. Etesiæ autem post solstitium, & ca„ nis exortum spirant, & non cum sol maxime, aut propin„ quus est, aut remotus, & interdiù quidem spirant, noctu „ autem desinunt; cuius rei causa est quod cum prope adest, „ ante exsiccet, quàm exhalatio exoriatur, cnm autem paulu„ lum recesserit, moderatus iam calor gignitur; ita vt aquæ „ gelu concretę colliquescant; ac terra tum proprio, tum so„ lis calore exsiccata; veluti in fumum halitumq; abeat; quo loco Alexander, Olympiodorus, omnes deniq; cum græci tum latini expositores dicunt, neq; Etesias, nec ventorum

vllum

vllum fieri in solstitio, quia terra adeo arida est, ac humoris expers, vt minime possit exhalationes producere; aut si producat, paucas quidem; quæ cum debiles sint, sic confestim etiam à solis calore consumuntur: glacies verò, atq; niues Aquilonem versus conglaciatæ, ex quibus Etesiæ producuntur, nequaquam dissolui possunt, cum haud sufficiens calor adhuc sit, qui tunc in aëre fit, vt possit id præstare: quæuè paucę inde exhalant simili modo consumuntur. quocirca dicendum erit, circa solstitium ęstiuum pauloq; ante, aut post, tépus esse in quo, cum locus fit rationibus ab Aristotele allatis, tranquillitas ventorum fiat. quod cum ipse
» docere voluerit, ita scriptum reliquit. διὸ περὶ ὠρίωνος ἀνα-
» τολὴν μάλιστα γίνεται νηνεμία μέχρι τῶν ἐτησίων καὶ προδρόμων;
» hoc est quamobrem circa Orionis ortũ fit maxime tranquil-
» litas vsq; ad Etesias & Prodromos; quibus verbis, cum dedita opera vsus sit voce illa ἀνατολὴ, quæ ad differentiam alterius ἐπιτολὴ, definitur à Proclo in Hęsiodum esse pro-
» prie ἡ σὺν τῷ ἡλίῳ τῶν ἀστέρων ἀναφορὰ, id est astrorum vna cũ
» sole ascensus; quemadmodũ & altera ἡ φανέρωσις τῶν ἀστέρων
» μετὰ τὴν κρύψιν τὴν ἡλιακὴν, id est astrorum apparitio post so-
» larem occultationem: quod affirmauit etiam Ptolemæus, & post illum Achilles Statius in scholijs super Phenomena
» Arati illis in verbis. vt ego interpretor; differt autem ana-
» tole ab epitole, anatole.n. est stellę vna cũ sole supra Orizõtẽ
» ascensus, epitole vero quando matutino tempore stella ori-
» tur, & deinde post ipsam sol emergit: consulto inquam cum vsus sit illa voce ἀνατολὴ, perspicue declarauit, se accipere ortum Orionis verum, qui vt supra diximus, eo seculo præcipue eueniebat cum primo Cancri gradu. quod perspiciens Alexander acutissimus huius loci interpres, inquit
» connexionem verborum Aristotelis prosequens. Atq; has
» quidem ob causas sol ventos sedat, interdũ quidem eos ces-
» sans, ac discernens; exiguum exhalationum calorem, quæ
» sursum allatæ sunt, tabefaciẽdo; interdum verò terram ex-
» siccans principij ortum prohibendo.. Nam & ob id inquit
» circa Orionis exortum, & vsq; ad prodromos, sole nimirũ ad
» æstiuas versiones redeunte fieri tranquillitatem. quo loco satis

fatis perſpicuum eſt Alexandrum intellexiſſe illum ortum Orionis, de quo præceptor loquebatur, fieri ſolſtitio æſtiuo conſueuiſſe. quocirca Theodorus Metochita, qui Themiſtij commentaria, ita in epitomen redegit, vt Themiſtius Alexandri, perſpicue in ſua paraphraſi aſſeruit Orionem circa æſtiuam conuerſionem exoriri; confirmatque autoritate Saluſtij, cuius ætate parum poterat varietatis ineſſe, qui idem ſcriptum reliquit, vt teſtis eſt Seruius V. Aeneid. his verbis. Nam, ait, cum ſubitò aſſurgens fluctu nimboſus Orion: qui oritur vt Saluſtius dicit iuxta ſolis æſtiui pulſum: quod exponi debet, vt iam ſexcenties dictum eſt ſupra, de vero ortu totius Orionis; cum de illo tantum verum ſit eum contigiſſe, quando ſol Cancrum ingrediebatur. qua de re videre videor fore omnibus facile cognitu, cũ totus Orion tunc ortu vero appareret in puncto æſtiuæ cõuerſionis, quo tẽpore ſol non ſinit exſiccando terram, eam producere aliquam exhalationem, aut ſi quam iam paruam produxit, ſtatim eam conſumit, immerito Ariſtotelem affirmare potuiſſe, circa illius exortũ præcipue tranquillitatem oriri. neque mirandum eſt, ſi clarre non expoſuerit ſe intellexiſſe de vero totius Orionis ortu, cum iã cauſam explicauerimus, quamobrẽ ipſi omneſque alij, qui ea tempeſtate ſcripſere, adeo breues extiterint in hac materia pertractanda; præterquam quod voce illa ἀνατολὴ, vt iam dictum eſt, cuius eſt proprium ſignificare veros ſtellarum exortus, Ariſtoteles quàm optime indicauit de vero exortu Orionis non de altero verba facere. Iam verò cum cauſas tranquillitatis explicaſſet, vt propoſuerat, atque tempus; idque circa Orionis ortum eſſe, perdurareque ad Eteſias vſque & Prodromos dixiſſet; inſuper etiã cũ addidiſſet, à magno frigore, magnoque calore eam gigni, ſimulque docuiſſet, cur aliquando ipſa tranquillitas medijs temporibus fiat, quibus nec calor, nec frigus dominatur, ordo propoſitæ quæſtionis expoſtulare videbatur, vt quæreret, cur ſol ventos augeret: quod cum minime præſtiterit, ſaltem explicatè verbis ſupra citatis, id profecto fuit in cauſa, quamobrem vt dictum eſt, latini penè omnes affirmauerint hoc illum præſtitiſſe eo in lo-

N co vbi

co vbi difficilem, atq; inconstantem Orionem appellans de eo verba facere incipit, in quo sicuti Vicomercatus recte considerauit, ne verbum quidem. haud quaquam tamen recte reprehenditur Alexander, vt iam visum est, cum longe alia mens sit ipsi, quam Vicomercatus cæteriq; latini omnes opinati sunt: cuius verba perperā accepta atq; translata illis occasionem præbuere hanc expositionem amplectendi, atq; Vicomercato eam incusandi; quę si attente considerare velimus, non solum videbimus Alexādrum nequaquā credidisse Aristotelem hoc in loco secundum propositæ quæstionis membrū pertractare: verum per se quisq; causam discere poterit, cur de eo expresse mentionem philosophus non habuerit, quin potius eum prætermisisse videatur. Nam cum Alexāder prę manibus haberet explicanda hæc Aristotelis verba, in quibus à generali explicatione quietis, ac tranquillitatis ventorum ad aliquorum flatuum generationem, ac motum declarandum philosophus descendens, videbatur non satis explicasse, vt iam sibi proposuerat, causas, quamobrem augeantur aliquando vi solis venti inter spirandum; de hac re iuremerito dubitat, dubitāsq; miram sui pręceptoris methodum, artemq; aperit, ac simulq; ostendit, quo ordine propositam sibi materiam pertractauerit;
» Alexandri hæc est oratio. προθεὶς δύο, τό, τε τὸν ἥλιον παύειν
» τὰ πνέυματα, καὶ πάλιν αὔξειν καὶ συνεξορμᾶν, περὶ τοῦ ἑτέρου μό-
» νον εἰπὼν, τοῦ πῶς παύει, τὸ ἕτερον παραλιπεῖν δοκεῖ. τὸ, πῶς
» συνεξορμᾷ. οὐ μὴν οὕτως ἔχει. ἀλλὰ δι' ὧν ἐπιφέρει, δῆλον ποιεῖ,
» πότε καὶ πῶς ὁ ἥλιος συνεξορμᾷ τὰ πνεύματα. λέγει δὲ περὶ τοῦ
» ὠρίωνος, ὅτι ἄκριτος, καὶ χαλεπὸς δ' ὠρίων εἶναι δοκεῖ, & c. .i.
» cum duo inuestiganda proposuisset, & solem sedare ventos
» & rursus eos augere impetumq; eis afferre. De altero nem-
» pe quo modo eos sedet, cum dixerit, alterum illud præter-
» misisse videtur, quomodo eos augeat; At enimuero res non
» ita se habet, sed per ea, quæ ex dictis infert, manifestum facit,
» quādo & quomodo sol ventos augeat. De Orione autē air, q
» incertus, & difficilis Orion esse videtur, & c. Quo loci notum est verba illa δι' ὧν ἐπιφέρει, tantum abesse, vt sic accipiat Alex. quemadmodū Piccolomineus credidit, ita ea latinè

„ tinè reddens, ex his, quæ modo ſubdit; quaſi velit Ariſt. ob ea, quæ de Orione ſubiungit oſtendere, quo modo & quando ſol flatus augeat, vt contrario ſenſu illa ſumat, quemadmodum nos interpretati ſumus, nimirum ob ea, quæ ex iam dictis infert Ariſt. addiſci earum rerum cauſam, quæ ſecundo capite ab illo propoſitæ fuere: quod perſpicue oſtendit verbum illud ἐπιφέρει, quo vſus eſt Alexander. proprie enim ſignificat ea, quæ ex poſitis, atq; iam conceſsis inferuntur, atq; colliguntur: quocirca idem in 7. Com. primi Priorum hac loquendi forma vſus eſt τὸ συμπέρασμα ἐπιφέρειν, pauloquè infra eandem concluſioné vocauit ἐπιφορὰν. & ſanè quod
„ ad propoſitum locum attinet, cum Alexander dicat. De O-
„ rione autem ait, quod incertus & c. manifeſtum eſt, eum ſic velle Ariſtotelem verba facere de Orione, ac de ijs flatibus, qui eiuſdem exortu ſiue occaſu excitabantur, tanquã de re penitus diuerſa à propoſita quæſtione de ventorum augmento; adeo quod ſecundum Alexandri opinionem ex verbis antecedentibus non autem ex conſequentibus de Orione, colligitur ſolutio ſecundæ dubitationis ab eo propoſitæ. quod veriſsimum eſſe conſpiciemus, ſi meminiſſe volumus multis in locis Ariſtotelem ſcriptum reliquiſſe, vnam eſſe contrariorum ſcientiam; quare cum vnum ex alio cognoſcatur, in more poſitum eſt apud illum, aliquando de vno tantum pertractare, vt ex inde quis alterius ſcientiam exhauriret. quocirca Auerroes non veritus eſt dicere in ſua paraphraſi in Poeticam, Ariſtotelem ob hanc eandem cauſã de Commedia non pertractaſſe, vt in preemio iam ſibi propoſuerat facere: quin forſan, cum eadem ſit contrariorum diſciplina, ſatis ſuperq; illi fuiſſe Tragediç docuiſſe regulas. quapropter, dicendum erit, cum Ariſtoteles ſibi propoſuerit quærendas cauſas duorum inter ſe contrariorum effectuum, quomodo venti ceſſent, quoue modo ſpirando augeantur, cũ vnius rationes attuliſſet, neceſſario docuiſſe alterius, quia contrariorum eadem eſt diſciplina, & contrariæ contrariorum ſunt cauſæ. quod cum maxime Ariſtoteles intelligeret, breuitatis ſectator acerrimus, ſecundũ diſputationis membrum explicare non curauit, cum ex ijs, vt Alexander

xander optime perspexit, quæ in primo iam dixerat, causas elucere secundi cognosceret. neq; erit difficile videre, quomodo id sequatur, cũ .n. Arist. dixerit flatus deficere, quãdo sol maximo suo calore cõsumit calorẽ exhalationis debilẽ atq; modicum, quod accidit, vt ipsemet perspicue docet in libro de Iuuent. & Seneƈt. cum maior calor alimẽtũ mino-
» ris absumit, ita inquiens. quapropter nõ modo minor ignis
» marcescit appositus maiori, sed etiam ipsa per se lychni flã-
» ma maiori imposita flãmę comburitur, vt quoduis aliud ido-
» neũ vri; huius rei causa est, quod alimentũ quo flãma minor
» fruitur, id maior absumit, antequã illi nouũ accedat. cum caloris nutrimentũ humida sit materia, tunc affirmandum erit solem flatus sedare, cum potest modicas, ac debiles exhalationes, ex quibus constant, ob paucũ earundem humorem subito consumere: vnde colligitur ex contrariorum regula, tum ventos ab eodem sole augeri, cum ex multis & vegetis plenisq; multa humiditate exhalationibus ortum ducent; eò quòd tunc suo calore augeat exhalationis calorem, qui haud quidem sufficiens erat trahere secũ humidam partẽ; quę cum non possit ob sui copiã consumi à sole, maiorẽ ab illo motum ac vim acquiret. quod totum innuit Arist. prob. 35.
» parr. 26. secundum Gazę versionẽ vbi dixit. Cur sole se at-
» tollente spiritus & sternuntur & augentur? an quia spiritus
» vel aëris vel redundantis humoris comotio est; quæ, vt cum
» parua est compendio à sole consumitur; itaq; nullus spiri-
» tus inde existit: ita cum magna est solis exorru amplior red-
» ditur; sol .n. autor & parens motuũ est. ac Theophrastus li-
» bello de Ventis clarius tex. 18. Sol autem videtur & moue-
» re spiritus cum oritur & sedare; atq; hæc causa est cur fre-
» quenter augeri soleãt & comprimi: quod non vniuersaliter
» verum esse apparet; sed in quibus contingit hac de causa
» contingere arbitrandum est. cum enim qui ascendit humor
» exiguus fuerit, hunc sol vincens absumit & exsiccat, ac
» cessare facit; at si eius copia amplior fuerit, impetum affert
» ac motionẽ vehemẽtiorẽ reddit. Nec aliud idẽ voluit Arist. prob. 54. vbi causam afferẽs cur Fauonius vespere spiret, noƈtuq; desinat, id cõtingere affirmauit, quia tunc solis motus

deficiat; ac si dixisset, quia subito calor etiam ille deficiat, quem sol suo motu, ac presentia augebat illi exhalationi, ex qua Fauonius gignebatur. quocirca Theophrastus citato loco concludens, dixit ventos aliquando cessare occidente sole, quia sese abscondens auferat ab illis motum, quem dederat: pauloue infra pertractans eandem quæstionem de Flatu Fauonio, complectensq; vna paucis verbis, quid sol circa ventos efficiat, quoue modo operetur, ac eos gignat, vel
» augeat inter spirandum, ita inquit. Horis vero postme-
» ridianis afflat loci ipsius ratione; spiritus enim sole humores
» diffundente, vel secernente proueniunt, vel certe ad princi-
» pium ipsum cooperante. Quapropter iure quidem tex. 44.
» de sole sermonem habens ita locutus est. propterea si flantē
» aliquem ventum offenderit maiorem reddit, quod nonni-
» hil adiunxerit.

Rursus alia Aristotelis verba fusius enarrantur, & dubitationes quædam perdifficiles ex eis tolluntur, reijciturq; Vicomercatus. Cap. VI.

IAm verò satis explicatum est, quemadmodum Aristoteles docuerit causas vtriusq; rei, videlicet cur sol ventos cessare faciat, rursus verò quo pacto illos augeat: quod cum præstiterit, vnaq; tempus cessationis ostenderit, quod esse dixit circa Orionis exortum, ad Etesias vsq; & Prodromos: quia communis erat opinio eius ętatis in exortu atq; occasu huius imaginis contrarios effectus locum habere, atq; ipse dixerat, ventosq; flare multos, eosdemq; vehementissimos, qua de causa, & difficilis, incertaq; appellabatur; vt tempus etiam demonstret eorundem motuum, & quando ipsis rursus flare incipientibus, tranquillitas finem haberet, ac si ad nouam argumentationem diluendam se pa-
» raret, ita scribit. difficilis autem, & incertus emergens &
» occumbens Orion esse videtur; quibus in verbis illud præcipue venit considerandum, præceptorem procul dubio in illis tacitæ cuidam dubitationi potissimū respondere, quę ex supra positis eiusdem verbis oriebatur, quibus dixit circa Orionis ortum ventorum quietem esse; cum secus atq;

ipse

ipſe docuerat, tum ab autoribus affirmatum, tum vulgi opinione receptum atq; obſeruatum eſſet; idcirco ob eandem cauſam, vti recte quidem innuit Alexander, vocat Orionem ἀκριτον καὶ χαλεπὸν, adiuncta quidem inconſtantium ventorum propria, veluti aliqua in parte demonſtrauit Muſæus poetarum antiquiſsimus initio vetuſtiſsimi, atq; lepidiſsimi eius libelli, in quo mirabiliter cecinit infelicem Leandri, atq; Heronis amorem, vocans χαλεπὸν ἀήτην, flatum illum, qui miſerum Leandrū obruit vndis. Ad hęc notandum eſt Ariſtotelem accipere exortum apparentem, ſicuti manifeſtum eſt ex illa voce, qua vtitur ἐπιτολὴ, quam paucis verbis ita variat, vt oſtendat de diuerſo aſpectu verba facere à primo, quem ἀνατολὴν ſupra appellauit: cum Orion minime poſsit ἐπιτέλλων vocari, preterquàm, cum emergens è ſolis radijs, incipit, aut deſinit apparere; quoniã id ſignificat vox illa ἐπιτολὴ, ſicuti ſupra oſtenſum fuit; cũ è contra ſoli adiũctus & eius radijs obrutus ἀνατέλλων appellãdus ſit. neq; nos commoueat, ſi ſtatim Ariſtoteles exortũ Orionis apparentem hoc nomine ἀνατολὴ vocare videatur, quia parum refert, poſtquam veritatem docuerit, quo nomine eiuſmodi aſpectus appellaretur. quæ cum vera ſint, atq; conſpicua, ſi aliquis dubius eſſet, cur vocans Orionem difficilem atq; incertum, quia circa eiuſdem ortum atq; occaſum, difficiles atq; incerti flatus commoueri ſolerent, præterea nihilominus circa ipſius exortum tranquillitatem eorum dominari affirmauerit; ſatis patet, ſic philoſophum reſpondere; Orionem difficilem atq; incertum vocari reſpectu ortus apparentis, circa quem excitantur iam dicti venti, propterea quod in mutatione temporum contingit, quam vt plurimum tales effectus commirantur; cum temporum mutationes miſceant, atq; turbent omnia ob incertam, inconſtantemq; earum naturam. Tertio loco animaduertendum eſt, cum Ariſtoteles loquitur de ortu matutino apparente Orionis, eũ de ortu totius imaginis intelligere deq; tẽpore, quo integra cõſpiciebatur, nõ autem de principio apparitionis eiuſdẽ; tum quia, cum ſupra loqueretur de ortu vero Orionis, accepit totam imaginem, vt probatum eſt, tum quia

quia vox illa ἄσgον significans, vt Theon in Aratum, Galenusq; in Epidem. animaduerterunt, vniuersam imaginem, alteraq; μέγεθος & demum illæ ἡμέρων γίνεται τὶ πλῆθος, satis id ostẽdũt; tũ demũ quoniã eius verba, nequaquã vera esset alio sensu accepta. nã cũ accipi minime possint, nisi de tempore, quo Oriõ incipiebat apparere, aut totum se conspiciendum tradebat; si dicamus Aristotelem de primo verba facere, in quo cum sol percurreret extremas Geminorum partes Orion cum ptima Clypei conspicuus erat, nequaquam verum erit, tunc potuisse suscitari ventos illos; cùm illud tempus propinquissimum solstitio sit: quin potius ex rationibus allatis contrarium euenire, hoc est quietem eorundem produci: præsertim si cum Alexandro concedamus, & cum Vicomercato, hunc motum, atq; agitationem ventorum, multorum dierum spatio perdurare. nulli igitur dubium est, quin Aristoteles intelligat de ortu matutino apparente totius Orionis, qui erat ad dies 10. vel 11. circiter ante Syrij ortum, quo tempore & alijs flatibus, qui exortu eiusdem commouebantur, & à Prodromis, qui tunc spirare incipiebant (cum Collumella, ac Ptolemæus velint hos flatus excitari die 13. aut 14. ante Canem; alij verò, è quorum numero Plinius fuit, ad diem circiter 8.) finis ventorũ tranquillitati imponebatur; quæ incipiens circa verum Orionis exortum, ad illud vsq; tempus perdurauit. Hinc clarum est, quis sit sensus verborum Aristotelis, cũ dixit ipsam tranquillitatem esse vsq; ad Etesias & Prodromos; nam idem erat dicere, ab ortu vero totius Orionis ad apparentem, cum hic aspectus fieret circa id tempus, quo Prodromi flare incipiebant, qui Etesias præuenientes, qui post Canem spirabãt, terminum constituebant tranquillitati. quod cum ,, rectè cognouisset Aristoteles, postq; dixit vsq; ad Etesias, ,, subiunxit se ipsum explicans, & Prodromos. Quamobrem, cũ causas docuerit tranquillitatis, & tempus etiam in quo contingebat, iuremeritoq; subiungit vnde hi flatus oriantur, qui cum flare incipiunt, tollunt iam dictam tranquillitatem: hi cum sint Etesiæ, & Prodromi, insuper & illi, qui exortu apparente totius Orionis surgebant, idcircò quem-

„ quemadmodum vtriq; generentur docere aggreditur. Ve-
„ rum aliquis dicet motus forsan ab illis verbis καὶ διὰ τὸ μέ-
„ γεθος τοῦ ἄστρου, ἡμερῶν γίγνεταί τι πλῆθος, id est & ob magni-
„ tudinem astri dierum fit aliqua pluralitas, Aristotelem hic
accipere principium non finem exortus, & occasus apparentis Orionis, quia vt exponere videtur Alexander, his verbis voluit ostendere, cum imago Orionis constet ex multis stellis, quæ haud oriuntur, & occidunt vno & eodem die, sed diuerso tẽpore, necesse etiam esse, vt ad multos dies totius imaginis ortus protrahantur, ac subinde cum venti, tũ eorundem agitatio; quod quidem nequaquam locum habere potest, nisi accipiamus principium exortus, ac si tunc venti flare inciperent, & durarent vsq; ad illum punctum in quo postremæ eiusdem stellæ desinunt apparere. nam & hoc pacto dierum fiet illa pluralitas quam dicit Aristoteles, neq;
· alicuius est momẽti id, quod Vicomercatus in Alexandrum
„ adducit his verbis. Alexander verò ait magnitudinem in
„ causa esse, vt non totus simul exoriatur, & occidat, sed
„ multis diebus, quod quemadmodum verum sit explicatu
„ difficile est, quandoquidem singulis diebus, quibus exori-
„ tur, totus oriri, & occidere cernitur. Qui vir alioqui eruditus, ostendit, se nequaquam meminisse principia astrologię, quoue modo astrologi accipiant ortum atq; occasum astri alicuius: cum vt omnes optime norunt, verum sit quotiescunq; aliquod astrum constat ex pluribus stellis, quę differant inter se in Zodiaci lõgitudine, & latitudine, minime illud oriri posse, vel occidere siue ortu vero, siue apparente, & occasu eadem die totum. sed vt ad nostrã dubitationem redeamus dico, non vt Alexandro contradicam, verum quia hanc credo esse veritatem, Aristotelem aliud voluisse (quantum ipse existimo) & accepisse illis in verbis; quia penitus cum tollere vellet difficultatem, & contrarietatem, quæ emergere posset, ex iam supra allata disputatione de ortu vero Orionis; postquam dixit incertus autem & difficilis &c. hoc est (vt mea quidem fert opinio,) quod communi omnium sententia de ventis dicitur, exortum Orionis eos commitari, ita accipiendum est, ac si de appa-

apparente exortu totius imaginis agatur; qui accidit circa tẽporum mutationem (principium nempe & causam huius accidẽtis,) qua de re quicquid supra allatũ est de eorundem quiete, nullam contrarietatem in se continet: cum diuersis Orionis aspectibus, diuersis temporibus contingentibus, diuersi contrarijque inter se effectus locum habere posśint. sequitur postea, quasi dubitanti animo occurrens, qui fieri posśit vt inter verum Orionis exortum, atq; apparentem, locum habeat tranquillitas. & ob magnitudinem astri & c. ac si dixisset, iam diximus vero Orionis exortu tranquillitatem oriri, in apparente verò spiritus cieri, sciendumq; est ob magnitudinem astri inter vnum atq; alterum aspectum tot dies intercedere, vt nullo negotio locum habere tranquillitas eiusmodi posśit. aut dicendum est, cum Aristoteles supra affirmauerit, Orionem exoriri & occidere in mutatione æstatis, atq; hyemis; cum perspiceret id nequaquam verum esse, nisi in fine eiusdem exortus, & occasus, proinde aliquem posse dicere, hanc imaginem oriri incipere, atq; occultari, antequam illæ temporum mutationes euenirent, propterea subiungere postea, ac si huic
3. dubitationi responderet. & ob magnitudinem astri & c. perinde ac diceret, sciendum est, ob magnitudinem huius imaginis, multis diebus tùm eius exortum, tùm occasum fieri, adeo quod licet illa apparere incipiat multo antea, quàm æstatis mutatio accidat, occumbere vè ante hyemis mutationem, tamen vtriq; aspectus ob illius magnitudinem tot diebus perdurant, vt in illis mutationibus eueniant. Quod si hæ duæ expositiones non cuiq; arrideant, adiungamus & tertiam. ex Seruij autoritate colligimus
" prim. Eneid. vbi de Orione verba faciens ita inquit. Sanè
" magnitidine sua multis oritur diebus, & ideo eius etiam
" apud peritos, est incerta tempestas: veteres idcirco Orionem incertum nuncupasse, quia ad vnguem neutiquam decerni potest dies, quo credendum sit, posse locum habere mutationem exortu ipsius, atq; occasu annotatam; idq; propterea, quia ob eius magnitudinem ex multis stellis conflatur, quæ multos dies consumunt in ortu atq; oc-

casu, ità vt cum vna queq; stella huius imaginis hanc mutationem efficiendi vim habeat, neutiquam intelligi posset toto tempore, in quo eiusmodi aspectus efficitur, quod mésem ferè explet, quanam die hæc mutatio expectanda sit; quod cũ ita se habeat, dicẽdũ vtiq; erit Arist. cũ velit docere, cur Orion exoriens, atq; occumbens dicatur ἄκριτος, id est incertus, & χαλεπὸς .i. difficilis; hoc pacto id prǽstare: nempe vt dicat Orioné vocari incertum atq; difficilem, hoc est, vt recte quidem Alexander exponit, multoq; antea Theophrastus, qui affert flatus incertos, ac difficiles, ob duas causas; prima est quia oritur, & occidit in temporum mutationibus, quæ plenæ sunt motu ac varietate omnes; quocirca necessarium est, ventos, omnemq; aliam rem, quæ in eis fieri contingat, hæc accidentia commitari, atq; consequenter incertam .i. vt Alexander exponit ἄλλοτε ἄλλως, & difficilé id est vt declarat Aristoteles ταραχώδη, grauem nimirum atq; molestam hominibus, & quæ etiam turbat, aufertq; aëris tranquillitatem, ac serenitatem; quapropter in problem. 7. sect. 25. videmus vocem ταραχὴν vna cum vento positam, opponi voci αἰθρία, significanti eo in loco pacem ac tranquillitatem aëris. Altera verò causa est quia ortus, & occasus Orionis longius protrahatur, ob eius magnitudinem, quod quidem Arist. innuit his verbis » καὶ διὰ μέγεθος τοῦ ἄστρου, & c. ex quo necessariũ est, ventos, quos affert incertos esse, ac difficiles, cum non exactè sciamus quo die flare incipiant, quãdo nõ minus possint in fine eiusmodi aspectuum excitari, quàm ante illum per multos dies, in quibus identidem sydera imaginem formantia oriuntur. Hic non pretermittam, quamuis & ipsi cogamur rationibus supra allatis, quasue infra etiam dilucidius colligemus affirmare, Aristotelem accipere hic tantummodo ortum; atq; occasum totius Orionis; tamen eius verba, vera etiam esse de alijs aspectibus; cum verissimum sit Orionem tunc nasci incipere ortu vero ἐν μεταβολῇ θέρους hoc est in mutatione veris in æstatem, si accipere velimus principium æstatis à Vergiliarum ortu; eo quod prima Clypei supra Athenarum horizontem cum sole conscendebat, non amplius

amplius quàm diebus quatuor post Vergiliarum exortum; item verum est Orionem elucere incepisse ortu apparente ἐν μεταβολῇ θέρους, .i. in mutatione, quæ æstate fit per solstitium æstiuum, cum vt iã ostẽsum est, nõ amplius quàm diebus septem antea; prima huius imaginis stella è radijs solis emergens conspiceretur: id quod etiam locum habet in fine ortus cum veri, tum apparentis, cum vnus esset solstitij iam dicti tempore, alter vero paulo ante Caniculam, quę quidem ambæ mutationes in æstate contingebant. Idemq; euenire quisq; cernet, circa eiusdem Orionis occasum, si quis diligenter animaduertere voluerit tempora à nobis descripta, in quibus incipiebant, desinebantq; hi aspectus; eaq; ipsa cum mutationibus hyemis id est cum Vergiliarum occasu, & cum brumæ solstitio comparare: atq; hoc fortasse est, quod acutissime dixit Aristoteles ob magnitudinem astri dierum fieri aliquam pluralitatem; nimirum tantam, vt in mutationibus æstatis atq; hyemis aspectus hi possint euenire. sensum hunc crediderim, ego aut huic per similẽ continere hæc verba maxime quidem difficilia intellectu, quę profecto ita exposita potius lumen, ac splendorem afferunt opinioni nostræ, quàm tenebrarum quid offundant.

Aristotelem de apparente exortu totius Orionis intelligere pluribus rationibus probatur. Cap. VII.

ARistotelem verò citato 2. Meteoron loco de ortu apparente totius Orionis verba facere atq; aspectum hunc potissimum intelligere ex his, quæ iam dicta sunt tribus rationibus persuaderi potest: prima est, quia Theophrastus & ipsemet Aristoteles in eo problemate, vbi eadem quæstio pertractatur, talem aspectum acceperunt. nam cum ipsi dicant exortum Orionis, quo cum flatus excitabantur, fuisse principio oporæ, cum huius tempestatis principio fieret tunc temporis tantum apparens exortus totius imaginis, vti iam supra declaratum est, necessarium erit fateri hic de eodem per-

„ tractari. altera verò ratio est, quia cum supra dixerit περὶ
„ ὠρίωνος ἀνατολὴν, verum exortum totius Orionis accepit; tunc enim ventorum tranquillitas gignebatur, cum sol existeret in puncto conuersionis æstiuæ. quamobrem cum infra loquatur de apparente exortu, atq; de aspectu, vt orationis series ostendit, qui postea fieret, & in quo quies deficiebat ob flatus, qui cum ipso Orione excitabantur, nequaquam intelligere potest, nisi de eo ipso tempore, in quo totus emergebat. nam illud tempus, quo cum apparere incipiebat, ante verum eiusdem exortum erat; sed iam satis supra expositum est, quotiescunq; verba facimus de Orionis seu alicuius alterius imaginis exortu intelligi tantũ posse de principio aut fine sui exortus: preterquam quod & si locus Aristotelis, de aliquibus tantum stellis particularibus ageret nobilioribus atq; illustrioribus huius imaginis, nequaquam verum esset affirmare, illis orientibus, eos ventos spirare potuisse, de quibus loquimur. hæc .n. sydera post ortum verum totius Orionis tunc visebantur, cum sol Cancrum attingeret, antequam totus exortus apparens fieret: vt exempli gratia dexter Humerus eiusdem, qui oriebatur, quando sol grad. 24. 15. Cancri attingebat; aut Pes sinister, qui visebatur tunc, cũ idem sol erat in 8. grad. 45. eiusdem signi. quamobrem cum parum abesset sol ab æstiua conuersione, quo tempore potius tranquillitas gignitur, non poterant in illorum emersu flatus illi commoueri. Tertia vero & postrema ratio est, quia cum nõ possint verba Aristotelis, quãtum ad exortum matutinum pertinet, accipi, nisi quatuor modis; hoc est aut de principio, aut de fine exortus veri Orionis, aut de principio, aut fine apparentis: primo affirmandum non est initio veri exortus illos flatus exoriri potuisse quatuor de causis; prima est, quia post peractam tranquillitatem excitari hos ventos scribit Aristoteles; tranquillitas vero circa solstitium eueniebat & cum Orion totus vero ortu oriebatur: atqui vt dictum est, initium ortus veri Orionis contingebat ante verum exortum totius Orionis. secunda, quia huiusmodi aspectus stellarum ad ventorum, pluuiarum, similiumue

aëris

aëris affectionum mutationes significandas nullius momenti semper habitus fuit apud antiquos; cũ poetæ omnes tũ medici, philosophiq; vt videre est apud Homerum, ac Hesiodum, tum apud Hippocratem, Galenum, Aristotelem, atq; Theophrastum, tantummodo apparentem eiusmodi sydetũm exortum obseruauerint, huncq; aliquod pondus habere circa hæc talia existimauerint. cõmode enim apparentes aspectus obseruantur, prędiciq; possunt, veri autem nequaquam, vt in suis phænomenis Geminus inquit. tertia, quia tunc temporis ortus verus Orionis incipiebat, quando Vergiliæ conspiciebantur, quæ cum secum ducerent æstatem, aërem quietum tranquillumq; reddere solebant: quocirca Aetius 3. lib. ab antiquis, vt solet, accipiens, inquit.
„ Mensis Maij septima, Pleiades mane apparent, & aër seda-
„ ri incipit; quamobrem haud quidem verisimile est, per id tempus illam ventorum turbationem dominari potuisse. quarta tandem, quia licet negare velimus Aetio Vergilias semper afferre secum tranquillitatem, atq; quietem, dicendum est potius ventos illos ad earum exortum esse referendos, vt quæ magis apud veteres illustres, quàm Orion, haberentur: quod forte Aristoteles fecit 8. lib. de Hist. anim. qui notare volens perturbationem contingentem Strymonii flumini, ob quosdã flatus, qui magni ac inter se cõtrarij excitabantur: vt aquæ ob ventorum motum iamturbidæ, ad piscationem anguillarum aptæ redderentur, id cum Vergilijs significauit, non cum Orione, accipiens vt Sues-
„ fanus docet earundem exortum. & quidem, inquit, in Stry-
„ mone amne circa Vergilias capiuntur, tunc enim aqua, &
„ lutum aduersis flatibus iturbatur. Hinc forsan Olympiodorus literis commendauit circa 24. Maij maximos flatus excitari, idcircoq; hunc diem appellatum fuisse παχίτην, quamuis ipse id tribuat exortui vero Orionis, quod potius tribuendum apparenti Vergiliarum exortui videbatur; quemadmodum prudenter multo antea fecit Hesiodus, qui etsi Pes finister Orionis penè cum Vergilijs occideret eius ætate; attamen potius cum illis maximam maris tempestatem à multis ijsdemq; contrarijs ventis excitatam indicare

dicare voluit, quàm cum ipso Orione, atq; ita cecinit.

Εἰ δὲ σε ναυτιλίης δυσπεμφέλου ἵμερος αἱρῇ,
Εὖτ' ἂν Πληιάδες σθένος ὄβριμον ὠρίωνος
Φεύγουσαι πίπτωσιν ἐς ἠεροειδέα πόντον
Δὴ τότε παντοίων ἀνέμων θυουσιν ἀῆται, id est.
Quod si te nauigationis periculosæ desiderium ceperit
Quando vtiq; Pleiades robur validum Orionis
Fugientes, occiderint in obscurum pontum.
Tunc certè variorum ventorum strident flamina

quem locum exponens Proclus inquit, tunc temporis cum Vergiliæ abscundebantur flare consueuisse multos difficilesq; flatus, tempusq; illud a nautis, πεκρδυσιν, vocatum fuisse; ex quibus perspicuum est ventos illos, qui propè exortum, siue occasum Vergiliarum excitabantur nihilominus Vergilijs ab antiquis notatos fuisse, quamuis aliqua Orionis stella consimilem aspectum efficeret. Quapropter concludendum erit flatus, qui ab Aristotele, ac Theophrasto Orioni tribuuntur, ita illius esse, vt non possint ab alia stella significari; qua de re vt ad propositam quæstionem reuertar, si ob rationes allatas, nequaquam dici poteſt, principio exortus veri Orionis illos flatus excitari, nec etiam in fine eiusdem, quia tunc tempus tranquillitatis erat, nec in principio apparentis ob eandem rationem; consequens necessario erit finem apparentis exortus eiusdem, Aristotelem intellexisse, cui eiusmodi euentus iuremerito referendus erat; vtpotè qui non poterat alia aliqua stella, aut puncto significari, ac ostendi, quibus ad id significandum antiqui vtebantur. nam neq; cum Vergilijs, quæ multo antea apparuere; neq; cum ingressu solis in Cancrum, quod longe prius contigerat; neq; cum Syrio tandem, qui postremo conspiciendum sese præbebat. Verum, vt vnde digressi sumus redeamus, postremo animaduertendum est, præceptorem mutationem hyemis illam intelligere, quæ potissimum fit à sole ingrediente brumale solstitium, quia tunc erat occasus matutinus apparens totius Orionis, quem necessario dicendum est Arist. accepisse, nisi æquinoce locutum fuisse dicere velimus; atq;

si illam

si illam occasus speciem intellexit, quæ illi exortui responderet, de quo iam superius egerat, quemadmodum credere rationi est consentaneum. item per mutationem æstatis intellexisse, quæ in ipsa sigillatim fit, cum à prima eiusdem parte fit transitus, ad aliam, quam oporam appellant: quam Hippocratem imitatus Aristoteles comprehendit sub hac voce θέρος. nam quemadmodum supra vidimus, sępe ac sępius, oporam quæ inter Canem, & Arcturum intercedit, eo nomine diuinus senex dignatus est: quod etiam satis aperte
„ habetur Epidem. p. vbi ita inquit, μέτα κύνα, μέχρι ἀρκτούρου
„ θέρος θερμὸν, id est post Canem ad Arcturum vsq; æstas cali-
„ da. quocirca Arist. sexto de anim. hist. de ceruis sermonem habens dixit, eos æstate pinguescere supra modum; in nono autem eiusdem hist. de ijsdem eadem repetens, scriptum reliquit, oporæ tempore mirum in modum pinguescere; vbi latissime patet illud anni tempus quod in 6. æstatem vocat, in 9. idem oporam vocare. quibus sic declaratis nullus modo dubius erit de vero huius loci sensu, ac absq; vlla difficultate ad quatuor illas obiectiones iam supra allatas, quæ diù expositores torserunt, respondere quisq; facile potest.

Quatuor iam superius huius disputationis initio dubitationes positæ dissoluuntur, demonstraturq; nullam esse inter Aristotelis & Theophrasti loca dissensionem. demum argumentationes Vicomercati soluuntur, finisq; imponitur operi. Cap. VIII.

SVper est nunc obiectiones initio positas diluere, vt possimus tandem finem disputationi imponere, quarum primæ respondemus, meritò quidem visum esse Arist. particulam δύο, vtpote qui ex supra enarratis sequi voluerit circa Orionis ortum flatuum tranquillitatem dominari; congruum enim erat, si accipimus, vt dictum est, verum exortum totius imaginis, qui in solstitio fiebat, tunc circa tempus, quo id contingebat, flatus deficere. Alteram verò tollimus, nullam in verbis inesse repugnantiam asserentes, cũ præceptor de duobus inter se diuersis aspectibus

bus verba faciat, hoc est primo loco de vero exortu totius Orionis, quo dixit tranquillitatem dominari; secundo autem de apparente eiusdem exortu, quo tempore voluit flatus excitari. Tertiæ vero obiectioni satisfaciemus si fateamur Orionem exoriri, cum vero tum apparente exortu, ante Etesias, dummodo accipiamus Etesias in quantum differunt à Prodromis, atq; continenter flantes post Canem excitantur: quod si latè accipiamus Etesias, vt etiam Prodromos comprehendunt, quemadmodum hic Aristoteles fecit, qui non alia de causa, postquam dixit vsq; ad Etesias, „ statim subiunxit se ipsum declarans, & Prodromos; dicẽdũ erit, verum tantum exortum totius Orionis ante Etesias fuisse, & Prodromos; nam, vt iam vidimus, huius ortus apparens tunc erat, cum Prodromi flare incipiebant. quamobrem cum Arist. ab Orionis exortu dixit ad Etesias vsq; tranquillitatem inesse, docere voluit, circa exortum verum eiusdem tranquillitatem incipere, perdurareq; vsq; ad Prodromos: quibuscum apparens exortus cum fieret, nequaquam poterant flatus, qui eiusdem exortu gignebantur aliqua in parte dictam perturbare tranquillitatem. ex quibus omnibus etiam clarum est, quomodo quarta difficultas tolli possit. Reliquum igitur erit, vt metam disputationis attingamus, ostendere, nequaquam discipuli sententiam dissentaneam esse à præceptoris mente, atq; Vicomercati nodos dissoluere. quod ue ad primum attinet, si Aristoteles intelligens, sicuti iam supra satis superq; probatum est, eam æstatis mutationem, quæ potissimum fit à prima in secundam partem eius, quæ vocatur opora, voluit Orionem eo tempore nasci, idcircoq;, cum incertos, ac difficiles flatus secum afferat, difficilem atq; incertum vocari; hęc eius sententia haud quaquam dissentit ab ea, quam posuit suis in prob. quod cũ verũ sit, nescio quo pacto, Nugarolę expositio, ab eo in Dialogo de Nili inundatione allata, admitti „ possit; qui dictum problema citans, verba illa, oporæ initio eo loci principium æstatis significare, id est tempus solstitij docuit; autoritateq; Adamātij Sophistę, ab Aetio lib. 3. relata, Orionem tunc ad 25. diem Iunij exoriri: quo in loco & illud

illud maxima admiratione dignum est quod subiungit, nostra etiam ætate id ipsum contingere; solstitialibus nempe diebus Orionem nasci. verum vt redeat vnde iam discesserat oratio, satis itidem clarum est, Aristotelem eadem dicere, quæ & discipulus eius Theophrastus; qui, clarius quid sentiret explicans, suis monimentis scriptum reliquit, Orionem nasci principio oporæ, quod tempus apposite à præceptore dictum fuit μεταβολὴ τοῦ θέρους, id est mutatio, quæ fit æstate; & idcirco eiusdem exortu (vt qui fit in temporum mutatione) incertos inequalesq; spiritus flare; vnde Orion inequalis turbulentusq; dicebatur. nec nos moueat, si Arist. hoc in loco Orioné vocat ἄκριτον καὶ χαλεπὸν, cum idem alibi in Problematibus, atq; in libello de Ventris à Theophrasto dictus sit, ταραχώδης καὶ ἀνώμαλος: quia hæ quatuor voces sibi ipsis inuicem respondent, vt causæ atq; effectus: cum idem sit dicere ἄκριτος, quod & ἀνώμαλος; neq; aliud χαλεπὸς, quàm ταραχώδης; cum incertitudo, quod ad hanc rem pertinet, ab inequalitate, difficultas verò à perturbatione exoriatur. Ad hæc si eadem species occasus accipienda est .i. apparens totius Orionis occasus, Aristotelesq; dixit aspectũ hunc contingere in mutatione hyemis, ac mutationis hyemis nomine intellexit eam, quæ fit cum sol ingreditur primum Capricorni punctum, Theophrastus verò id ipsum tẽpus ἀρχὴν χειμῶνος appellans, eo quod, quæ propriè hyems vocatur, principium inde sumat, idem affirmauit; nulli dubium erit, hac etiam in parte nullã esse inter illos differentiam. quin potius cum non aliunde vtriusq; philosophi ratio robur accipiat, quàm ab illa vniuersali propo-
» sitione, quam Arist. ita expressit, mutationes autem omniũ
» turbulentę sunt ob incertitudiné; quam Theophrastus cõ-
» plexus est illis in verbis, in mutationibus natura compa-
» ratum est, vt omnia semper sint indefinita; concludendum erit eandé quæstionem ab vtrisq; disputatam & iisdem fundamentis pertractatam fuisse, consequenterq; Vicomercati opinionem nullum habere adminiculum: cuius obiectiones facile euelli poterũt ex nostra expositione. Nam ad primam, atq; secundam, quid respondendum sit, satis patet, cũ

P iam

iam expositum fuerit quomodo Arist. intellexit, Orionem nasci in mutatione æstatis, quoue modo ãte Etesias, vel sub ipsis Etesijs. Ad tertiam verò, quæ sigillatim contra Alexandri expositionem militat; dicendum, falli plurimum Vicomercatum, si existimat, sydera semper oriri cum iisdem signis, aut partibus, in quibus sunt; cum vt plurimum accidat, aliquam stellam, quæ exempli gratia sit in Tauri signo, oriri tamen cum Ariete, aut Geminis, prout magis australis, aut borealis existens, ratione suæ latitudinis, aut declinationis, exortum faciet sub maiore, minoreue poli elenatione. Ad hęc non videtur satis perspexisse, Alexandrum illa voce, μετόπωρον, nequaquam intellexisse tempus illud, quod propriè atq; strictim Autumnus vocatur, quodue cum Arcturo incipit; verum, quemadmodum ipse se exponit locum Theophrasti adducens, etiam illam partem anni, quę præcedit Autumnũ, & vocatur opora: quod antea fecit Hippocrates & Theophrastus, vti secundo libro iam ostensum fuit; & sexcenti etiam grauissimi Autores. & sanè quo modo sibi persuadere Vicomercatus potuit, Alexandrum, qui paulo ante innuerat ortum verum Orionis fieri circa solstitium, fuisse adeo dementem, vt voluerit, eundem tunc temporis ortu apparente in mutatione æstatis in Autumnũ emergere? quæ mutatio, vt Vicomercatus inquit, fuisset circa Libræ æquinoctium, ac per tres menses post verum illius exortum: quod quidem, ne dicam indignum esse, vt de tanto ac tali viro credatur, qualis fuit Alexander; verum etiam & de quolibet rudi, atq; indocto: cum inter nullius imaginis ortum verum & apparentem tantũ temporis possit absumi. atq; adeo est fixus in eiusdem Alexandri, & Theophrasti reprehensione, vt impropriè vocẽ hanc, oporã, accipiẽs, velit, pręter germanã eiusdẽ significationẽ, eã cũ in Problematibus, tũ in libello de Vẽtis, tẽpus illud significare, quod propriè Autũnus vocatur: cũ alioqui secus facere, potiusq; vocẽ alterã metoporò, exponere oporã, debuisset. quandoquidem perspicuum est vnicuiq;, qui aliqua attentione verba Alexandri perpenderit, idem esse apud illum „ hoc in loco, Orionem exoriri ἐν μεταβολῇ ἐκ θέρους εἰς μετόπωρον,

„ ρον, id eſt in mutatione ex æſtate in Autumnum, quòd & ἀρχὴ τῆς ὀπώρας. nam poſtquam ipſe dixit Orionem apparere in mutatione æſtatis in autumnum, quid ſenſerit explicans, citat Theophraſti verba, quæ Orionem exoriri principio oporæ affirmant, hancq; expoſitionem amplectitur. Poſtremo ad quartam, & vltimam dubitationem, crediderim ego, dum Alexandrum Vicomercatus demiratur, ne Vicomercati tam effuſam admirationem docti viri demirando irrideant; veluti, qui auſus ſit affirmare, inter ortum & occaſum vniuſcuiuſq; ſyderis ſemper intereſſe ſex menſes; quando ex Aſtrologiæ principijs contrarium omnino eliciatur. enimuero, cum tempus in vero exortu, atq; occaſu eorundem, quod inter illa continetur, ab ingreſſu ſolis in eccliptice punctum, quocum ſtella exoritur, ſiue occidit, aut in oppoſitū, pendeat; idq; variet ratione longitudinis ac declinationis eiuſdem ſyderis, tum horizontum varietate; differens neceſſario erit, illud temporis interuallum, quod inter ortum, & occaſum eorundem intercedit. quod ſi ab ortu atq; occaſu Vergiliarum penè ſex menſes tunc intererant, quamobrem Theophraſtus in libello de Aquarum ſi-
„ gnis dixit; Annum Pleias occumbens, & emergens biparti-
„ tur; ab occaſu enim ad emerſum vſq; illius dimidium anni
„ conficitur, id eueniebat, quia borealis declinatio earundem adeo magna non erat, quæ poſſet plus temporis conſumere ab ortu ad occaſum: Verum ſi Vicomercatus animaduertiſſet ſtellas ob declinationem auſtrales magis, vt quæ tardius exoriantur, citiuſq; occidant, nequaquam ſex menſes requirere ab ortu ad occaſum; è contra verò quæ maiorem declinationem habent Aquilonem verſus, plus temporis conſumere, quia ſupra horizontem citius emergunt, tardiuſq; occidunt, nequaquam id aſſeruiſſet; quam ſententiam Bernardinus Baldus Vrbinas Guaſtallæ Abbas vir diſciplinarum omnium, ſed præſertim mathematicarum & linguarum cognitione clarus, dum Apologiam hanc meam legeret, Bootis exemplo commodè confirmari poſſe animaduertit, vt qui nulla alia de cauſa tarde occidens ab Homero Odiſſ. 5. carmine illo dicatur.

P 2 Πλη-

Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην .i.

Pleiadesq; contemplanti, & sero occidentem Booten. cuius etiam viri iudicium in nonnullis alijs huius operis locis plurimi fecimus. Verum vt ad Vicomercatum redeamus, maiore ipse admiratione captus fuisset, si apud Aratum, atq; in Theonis Achillisq; Statij commentarijs in eundem legisset, quasdam esse stellas, idcirco ab ipsis ἀμφιφανῆ ἄστρα vocatas, quæ vnius tantum noctis spatio oriuntur, & occidunt. Demum neq; id magis cum veritate consentit, quod ipse affirmat, cum Theophrastum accusat, locum corruptum esse: quoniã iam satis superq; probatum est, germanã esse, vt leguntur, auctoris verba. quod verò dicere audeat, problemata Aristotelis non esse, præcipueq; illam partem, in qua de ventis agitur, ab ipsomet Arist. citatam 2. ,, Meteorõ illis in verbis. De situ autem eorum, qui contrarij ,, sint, quosue simul flare cõtingat, & quos nõ simul, tũ qui, & ,, quot sint, de cæterisq; affectionibus, quæ in problematibus ,, particularibus traditæ non sunt, nunc dicamus. hæc quidẽ responsio an philosopho homine digna sit, aliorum iudicio relinquẽs, finẽ dicẽdi faciã. Hæ sunt igitur rationes, quæ ad Theophrasti auctoritatem Alexandriq; tuendam, nostra hęc Apologia, si non pro dignitate, saltẽ pro virium mearũ imbecillitate in medium affert; quas tanquam amoris in te mei argumẽta, mi doctissime Magine ad te mitto, vt ab integerrimo iudicij tui acumine illud sibi ornamentũ acquirant, quod præ ingenij mei tenuitate ex me assequi non potuere: & quamuis non est, cur nominis aliquid, aut gloriæ ex his expectem, non erit tamẽ vnde reprehẽsionem timeã, præsertim apud illos, qui Veteres, tanquam veros artium omnium & scientiarum magistros, eorumq; memoriam venerantur.

FINIS.

Tabula continens innerrantium ſyderum loca, declinationes, aſcenſiones rectas, aſcenſiones obliquas, puncta, temporaq; ortus & occaſus matutini, cùm veri, tùm apparentis, quorum in Apologia mentio eſt. item alia nonnulla ad ea intelligenda, quæ tractata ſunt, pertinentia. Ad annum 324. ante Chriſtum Dominum ſupputata, nimirum primo anno ab Alexandri obitu, quo etiam tempore floruit Theophraſtus; ad eleuationem Poli Athenarum.

Sex.	G.	M.	S.		
0	1	1	51		Simplex Aequinoctiorum præceſsio.
5	32	46	32		Anomalia Aequinoctiorum ſimplex.
5	5	33	4		Anomalia duplicata.
		58	4		Proſthaphereſis emendata adijcienda.
0	1	59	55		Vera pręceſsio Verni Aequinoctij, id eſt vera diſtantia adparentis æquinoctij à prima ſtella ♈ ad datum tempus: cum qua ſtellarum inerrantium vera loca habentur ab adparenti æquinoctio.
					Vera loca ſtellarum inerrantium, quæ in Apologia recenſentur.
•	27	29	55	♈	Verus locus Borei termini præcedentis lateris Pleiadum, ad datum tempus.
	4	30			Latitudo Borea.
	29	39	55	♉	Verus locus ſequentis duarũ in Collorobo.
	3	15			Latitudo Auſtrina.
	15	50		♉	Verus locus primæ Clipei Orionis.
	8	0			Latitudo Auſtrina.
	14	30		♉	Verus locus Pedis ſiniſtri Orionis.

Lati-

G. M. S.
31 30 Latitudo Austrina.
15 39 55 ♉ Verus locus Humeri sinistri Orionis.
17 30 Latitudo Austrina.
27 19 55 ♉ Verus locus Humeri dextri Orionis.
17 0 Latitudo Austrina.
25 29 55 ♉ Verus locus Genu dextri Orionis.
33 30 Laritudo Austrina.
12 59 55 ♊ Verus locus Sirij seu Caniculæ.
39 10 Latitudo Austrina.
22 19 55 ♍ Verus locus Arcturi.
31 30 Latitudo Borea.

Scrupula proportionalia congruentia Ann. 324. ante Christum Dominum, maximaq; ☉. declinatio ad datum tempus.

G. M. S. T.
56 41 Scrupula proportionalia simplici æquinoctiorum anomaliæ congruentia.
24 0 Differentia inter maximã & minimam sol. Declinationem.
22 40 24 Pars congruens ex scrup. & diff. adijcienda minimæ sol. obliquitati.
23 50 40 Maxima sol. declinatio dicto tẽpori cõgruens.

Pro Declinatione Borei termini Pleiadum ex 13. Præcepto Tabularum Rheinboldi.

27 29 55 ♈ Longitudo Borei termini Pleiadum, seu Vergiliarum.
4 30 Latitudo Borea.
57 0 Scrup. proport. quæ tametsi sint 56, 41. supponuntur nihilominus esse 57. vt facilior calculus habeatur, quod citra errorẽ effici potest.
11 20 5 Arcus Boreus.
12 43 Differentia Arcus prædicti adijcienda.
9355381 Numerus multiplicandus.
21608 Differentia eius adiacens subtrahenda,

Pars

G. M. S.	
12 5	Pars congruens ex ſcrup. proport. & ex differentia laterali Arcus, adijcienda Arcui.
11 32 10	Arcus abſolutus, cui addenda eſt ſtellæ latitudo partium 4. 30. quia ſint eiuſdem adfectionis, vel ſpeciei; & habebimus Declinationis argumentum.
16 2 10	Argumentum Declinationis boreale.
2762431	Sinus argumenti declinationis.
20528	Pars congrués ex ſcrup. proport. & ex differentia laterali numeri multiplicandi, ex eodem numero ſubtrahenda.
9334853	Numerus multiplicandus abſolutus emendatuſq; in ſinum iam inuentum multiplicãdus, vt habeatur ſinus quæſitæ declinationis.
2578688	Sinus declinationis borei termini Vergiliarũ.
14 56 37	Declinatio Borei termini Vergiliarum Borea. quia argumentum declinationis ſit Boreum. Hæc ſumpta ex Tab. prim. Mobilis Regiomontani eſt partium 14. 59.

Pro Aſcenſione Recta Borei termini Pleiadum ex præcepto 21.

57 6	Scrupula proportionalia.
29 34 24	Radix Aſcenſionum
4 32	Differentia lateralis Radicis Aſcenſionum addenda.
3775645	Numerus multiplicandus.
69508	Differentia lateralis numeri multiplicãdi, adijcienda.
4 18	Pars congruens ex differentia laterali radicis, & ex ſcrup. proport. radici adijcienda.
29 38 42	Radix Aſcenſionum abſoluta.
66033	Pars proportionalis ex differentia laterali numeri multipl. & ex ſcrup. proport. numerò mult. addenda.
3841678	Numerus multiplicãdus emẽdatus abſolutuſq;

Nume-

G. M. S.	
2668948	Numerus ex fæcundo Canone ſumptus Declinationi congruens.
1025323	Sinus differentiæ tranſitus Borei termini Pleiadum per cœli medium.
5 53 6	Differentia tranſitus Borei termini per cœli mediũ auferenda à radice aſcẽſionum, quoniam locus longitudinis Borei termini incidit in ſemicirculum Zodiaci euehentem cum declinatione Borea.
23 45 36	Aſcenſio recta Borei termini Pleiadum.

Pro Differentia aſcenſionali; aſcenſione, ac deſcenſione obliqua Borei termini Pleiadũ ex Pręcepto 24. & 32.

37 15	Latitudo Poli Athenarum.
7605325	Numerus ex fæcũdo Canone ſumptus congruẽs latitudini Athenarũ multiplicandus cum numero, qui ex eodem fęcũdo Canone debetur declinationi, vt reliquum habeamus ſinum differentiæ aſcenſionalis.
2029751	Sinus differentiæ aſcenſionalis.
11 42 40	Differentia aſcenſionalis rectæ aſcenſioni dati puncti auferenda, quoniam declinatio eſt Borealis, & habebitur Aſcẽſio obliqua; adijcienda eadem de cauſa, & inueniemus Deſcẽſionem obliquam.
12 2 56	Aſcenſio obliqua Borei termini Vergiliarum, cum qua gradus ſeu punctum Eclipticæ 19. 37. ♈. in latitudine 37. 15. cooritur.
35 28 16	Deſcẽſio obliqua Borei termini Pleiadum, quæ in eadẽ latitudine competit gradibus 29. 1. ♈.

Pro apparitionis matutinę Borei termini interuallo ſecũdũ Regiomontani rationẽ ex propoſitio. 61. primi Mobilis.

37 15	Latitudo Athenarum.
75 1	Complementum Declinationis Borei termini ſumptæ ex Tabulis primi Mobilis Regiomõtani.

G. M. S.	
	tani.
38 48	Inuentum primum.
62 30	Distantia Borei termini à capite ♋.
23 52	Maxima sol. Declinatio.
21 2	Numerus cõgruens maximæ sol. Declinationi, & distantiæ Borei termini à capite ♋.
22 18	Numerus congruens complemento declinationis inuento primo adijciendus, quia stella in semicirculo sit euehente.
61 6	Inuentum secundum.
85 30	Complementum latitudinis Borei termini.
60 37	Numerus ex 90. auferendus vt inuentum tertium prodeat.
29 23	Inuentum tertium.
4 30	Latitudo Borei termini Pleiadum Borea.
9 12	Numerus congruens inuento tertio & latitudini Borei termini.
8 2	Arcus Eclipticæ vero loco stellæ, atq; otiente ipso interclusus.
16 0	Arcus Visionis Borei termini, quia sit quintæ magnitudinis.
34 11	Arcus à sole nondum orto atq; horoscopo ipso comprehensus; à quo Eclipticæ arcus auferendus est, quia latitudo Borei termini Pleiadum est Borealis.
26 9	Interuallum apparitionis Matutinæ Borei termini à vero ipsius loco, nẽpe à grad. 27. 30. ♉ numerandum.

Clarum itaq; est, cum grad: 23. 39. Taur. dictum terminent apparitionis interuallũ; sole hunc Zodiaci locum percurrente, apparentem Borei termini ortum Theophrasti seculo fuisse.

Pro eodem apparitionis matutinæ interuallo iuxta modũ clarissimi Viri Ioannis Antenij Magini.

19 37 ♉ Punctus ortus Borei termini.

G. M. S.	
7 48	Declinatio puncti prædicti.
82 12	Complementum declinationis puncti ortus.
23 51	Maxima sol. declinatio.
66 9	Complementum maximæ Declinationis sol.
67 24	Angulus Meridiani & Eclipticæ.
37 40	Numerus ex angulo Meridiani & Eclipticę auferendus.
29 24	Angulus orientis & Eclipticæ.
16 0	Arcus Visionis Borei termini.
37 47	Interuallum apparitionis matutinæ puncto ortus Borei termini, nempe grad. 19. 37. ♈ adiiciendum. igitur cum interuallum hoc terminent grad. 23. 24. ♉. dicendum erit, cum sol ætate Theophrasti locum illum perlustraret, Boreum terminum apparere incępisse; vt Magini modus cum Regiomontani modo consentire mirifice videatur.

Pro interuallo occultationis vespertinæ Borei termini iuxta Magini modum.

21 18	Declinatio puncti occasus Borei termini, nempe grad. 29. 1. ♈.
78 42	Complementum Declinationis prædictæ.
66 9	Complemētum maximę Declinationis sol.
68 53	Angulus Eclipticæ & Meridiani.
38 7	Numerus angulo prędicto adijciendus, vt angulus Eclipticæ & Occidentis prodeat.
107. 0	Angulus Eclipticæ & Occidentis.
16 0	Arcus Visionis Borei termini.
16 45	Interualluum occultationis vespertinæ, à puncto opposito, vt ego arbitror, numerandum, videlicet à grad. 29. 1. ♎; quoniam occasus matutinus apparens cuiusq; stellæ post verum efficitur; quod cum incidat in part. 15. 45. ♏, dicendum erit, Sole locum illum occupante

G. M. S.	
	pante Theophrasti seculo Boreum terminum in Athenarum horizonte cum grad. 29. 1. ♈. occidisse.

Pro Declinatione sequentis duarum in Collorobo.

29 39 55 ♉	Longitudo sequentis duarum in Collorobo.
3 15	Latitudo notia.
56 41	Scrupula proportionalia.
20 32 25	Arcus Boreus.
21 35	Differentia lateralis arcus prædicti adijcienda.
9795670	Numerus multiplicandus.
6684	Differentia ipsius lateralis subtrahenda.
20 23	Pars congruens, ex scrup. proport. & ex diff. lat. Arcus addenda.
20 52 48	Arcus Boreus emendatus; à quo tanquam à maiori, latitudo stellæ, eo quia diuersæ sit speciei, auferenda est; & argumentum declinationis habebimus, referens speciem eius, vnde facta est subtractio.
17 37 48	Argumentum declinationis Boreale.
6314	Pars cõgruens ex scrup. proportionalibus atq; ex diff. numeri multiplicandi, ex eodem numero auferenda.
9789356	Numerus multiplicandus absolutus.
3028690	Sinus argumenti Declinationis.
2964892	Sinus Declinationis sequentis duarum in Collorobo.
17 14 49	Declinatio sequentis duarum in Collorobo.

Pro ascensione recta sequentis duarum in Collorobo.

56 41	Scrupula propor.
61 46 28	Radix ascensionum.
4 23	Differentia Radicis addenda.
2053142	Numerus multiplicandus.
34392	Differentia lateralis numeri multiplicandi adijcienda.

G. M. S.	
4 8	Pars congruens ex ſcrup. proport. & ex diff. radicis addenda.
61 50 36	Radix Aſcenſionum abſoluta.
32491	Pars congruens ex ſcrup. proport. & ex diff. numeri multipl. addenda.
2085633	Numerus Multiplicandus abſolutus.
3104499	Numerus ex ſecũdo Canone ſumptus Declinationi congruens.
647484	Sinus differentiæ tranſitus ſequẽtis duarum Collorobi per Cœli medium.
3 42 44	Differentia tranſitus ſequẽtis duarum Collorobi per Cœli medium, à radice Aſcenſionum ſubtrahenda, quoniam ſtellæ locus eſt in ſemicirculo aſcendente cum declinatione Boreali.
58 7 52	Aſcenſio recta ſequentis duarum Collorobi.

Pro Aſcenſione, & Deſcenſione obliqua ſequentis duarũ Collorobi, & cum quo gradu vel Eclipticæ puncto vnà deſcendebat.

13 43	Differentia Aſcenſionalis ſequẽtis duarum Collorobi adijcienda Aſcenſioni rectę, vt Deſcenſio obliqua; auferenda vt Aſcenſio prodeat.
44 24 52	Aſcenſio obliqua ſequentis duarum Collorobi.
71 50 52	Deſcenſio obliqua, quæ in data Athenarum latitudine pertinet, ad 27. gradũ 48. Taur. maxima ſuppoſita ſol. obliquitate, vt ex 31. Præcepto Rheinholdi conſtat.

Pro Interuallo occultationis veſpertinæ ſequentis duarum Collorobi.

20 2	Declinatio puncti occaſus ſequentis duarũ Collorobi, nempe grad. 27. 48. ♉.
69 58	Complementum declinationis prædictæ.

Com-

G. M. S.	
66 9	Complementum maximę Declinationis sol.
76 49	Angulus Meridiani & Eclipticæ.
40 7	Numerus angulo prædicto addēdus, vt Angulus occidentis & Eclipticæ prodeat.
116 56	Angulus Eclipticæ & occidentis.
16 0	Arcus Visionis sequentis duarū Collorobi, quoniam est quintę mag.
18 0	Interuallum occultationis Vespertinæ puncto opposito adijciendū, nimirū grad. 27. 48. ♋. Itaq; Theophrasti ętate, sole in gr. 15. 48. ♎. deiecto, erat occasus matutinus apparens sequentis duarum Collorobi, & quod in idem redit, totius Orionis.

Pro Declinatione primæ Clipei Orionis secundum Compēdiosam rationem doctissimi Viri Ioannis Ant. Magini.

15 50 ♉	Longitudo primæ Clipei Orionis.
8 0	Latitudo Austrina.
17 36	Arcus Borealis.
9594406	Numerus multiplicandus.
9 36	Argumentum Declinationis Boreale.
73 37	Arcus congruens numero multiplicando ex Canone sinuum sumptus.
9 12	Declinatio Borealis primæ Clipei Orionis; videlicet numerus in Tabulis Regiomontani prim. mob. arcui prædicto & Declinationis argumento congruens.

Pro Ascēsione Recta primæ Clipei; pro Ascēsione & Descensione obliqua. Item cum quo Ecliptica gradu ascenderet.

48 23	Radix Ascensionum.
2938283	Numerus multiplicandus.
1619645	Numerus ex fœcundo Canone sumptus. Decli-

natio-

G. M. S.	
	nationi congruens.
17 5	Arcus congruens numero multiplicando.
9 19	Arcus congruens numero fæcundi Canonis.
2 43	Differentia transitus primæ Clipei per Cœli medium subtrahenda à radice ascensionis, quoniam est in semicirculo euehente cum declinatione Borea.
45 40	Ascensio recta primæ Clipei Orionis.
7 5	Differentia Ascésionalis subtrahenda pro Ascésione, addenda pro Descensione obliqua.
38 35	Ascensio recta primæ Clipei Orionis, cui in data regionis latitudine respódent gr. 26. 56. ♉.

Pro interuallo apparitionis matutinæ primæ Clipei Orionis; quoue tempore emersio ipsius contingeret.

26 56 ♉	Punctus veri ortus primæ Clipei Orionis.
19 44	Declinatio puncti prædicti.
70 16	Complementum declinationis.
66 9	Complementum maximæ obliquitatis sol.
76 23	Angulus Meridiani & Eclipticæ.
40 1	Numerus ab Angulo prædicto subtrahendus.
36 22	Angulus orientis & Eclipticę.
15 0	Arcus Visionis primæ Clipei, quia sit quartæ Magnitud.
25 53	Interuallum apparitionis à puncto ortus veri numerandum. Itaq; Theophrasti ætate sole grad. 22. 49. ♉ possidente prima Clipei matutino emergebat.

Pro Declinatione Pedis sinistri Orionis.

14 30 ♉	Verus locus Pedis sinistri Orionis.
31 30	Latitudo australis.
17 14	Arcus Boreus.
9574536	Numerus multiplicandus.
14 16	Argumentum Declinationis Australe.

G.	M.	S.	
73	13		Arcus congruens numero multiplicando.
13	38		Declinatio Pedis sinistri Orionis Austrina.

Pro Ascensione recta Pedis sinistri Orionis; pro Ascensione & Descensione obliqua; & cum quo Ecliptica gradu descenderet.

47	4		Radix Ascensionum.
3014121			Numerus multiplicandus.
2425414			Numerus ex fæcundo Canone sumptus Declinationi congruens.
17	32		Arcus congruens numero multiplicando.
14	2		Arcus congruens numero fæcundi Canonis.
4	11		Differentia transitus Pedis sinistri Orionis per cœli medium adijcienda.
51	16		Ascensio recta.
10	38		Differentia Ascēsionalis adijcienda, vt ascensio obliqua, auferenda vt descensio prodeat.
61	53		Ascensio obliqua Pedis sinistri Orionis.
40	37		Descensio obliqua eiusdem, cui in data latitudine regionis respondent grad. 3. 15. ♉

Pro interuallo occultationis Pedis sinistri Orionis.

3	15	♉	Punctus occasus Pedis sinistri Orionis.
12	48		Declinatio prædicti puncti.
77	12		Complementum Declinationis huius.
66	8		Complementum maximæ Declinationis solaris.
69	40		Angulus Meridiani & Eclipticæ.
38	22		Numerus Angulo Meridiani adijciendus.
108	2		Angulus Eclipticæ & occidentis à semicirculo subtrahendus & remanet Arcus 71. 58.
12	0		Arcus visionis Pedis sinistri, quia sit primæ magnitudinis.
12	38		Interuallum occultationis vespertinæ ab opposito puncto numerandum, nempe à grad. 3. 15.

G. M. S.

15. ✱. Itaq; fole part. 15. 53. ✱. percurrente Pes finifter matutino mergebatur.

Pro Declinatione finiftri Humeri Orionis.

15 39 55 ♉	Verus locus finiftri Humeri Orionis.
17 30	Latitudo notia.
17 33 39	Arcus Borealis.
3 39	Argumentum Declinationis Boreale.
9618043	Numerus multiplicandus.
74 6	Arcus congruens numero multiplicando.
3 30	Declinatio Borealis finiftri Humeri Orionis.

Pro Afcenfione Recta; Afcenfione ac Defcẽfione obliqua; & Eclipticæ puncto, quocum oriebatur.

48 13 14	Radix Afcenfionum.
2947833	Numerus multiplicandus.
17 8	Arcus congruens numero multiplicando.
10181	Numerus ex fœcundo Canone fumptus Declinationi congruens.
3 0	Arcus congruens numero fœcundi Canonis.
1 0	Differentia tranfitus finiftri Humeri Orionis per Cœli medium fubtrahenda.
48 12 14	Afcenfio Recta.
2 0	Differentia Afcenfionalis fubtrahenda.
48 10 14	Afcenfio obliquá finiftri Humeri Orionis, cui in Athenarum horizonte refpondent grad. 7. 58. Gem.

Pro internallo appariticnis matutinæ finiftri Humeri Orionis.

7 58 ♊	Punctus veri ortus finiftri Humeri Orionis.
22 2	Declinatio puncti prædicti.
67 58	Complementum Declinationis huius.

Comple-

G. M. S.

66 8 Complementum maximę obliquitatis solaris.
80 37 Angulus Meridiani & Eclipticæ.
40 45 Numerus subtrahendus à dicto Angulo.
39 12 Angulus orientis & Eclipticæ.
13 0 Arcus Visionis sinistri Humeri Orionis, quoniam est secundæ mag.
20 33 Interuallum apparitionis matutinę sinistri Humeri Orionis adijciendum puncto veri ortus; nempe grad. 7. 58. Gem. Igitur sole ingrad. 28. 31. Gem. existēte Humerus sinister Orionis Theophrasti seculo matutino apparebat.

Pro Declinatione Humeri dextri Orionis ex Tab. Primi mob. Regiomontani.

27 19 55 ♉ Verus locus Humeri dextri Orionis.
17 0 Latitudo notia.
32 40 Distantia à capite Cancri.
23 51 Maxima solis declinatio.
12 36 Inuentum primum.
77 24 Complementum inuenti primi.
66 9 Complementum maximę declinationis solaris.
69 36 Numerus congruens vtroq; Complemento ex 90. auferendus.
20 24 Inuentum secundum Boreale à quo latitudo stellæ auferenda est.
3 24 Argumentum Declinationis Boreale.
3 18 Declinatio Humeri dextri Borea.

Pro Ascensione Recta.

73 0 Cōplementū latitudinis Humeri dextri Orionis.
32 40 Distantia à capite Cancri.
31 4 Numerus congruens distantię & complemento latitudinis.
86 42 Complementum Declinationis.

R Nu-

G.	M.	S.	
31	8		Numerus ex 90. auferendus.
58	2		Aſcenſio Recta Humeri dextri Orionis.

Pro Aſcenſione & Deſcenſione obliqua & puncto quocum oriebatur. ex eodem Regiom.

G.	M.	
52	45	Complementum Eleuationis Poli Athenarum.
3	18	Declinatio Borea.
4	8	Amplitudo ortiua ſeptentrionalis.
86	42	Complementum Declinationis.
85	52	Complementum amplitudinis ortiuę.
87	42	Numerus vtroq; complemento congruens ex 90 auferendus.
2	18	Differentia aſcenſionalis auferenda, quia Declinatio ſit Borea pro aſcenſione obliqua habenda; pro Deſcenſione adijcienda.
55	44	Aſcenſio obliqua, cui in lat. Poli Athenarum congruunt grad. 15.44. ♊.
60	20	Deſcenſio obliqua; cui in eadem lat. conueniunt grad. 18. 57. Taur.

Pro interuallo apparitionis matutinæ Humeri dextri Orionis ex eodem Regiomonta.

G.	M.	
37	15	Latitudo Poli Athenarum.
86	42	Complementum Declinationis.
37	19	Inuentum primum.
32	40	Diſtantia à capite ♋.
23	51	Maxima ſolis Declinatio.
12	36	Numerus diſtantiæ à capite ♋, & maximæ ſolis Declinationi congruens.
12	37	Numerus complemento Declinationis cõgruens, inuento primo addendus, quia ſtella ſit in ſemicirculo euehente.
49	56	Inuentum ſecundum.
73	0	Cõplemẽtũ latitudinis Humeri dextri Orionis.
47	2	Numerus ex 90. auferendus vt inuentum tertiũ

pro-

G. M. S.	
	prodeat.
42 58	Inuentum tertium.
17 0	Latitudo auſtrina.
25 24	Numerus cõgruẽs inuento tertio & latitudini.
19 9	Arcus Eclipticæ vero loco ſtellæ atq; oriente ipſo interclufus.
12 0	Arcus Viſionis quia ſit primæ mag.
17 46	Arcus à ſole nondum orto atq; horoſcopo ipſo comprehenſus.
36 55	Interuallum apparitionis Humeri dextri Orionis à vero loco ipſius numerandum. 5. à grad. 27. 19. 55. Taur. Itaq; patet ſole 4. 15. ♋. tenente Humerum Orionis dextrum tunc mane apparuiſſe.

Pro Declinatione Genu dextri Orionis ſecundum Rheinholdum.

25 29 55 ♉	Verus locus Genu dextri Orionis.
33 30	Latitudo notia.
56 41	Scrupula proport.
19 41 6	Arcus Boreus.
20 52	Differentia lateralis arcus addenda.
9742294	Numerus multiplicandus.
8455	Differentia lateralis prædicti numeri, ab ipſo auferenda.
19 24	Pars congruens ex ſcr. prop. & ex diff. laterali Arcus, addenda Arcui.
20 0 30	Arcus Boreus emendatus à latitudine Genu dextri auferendus.
13 29 30	Argumentum Declinationis auſtrale.
7988	Pars congruens ex ſcrup. proport & ex diff. laterali numeri multip. ab ipſo numero ſubtrahenda.
9734306	Numerus multiplicandus abſolutus.
2334039	Sinus argumenti Declinationis.
2271051	Sinus Declinationis quæſitæ.

G. M. S.	
13 7 36	Declinatio Genu dextri Orionis austrina.

Pro Ascensione recta Genu dextri Orionis.

25 39 55 ♉	Verus locus Genu dextri Orionis.
33 30	Latitudo austrina.
56 41	Scrup. proport.
57 46 11	Radix ascensionum.
4 45	Differentia lateralis Radicis addenda.
231545	Numerus multiplicandus.
39223	Differentia lateralis numeri multiplicandi addenda.
4 29	Pars congruens ex scrup. proport. & ex diff. laterali Arcus addenda Radici ascensionum.
57 50 40	Radix ascensionum emendata.
37055	Pars congruens ex scr. prop. & ex diff. lat. num. mult. addenda numero.
2352300	Numerus multiplicandus absolutus.
2331979	Numerus ex fœcundo Canone sumptus Declinationi congruens.
548551	Sinus differentię transitus Genu dextri Orionis per cœli medium.
3 8 4	Differentia transitus Genu dextri Orionis per cœli medium addenda Radici, quia locus lõgitudinis Genu dextri sit in semicirculo ascẽdente cum Declinatione australi.
60 59 20	Ascensio Recta Genu dextri Orionis.

Pro Ascensione obliqua & puncto veri ortus eiusdem.

10 12	Differentia Ascensionalis addenda Ascensioni rectæ, quoniam Declinatio est notia.
71 11 20	Ascensio obliqua Genu dextri Orionis; cui in data latitudine, supposita minima solis obliquitate, respõdet grad. 0. 25. Cancr. maxima vero grad. 0. 49. Cancr. ac differẽtia est 24. de qua & de scrup. proport. 56. 41. pars congruẽs proportionalis est grad. 0. 22. 40. 44. addẽda grad.

G.	M.	S.		
				grad. 0. 25. ♋. quamobrem Eclipticæ punctum respondens obliquæ prędictę Ascensioni & maximę Declinationi solis congruens, quæ tunc esse deprehendebatur grad. 23. 50. 40. est grad. 0. 47. 40. 24. Cancr.
				Pro Interuallo apparitionis Genu dextri Orionis.
0	48	♋		Punctus ortus veri Genu dextri Orionis.
23	27	50		Declinatio prædicti puncti ad minimam solis Declinationem.
	24	0		excessus.
	22	40		Pars congruens de excessu, & de scr. prop. addenda declinationi.
23	50	30		Declinatio puncti ortus Genu dextri Orionis.
66	9			Complementum prædictæ declinationis.
66	9			Complemētum maximæ Declinationis solaris.
90	0			Angulus meridiani & Eclipticæ.
41	47			Numerus à dicto Angulo subtrahendus.
48	33			Angulus Eclipticæ & orientis.
14	0			Arcus Visionis Genu dextri Orionis, quia sit tertię mag.
18	50			Interuallum apparitionis matutinæ adijciendū puncto veri ortus Genu dextri 5. gr. 0. 48. ♋. Igitur manifestum est, quod sole grad. 19. 38. ♋. percurrente: Genu dextrū Orionis Theophrasti seculo emergebat; & quod idem est; Orion totus matutino oriri incipiebat.
				Pro Declinatione Caniculæ.
12	59	55	♊	Verus locus Caniculæ.
39	10			Latitudo Austrina.
	57	0		Scrup. proport.
22	32	44		Arcus Boreus.
	23	16		Differentia lateralis Arcus addenda.
9931982				Numerus multiplicandus.
2210				Differentia lateralis numeri multiplicandi à nu-

G. M. S.	
	numero ſubtrahenda.
22 6	Pars congruens ex ſcr.prop.atq; ex diff.laterali Arcus, adijcienda Arcui.
32 54 50	Arcus Boreus abſolutus à latitudine Caniculæ ſubtrahendus.
2100	Pars congruens ex ſcrup. proport. atq; ex diff. numeri multiplicandi;ab ipſo numeto ſubtrahenda.
9929882	Numerus multiplicandus emendatus.
16 15 10	Argumentum Declinationis auſtrale.
2798755	Sinus Argumenti Declinationis.
2779130	Sinus Declinationis quæſitæ.
16 8 8	Declinatio Caniculæ auſtrina.

Pro Aſcenſione recta.

12 59 55 ♊	Verus locus Caniculæ.
39 10	Latitudo auſtrina.
57 0	Scrup. proport.
74 19 57	Radix Aſcenſionum.
2 45	Diff. lateralis ipſius radicis addenda.
1172337	Numerus multiplicandus.
19089	Differentia lateralis numeri multiplicandi addenda.
2 37	Pars congruens ex ſcrup. proport atq; ex diff. laterali radicis addenda radici.
74 22 34	Radix aſcenſionum emendata.
18135	Pars congruens ex ſcrup. proport. atq; ex diff. numeri multip. addenda.
1190472	Numerus multiplicandus emendatus.
2893073	Numerus ex ſecundo Canone ſumptus declinationi Caniculæ congruens.
344412	Sinus differentiæ tranſitus Caniculæ per Cœli medium.
1 58 25	Differentia tranſitus Caniculę per cœli medium addenda.
76 20 59	Aſcenſio recta Caniculæ.

G. M. S.	
	Pro Differentia Ascensionali; Ascensione obliqua & puncto veri ortus Caniculæ.
7605325	Numerus ex Canone fęcũdo fumptus cõgruens eleuationi Poli Athenarum; qui in numerum Declinationis multiplicatus, erit reliquus sinus differentiæ Afcenfionalis.
2200276	Sinus differentiæ Afcenfionalis.
12 42 28	Differentia Afcenfionalis Caniculæ addenda Afcenfioni rectę, quoniam declinatio est austrina.
89 3 27	Afcenfio obliqua Caniculæ, cui in latitudine Athenarum refpondent, fuppofita maxima folis obliquitate, grad. 16. 20. Cancr.
	Pro Interuallo apparitionis Matutinæ Caniculæ, ac tempore emerfus fecundum modum Magini.
16 20 ♋	Punctus veri ortus Caniculæ.
22 41	Declinatio prædicti puncti.
67 19	Complementum dictæ declinationis.
66 9	Complementum maximæ Declinationis folis.
88 53	Numerus à femicirculo fubtrahendus, vt prodeat Angulus meridiani, quoniam punctus ortus incidit in femicirculum defcendentem.
97 7	Angulus meridiani & Eclipticæ.
41 0	Numerus ab angulo prædicto fubtrahendus.
56 7	Angulus Eclipticæ & orientis.
12 0	Arcus vifionis; quoniam Canicula eft primæ mag.
14 30	Interuallum apparitionis à puncto ortus veri numerandum. Patet igitur; quod fole grad. 0. 5. Leon. ingrediente Thephrafti feculo Canicula mane emergebat.
	Pro interuallo apparitionis Caniculæ fecundum modum Regiomontani.
37 15	Latitudo Athenarum.

G. M. S.	
73 53	Complementum Declinanionis Caniculæ; quæ ex Tab. prim.mob. Regiomontani est 16. 7.
39 4	Inuentum primum.
17 0	Distantia à capite Cancr.
23 51	Maxima sol. Declinatio.
6 48	Numerus congruens maximæ Declinationi, ac distantię à capite Cancr.
7 4	Numerus inuento primo adijciendus.
46 8	Inuentum secundum.
50 50	Complementum latitudinis Caniculæ.
33 58	Numerus à circuli quadrante subtrahendus.
56 2	Inuentum tertium.
39 10	Latitudo Caniculæ.
49 37	Numerus congruens latitudini Caniculæ atq; Inuento tertio.
33 19	Arcus Eclipticę vero loco stellę atq; oriente ipso interclusus.
12 0	Arcus Visionis Caniculæ.
14 32	Arcus à sole non dum orto atq; horoscopo ipso comprehensus, Eclipticę arcui addendus, quoniam latitudo Caniculæ est notia.
47 51	Interuallum apparitionis Caniculæ à vero loco ipsius numeradū; videlicet à grad. 13. 0. Gem. quamobrem clarum est, quod sole 0. 51. Leon. possidente Theophrasti ætate Syrius seu Canicula matutino emergebat.
	Pro Declinatione Arcturi.
22 19 55 ♍	Verus locus Arcturi.
31 30	Latitudo ipsius Borea.
3 18 52	Arcus Borealis.
3 48	Differentia lateralis Arcus addenda.
9188298	Numerus multiplicandus.
2748	Differentia lateralis numeri multiplicandi, ab ipso numero auferenda.
3 37	Pars congruens ex scrup. proport. & ex diff. lat.

G. M. S.	
	lat. Arcus, addenda Arcui.
3 22 29	Arcus Boreus emendatus addendus latitudini, quia fint eiusdem fpeciei.
2611	Pars congruens ex fcrup. proport. atq; ex diff. lat. numeri multip. auferenda à numero.
9185687	Numerus multiplicandus emendatus.
34 52 29	Argumentum Declinationis Boreale.
5717839	Sinus argumenti Declinationis.
5252227	Sinus quæfitæ Declinationis.
31 40	Declinatio Arcturi Borea.

Pro Afcenfione recta Arcturi.

22 19 55 ♍	Verus locus Arcturi.
31 30	Latitudo Borea.
171 39 2	Radix Afcenfionum.
1 32	Differentia lateralis radicis addenda.
4295187	Numerus multiplicandus.
82058	Diff. lateralis numeri multiplicandi addenda.
57 0	Scrup. proport.
1 18	Pars congruens ex diff. lat. Arcus, & ex fcr. pr. addenda Radici.
171 40 20	Radix Afcenfionum emendata.
66749	Pars congruens ex diff. numeri multip. atq; ex fcr. prop. addenda numero.
4364936	Numerus multiplicandus emendatus.
6172108	Numerus ex fęcundo Canone fumptus Declinationi congruens.
2694085	Sinus differentię tranfitus Arcturi per cœli medium.
15 37 45	Diff. tranfitus Arcturi per cęli medium addenda radici; quoniam locus longitudinis ipfius incidit in femicirculum Zodiaci deuehentem ac ftella declinat in Boream.
181 18 5	Afcenfio recta Arcturi.

S Pro

G. M. S.	
	Pro Ascensione obliqua Arcturi, ac puncto veri ortus eiusdem.
27 59	Differentia Ascensionalis Arcturi subtrahenda ab Ascensione recta, quoniam stella declinat in Boream.
159 19 5	Ascensio obliqua Arcturi, cui in data regionis latitudine respondent grad. 13. 7. ♍.
	Pro interuallo apparitionis matutinę Arcturi secundum Regiomontani modum.
37 15	Latitudo Athenarum.
58 19	Complementum Declinationis Arcturi.
45 17	Inuentum primum.
23 51	Maxima solis Declinatio.
82 20	Distantia Arcturi à capite Cancr.
23 37	Numerus congruens distantiæ prædictæ & maximæ solis Declinationi.
28 5	Numerus subtrahendus ab inuento primo, quoniam Arcturi locus incidit in semicirculum deuehentem.
17 12	Inuentum secundum.
58 30	Complementum latitudinis Arcturi.
14 36	Numerus subtrahendus à circuli quadrante, vt inuentum tertium prodeat.
75 24	Inuentum tertium.
32 41	Numerus congruens inuento tertio, & latitudini Arcturi.
9 11	Arcus Eclipticæ vero loco stellæ atq; oriente ipso interclusus.
12 0	Arcus Visionis Arcturi.
12 24	Arcus à sole nondum orto, atq; horoscopo ipso comprehensus, à quo primus arcus subtrahendus,

G. M. S.	
	hendus, est quoniam latitudo Arcturi est Borealis.
3 13	Interuallum apparitionis matutinæ Arcturi à vero loco ipsius numerandum; nimirum à grad. 22. 20. ♍. & constat tunc sole grad. 25.33. ♍. tenente Arcturum matutino apparuisse.

Pro eodem matutinæ apparitionis Interuallo secundum modum Magini, cum quo vespertinus Arcturi ortus terminatur.

13 7 ♍	Punctus veri ortus Arcturi.
6 44	Declinatio prædicti puncti.
83 16	Complementum dictæ Declinationis.
66 9	Complementum maximæ Declinationis solis.
67 4	Numerus à semicirculo subtrahēdus, vt Arcus Meridiani & Eclipticæ prodeat.
112 56	Angulus Meridiani & Eclipticæ.
37 34	Numerus à dicto angulo subtrahendus.
75 22	Angulus Eclipticæ & orientis.
12 0	Arcus Visionis Arcturi.
12 26	Interuallum apparitionis à loco opposito, videlicet ex grad. 13. 7. ♓. subtrahendum ac nisi fallor habebitur, quod sole grad. 0. 41. ♓. ingrediente, Theophrasti seculo vespertinus ortus Arcturi apparens efficiebatur.

Aequinoctiorum & Solstitiorum sedes Theophrasti ætate.

D. D.	
22 23	Martij Aequinoctium Vernum.
25 26	Septembris Aequinoctium Autumnale.
25 26	Iunij Solstitium Aestiuum.
22 23	Decembris Solstitium Hyemale.

D. D.	*Typus Partium Anni secundum veterum consuetudinem, ac tempora in quibus tota Orionis imago incipiebat desinebatq; oriri.*
22 23	Martij Vernum Aequinoctium, ac Veris initium.
18 19	Maij ortus matutinus apparens Vergiliarum æstatis principium; sole grad. 23. 39. ♉. posſidente.
21 22	Maij Orionis Imago ortu vero incipiebat oriri cum Prima Clipei sole grad. 26. 56 ♉. posſidente. nimirum die. 4. post Vergiliarum emersum, atq; æstatis initium; ac die. 34. ante solstitium ęstiuum.
18 19	Iunij Orionis imago ortu matutino apparente oriri incipiebat cum Humero sinistro e sole grad. 21. 1. ♊. tenente. nimirum die. 31. post Vergiliarum emersum, & dieb. 7. ante solstitium æstiuum.
25 26	Iunij solstitium æstiuum. Pars secunda æstatis: Ijsdẽ penè diebus Oriõ totus ortu matutino vero oriri desinebat cum dextro Genu; sole grad. 0. 48. ♋. ingrediente; nempe dieb. 38. à Vergiliarum emersu. atq; inter principium ac finẽ veri ortus totius Orionis, nempe à die 21. 22. Maij vsq; ad diem 25. 26. Iunij dies erant 36.
18 19	Iulij Orion totus ortu matutino apparente desinebat oriri cum dextro Genu, sole grad. 19. 38. ♋. tenente; à Vergiliarum emersu dieb. 59. à solstitio ęstiuo dieb. 21. ante Oporę initium dieb. 11. Atq; à principio apparentis ortus maturini vsq; ad finem; nempe à die 18. 19. Iunij vsq; ad diem 18. 19. Iulij dies erant 30. A fine ortus veri ad finem. apparentis

pa-

D.	D.	
		parentis, videlicet à vero exortu totius Orionis ad apparentem exortum emersumq; totius Orionis dies 23. atq; hos omnes dies vigintitres ventorum tranquillitati dedicasse Aristotelem arbitror ego.
27	28	Iulij Caniculæ emersus. Pars æstatis tertia. Oporæ principium, sole grad. 0. 51. Leon. ingrediente.
21	22	Septembris Arcturi emersus, Autumni initium sole grad. 25. 33. ♍ occupante.
25	26	Septembris Aequinoctium Libræ secunda pars Autumni.
28	29	Octobris, Orion occasu vero matutino incipiebat occidere cum sinistro Pede, sole grad. 3. 15. ♏ possidente; nempe dieb. 13. ante Vergiliarum occasum; & dieb. 55. ante brumalem conuersionem.
10	11	Nouembris occasus matutinus apparens Vergiliarum. hyemis initium, sole in grad. 15. 46. ♏ deiecto, atq; iisdem diebus Orion occasu apparente matutino mergi incipiebat cum sinistro Pede, sole grad. 15. 56. ♏ tenente; ante Solstitium brumale dieb. 42.
22	23	Nouembris Orion totus occasu vero matutino desinebat occidere cum sequente duarum Collorobi, sole grad. 27. 28. ♏ possidente; ac post Vergiliarum occasum dieb. 12. anteq; solstitium brumale die. 30.
8	9	Decembris Orion totus occasu matutino apparente mergi desinebat cum sequente duarum Collorobi, sole grad. 15. 48. ♐ tenente: nempe diebus 28. post Vergiliarum occasum & diebus 14. ante brumalem conuersionem.

Hæc

Hæc ad faciliorem eornm intelligentiam, quæ in Apologia disputauimus, breuiter annotare placuit; totamq; calculi rationem apposuimus, vt quisq; facilius, si velit, & rem ipsam per se experiri; & si forte error in supputando contigit, eum emendare valeat.

FINIS.